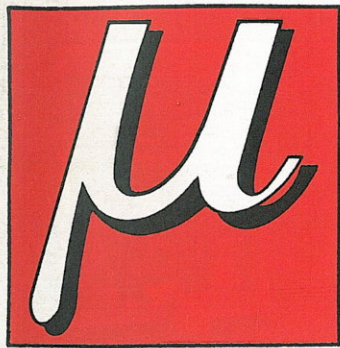
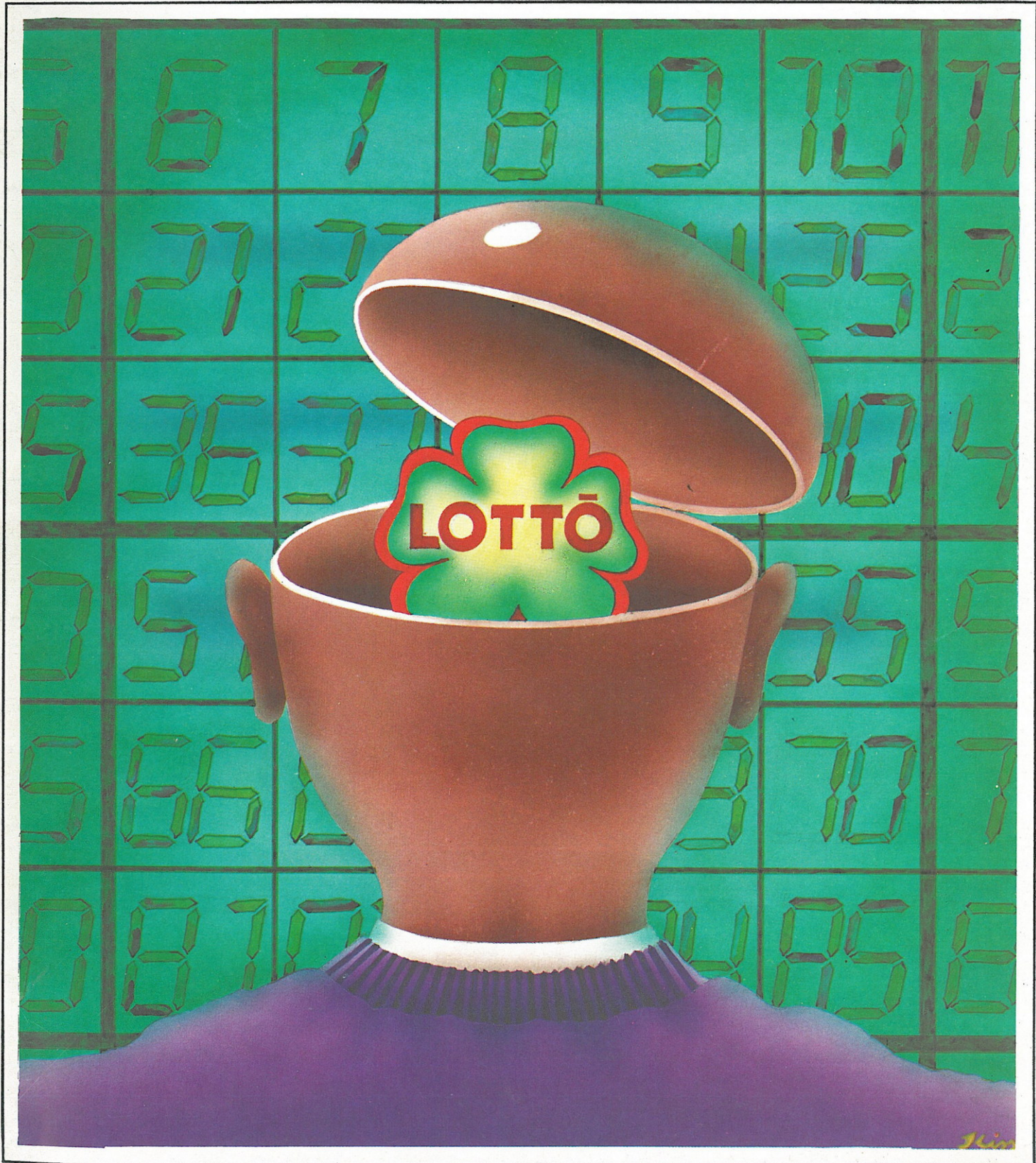

Pelliccioli

Ára: 30 Ft

mikro számítógép magazin

FEJÜNKBEN A SZERENCSE

1988/10

A METROPRINT GT., Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 78. szám alatti üzlete kiváló minőségű híradás-technikai és számítástechnikai cikkek, valamint azok tartozékainak gazdag kínálatával várja egyéni és közleti vásárlóit egyaránt. Videomagnósoknak szóló ajánlatunk: közkezdvelt magyar és külföldi videofilmek kölcsönzése, illetve árusítása. Nyitva tartás: naponta 10 órától 18 óráig, csütörtökön 10 órától 20 óráig

A NEUMANN JÁNOS SZÁMÍTÓGÉPTUDOMÁNYI TÁRSASÁG LAPJA

A szerkesztőbizottság
vezetője:
Kovács Győző

A szerkesztőség
munkatársai:
Bakos Tamás
(programozástechnika)

Broczkó Péter
(hírek)

Ferencz Mária
(tervezőszerkesztő)

Kovács Győző
(levelezés)

Petróczy Judit
(könyvek)

Pinke György
(NJSZT, alkalmazások)

Simonyi Endre

Szebenszki Sándor

Szulyovszky Csaba

Tamásné Lakó Erika

Terebessy Ákosné

Vizesi Mária

Címképünk:
Kiss Ilona munkája

Felelős szerkesztő:
Könyves Tóth Pál

Szerkesztőség:
1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon: 154-250

Levélcím:
1371 Budapest
Pf. 433.

Kiadja az Ifjúsági Lap-
és Könyvkiadó Vállalat

Felelős kiadó:
dr. Király G. István
igazgató

Kiadóhivatal:
1065 Budapest, Révay u. 16.
Telefon: 116-660

Terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető a hírlapkézbesítő
hivataloknál
és a Posta Hírlap-előfizetési
és Lapellátási Irodáján
(1900 Budapest XIII.,
Lehel u. 10/A)
vagy átutalással a 215-96 162
pénzforgalmi jelzőszámra.

Megjelenik havonta.
Egy szám ára 30,— Ft
Előfizetési díj:
egy évre 360,— Ft
fél évre 180,— Ft
Külföldön terjeszti
a Kultúra,
1389 Budapest, Pf. 149.
és a Magyar Média
1932 Budapest, Pf. 279.
86-0253

Szika Lapnyomda
Budapest (88-1371)
Felelős vezető:
Csöndes Zoltán vezérigazgató

INDEX: 25 629
ISSN 0236-6088

Tartalom

2	Tízéves az IIG
6	Feladatok — megoldások
18	Bioritmus
20	Játék a betűkkel
22	Fortuna a számítógépen
28	Rendszerfejlesztési eszközök
31	Van új a nap alatt?
34	Merre tart a világ?
39	μINFORM
40	Olvastunk . . .
44	Egy sarokkal olcsóbb!
45	Programtermék
48	Adok — veszek — cserélek

ISKOLA-SZÁMÍTÓGÉP 3

3	Mérés és irányítás számítógéppel
4	A TVC 64 k+
5	A szem és a fül duójának „mestervizsgálója”

CSIPEGETŐ 7

7	Bájtspórolás
8	Újra Impossible! EXOS 2.1 — diákszemmel
9	Airborne Ranger
10	Képpont-pozicionált print. TOP-lista

PROGRAMOZÁSTECHNIKA 11

11	BASIC és gépi kód
12	Hatáskörök és láthatóság
14	Összegzés nagyméretű tömbön C64-re

ENTERPRISE 24

24	A programtárolás ábécéje
25	Megkérdeztük az ENTERPRISE-ről
26	Az EXOS 2.1
27	Rajzoljunk? — Igen! Mi a manó?

μKLUB 37

37	Védelem a „gyilkos” ellen
37	Adom a magyarázatot!
38	Ki ad magyarázatot? Egysorosok

SAKK 42

42	A sakkprogramozókat segítő statisztikai adatok
----	--

AZ OLVASÓ ÍRJA 43

PONTVADÁSZAT 46

HÍREK — ÉRDEKESSÉGEK KÖNYVEK 48

μ mikro számítógép
magazin

FEJLÉKJEN: A SZERENCSE

1988/10

Néhány héttel ezelőtt grazi levelet hozott a posta. A feladó Hermann Maurer professzor volt, aki meghívót küldött az intézet tízéves jubileumát megünnepeleendő két-napos szimpóziumra. Ez eddig magánügy, ha azonban azt is hozzáteszem, hogy az IIG volt a ma legkorszerűbbnek mondott Videotex-rendszernek — amit a Magyar Posta is megvásárolt, és az év végén már talán üzembe is helyez —

felhasználó-, az összes többi pedig postaorientált. Egyes statisztikák szerint ugyanis ebben a rendszerben egyórás terminálmunkához a terminál kezelője legfeljebb 5-10 percig használja a telefonvonalat. A többi rendszerben a terminál általában nem intelligens eszköz, így a vonalat mindaddig tartani kell, amíg a terminálon dolgoznak.

Visszatérve az IIG-hez és a MUPID-hoz, az intézet egy sor más

ványnak megfelelően a Control Data-val együtt hoztak létre. Ez a szerzői eszköz (Authoring TOOL) az AUTOOL volt. Az IIG befolyását mutatja, hogy ma mintegy húsz laboratórium működik különböző egyetemeken Ausztriában, Kanadában, az NSZK-ban és az USA-ban.

A MUPID projekten kívül az IIG számos más elméleti és gyakorlati kutatást is ellát, azonkívül hogy oktatási intézményként is működik. Követve a hagyományokat, a hallgatók egy része *technikai matematikai* stúdiumokat hallgat, amely elnevezés a számítástudomány matematikai és elméleti aspektusait takarja. Az 1985/86-os tanévben indult telematika szakon az előbbihez képest sokkal gyakorlatibb tárgyakat oktatnak.

Az évfordulót ünnepelve a hivatalos szónoklatokból nem hiányoztak a szuperlatívuszok sem, de ennek a kis intézetnek az országos hatását tekintve semmi sem tűnik túlzásnak. Az intézeti beszámolókból viszont az hallatszott ki, hogy még ennél is többet tehetnének, ha több kutatói/tanári állást és a kutatásokhoz még több anyagi támogatást kapnának.

A szimpózium alkalmával röviden elmondták a következő tízéves tervüket is, amelynek egy részét ma még nem tudják megfogalmazni, hiszen a számítástudomány olyan gyorsan fejlődik, hogy bizonyos témákban ad hoc módon és nagyon gyorsan kell dönteni, amikor azok megjelennek. Persze ők sem próféták a saját hazájukban. Például a számítógéppel segített tanulásban (CAI) és annak gyakorlati alkalmazásában az egyetem többi részlege hozzájuk képest fényévnnyire el van maradva. Szeretnének létrehozni egy, az egész egyetemet kiszolgáló központosított CAI rendszert központi kurzusbankkal, az egész egyetemet behálózó terminálrendszerrel. Ez a fejlődés együtt járhatna azzal, hogy a telematika integrálódik más egyetemi intézetek stúdióiba is. Nagyon fontos jövőbeni céljuk a kooperáció más kutatóintézetekkel, termelővállalatokkal, melyek részben anyagilag is támogatják fejlesztéseiket, kutatásukat.

Hosszú távú terveik között szerepel nemzetközi kapcsolataik fenntartása és bővítése is, hiszen elsősorban a *kis országok* még kisebb kutatási szervezeteinek szükségük van arra, hogy a legújabb kutatási eredményekkel *közvetlenül megismerkedjenek*. Hogy ily módon kövessék vagy — mint az IIG példa rá — meg is előzzék (MUPID és Vtx) a sokkal jobban felszerelt és anyagiakkal is jobban ellátott kutatási intézményeket és országokat.

Véleményem szerint ez a tanulsága számunkra az IIG első tíz sikeres esztendejének.

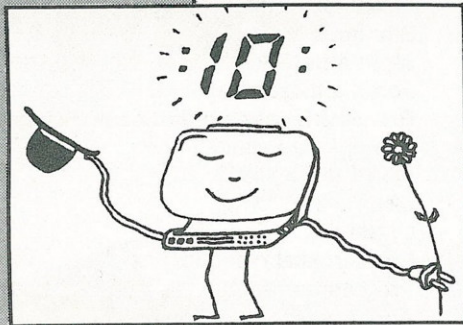
KOVÁCS GYÖZŐ

TÍZÉVES AZ IIG

Institut

für Informationsverarbeitung,

Graz

„Esti ima”
MUPID-unk a VIDEO-
TEX-ben
Amelyet
a Te szabványodban
kódoltak,
Jöjjön el
a Te UNIT-Separátorod,
Legyen meg a Te
SCI-d
mind C0-ás, mind a
C2-es
változatban.
A mi napi
teleszoftverünket
add meg nekünk ma,
Felejtsd el
a mi HIBÁINKAT,
Miként mi is
elfelejtettük azt
a Postánkat,
És ne vigy minket
a kísértésbe,
De szabadíts meg
bennünket
a CONTROL-RESET-
től,
Mert tiéd a MEMÓ-
RIA,
A Z80 és a lemezogy-
ség
Mindörökkre 00+”
(Ismeretlen
grazi szerző művének
nyers fordítása.)

a „szülőháza”, Maurer professzor pedig a „szülőapja”, akkor az IIG tevékenysége egyáltalán nem közböcs számunkra.

1980-ban kapta az intézet a megbízást az osztrák Videotex-rendszer kifejlesztésére, és egyben az osztrák posta hivatalos tudományos tanácsadójává is vált ebben a témában. Kutatási és oktatási feladatai is gyorsan nőttek.

A MUPID (Multi Purpose Universally Programmable Intelligent Decoder, vagy ahogyan tréfásan nevezik: Maurer und Posch Intelligent Decoder; Posch professzor volt a hardvertervező) projekt 1981-ben kezdődött. A feladat egyrészt az *alkalmazandó rendszer kiválasztása* és meghatározása volt, másrészt a rendszerhez szükséges hardver- és szoftverelemek kifejlesztése. Legalább ilyen fontos volt az első alkalmazásoknak a rendszerben való megvalósítása is.

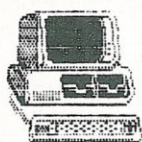
1982-ben készült el az első 200 MUPID-terminál, ami a finom felbontású, nagy színválasztékú grafikkal igen nagy figyelmet keltett a Videotex-világban. A MUPID leginkább azzal tűnt ki a többi meglévő rendszer közül, hogy ez volt az első olyan Videotex-hálózat, amiben lehetségessé vált az ún. távprogramozás vagy *teleszoftver*. Az osztrák Vtx-rendszer abban különbözik ugyanis a többitől, hogy a *műveletek végrehajtása*, azaz a programok futtatása nem a központi gépen, hanem a *terminálon* történik. Én azt szoktam mondani, hogy az osztrák rendszer

feladata mellett tulajdonképpen *kétszer fejlesztette ki a dekódert* is. Először egy Prestel szabványú rendszer készült (CO), majd pedig a német piacra spekulálva kifejlesztettek egy CEPT szabványú rendszert (C2) is. Ma is ez működik Ausztriában.

Az IIG egyik legnagyobb eredménye volt, hogy a MUPID-ot és a Videotextet bevitte az oktatásba is, *oktatási laboratóriumként*. Graz központjában van az intézetnek ez a laboratóriuma, számos tároló számítógéppel (file server) és MUPID, illetve IBM PC terminállal. Nemzetközi együttműködéssel és különféle intézmények, nem különben az osztrák állam támogatásával egy rendkívül imponáns projekt (COSTOC — Computer Supported Teaching of Computer Science) indult a *számítástudomány számítógépes tanulására*. A tanuló a szaktárgyak egy részét már nem előadásokon hallgatják, hanem a már említett laboratóriumban MUPID-terminálokra kérdezik le a központi tároló számítógéptől. A COSTOC projekt elkészült kurzusait az országos Videotex-rendszerekről is le lehet hívni, így akinek otthoni terminálja van, annak még az egyetemre se kell bemennie, hogy bizonyos tantárgyakat megtanulhasson.

Az IIG azért is tetszik nekem, mert ahhoz a felsőoktatási intézménymodellhez közelít, amelyet én is ideálisnak tartok, tudniillik ahol nem az *oktatás*, hanem a *tanuláson* van a hangsúly. A tanár feladata, hogy a tananyagot a *közreműködése nélkül* a tanuló megtanulhassa. Ebben az általam ideálisnak tartott *tanulási intézményben* a tanár pedagógus, tervező, konzulens, kutatásvezető, egyszóval a tanulás irányítója és nem a tananyag orális előadója.

A COSTOC projekthez a megfelelő programeszközt is ki kellett fejleszteni, amelyet a PLATO szab-

computer aided measuring & control

MÉRÉS ÉS IRÁNYÍTÁS SZÁMÍTÓGÉPPLEL

II. RÉSZ

**A legutóbbi
egy-két évben
a számítógépeket
mind nagyobb
számban
alkalmazzák
az oktatásban
irányítási,
mérési
stb.
feladatok
elvégzésére is**

A sorozatot indító cikkben egy a HT-1080Z-hez kapcsolható USER PORT bővítő hardver leírását ismertettük. Bizonyára vannak olyan olvasóink, akik a készüléket már megépítették és használják is. Az említett cikkben utaltunk arra, hogy az eszköz használatához két mintaalkalmazást mutatunk be.

Előljáróban hangsúlyoznunk kell, hogy nem kívánjuk az eszköz programozását „megtanítani”; ezt tekintse mindenki saját feladatának, amelyhez a HT-1080Z dokumentációjának egyik füzeté, a Használati útmutató megfelelő segítségét is ad. Célunk csak az, hogy két jellegzetes példán, egy kombinációs és egy szekvenciális hálózat működésének számítógépes elemzésén bemutatassuk a bővítő által nyújtott lehetőségeket.

Első példánk egy „8-ból 1” multiplexer ellenőrzése. A multiplexer nyolc adatbemenetére a USER PORT A₀... A₇ bitjei, azaz a bővítő Q₁... Q₈ kimenetei, a három kiválasztó (select) bemenetre a USER PORT B₀... B₂ bitjei, azaz a bővítő Q₉... Q₁₁ kimenetei adják az információt (lásd az 1. lista 300-as és 310-es sorát!). A multiplexer kimenő jelét a bővítő D₁₂-es, azaz a USER

PORT B₃-as bemenete fogadja (lásd az 1. lista 360-as sorát!).

A mérést vezérlő program által előállított „screen” az 1. ábrán látható. Ebben az esetben az adatbemeneteket H bemeneti szintnél vizsgáltuk, folyamatos mérés üzemmódban. Az adatbemeneteket és a kiválasztó bemeneteket vezérlő információk értékét az egyszerűség kedvéért decimálisan írtuk ki a programmal. Ha valaki úgy kívánja, a program módosításával a bitenkénti (bináris) kiírást is megvalósíthatja.

A második példa egy „szokványos” négy bites bináris aszinkron, inverz sztatikus törlésű (Clear) előreszámláló idődiagramjának felvételét mutatja be. A vezérlő program érdemben a számláló törlésével

```
DATA INPUT 'H' LEVEL OR 'L' LEVEL (H/L)? H
CONTINUOUS OR STEP BY STEP CONTROL (C/S)? C
```

```
CONTROL IS COMPLETE
REPEAT OR END (R/E)?
```

MPX DATA IN (VALUE:DEC)	SELECT (VALUE:DEC)	MPX OUT
128	7	1

1. ábra

1. lista

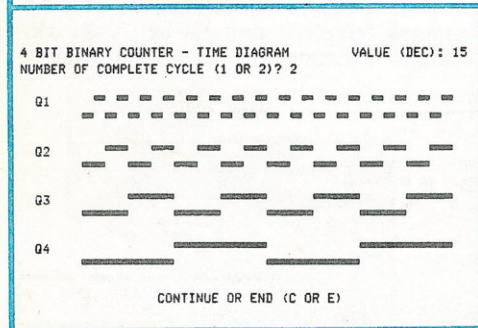
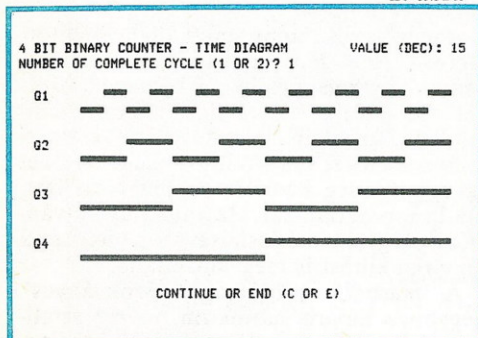
```
10 DATA1,2,4,8,16,32,64,128
20 DEFINT A,B,D,I,S,Y:DEFSTR X,Z:CLS
30 PRINT"DATA INPUT 'H' LEVEL OR 'L' LEVEL (H/L)? ";
40 X=INKEY$:IFX="H"ORX="L"THENPRINTX:GOTO50ELSE40
50 FORI=0TO7:READA(I)
60 IFX="L"THENA(I)=255-A(I)
70 NEXTI:RESTORE
80 PRINT"CONTINUOUS OR STEP BY STEP CONTROL (C/S)? ";
90 Z=INKEY$:IFZ="C"ORZ="S"THENPRINTZ:GOTO100ELSE90
100 PRINT@792,"MPX DATA IN    SELECT    MPX OUT"
110 PRINT@856,"(VALUE:DEC)    (VALUE:DEC)"
120 FORI1=44TO120:SET(I1,34):SET(I1,46):NEXTI1
130 FORI1=35TO46
140 SET(44,I1):SET(75,I1):SET(102,I1):SET(120,I1)
150 NEXTI1
160 FORS=0TO7:D=A(S):GOSUB280:GOSUB330
170 PRINT@924,D;:PRINT@939,S;:PRINT@951,Y;
180 IFZ="S"THENPRINT@128,"PRESS ANY KEY!"ELSE210
190 ZX=INKEY$:IFZX=""THEN190
200 PRINT@128,"
210 NEXTS
220 PRINT@256,"CONTROL IS COMPLETE"
230 PRINT"REPEAT OR END (R/E)? ";
240 XZ=INKEY$:IFXZ="R"ORXZ="E"THENPRINTXZ
250 IFXZ="R"THENRUN
260 IFXZ="E"THENPRINT@448,"END OF CONTROL":END
270 GOTO240
280 REM DATA & SELECT BITS OUT
290 OUT31,7:OUT30,255:OUT31,15:OUT30,239:REM IN-N OUT-Y
300 OUT31,14:OUT30,D:REM DATA OUT
310 OUT31,15:OUT30,S:REM SELECT OUT
320 RETURN
330 REM MPX OUTPUT BIT (Y) IN
340 OUT31,7:OUT30,255:OUT31,15:OUT30,223:REM IN-Y OUT-N
350 FORT=1TO100:NEXT
360 OUT31,7:OUT30,252:OUT31,15:Y=INP(31)
370 Y=(YAND8)/8:REM MPX Y-IN
380 RETURN
```

2. lista

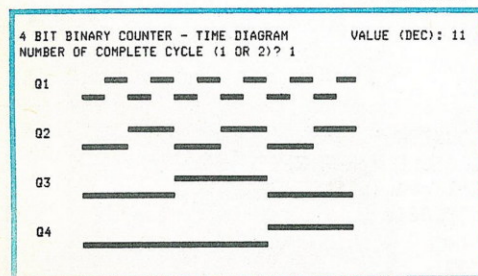
```
10 DEFSTRS:DEFINTB,I,X
20 CLS:PRINT" 4 BIT BINARY COUNTER - TIME DIAGRAM"
30 PRINT" NUMBER OF COMPLETE CYCLE (1 OR 2)?"
40 S=INKEY$:IFS="1"ORS="2"THENI1=VAL(S)ELSE40
50 PRINT@100,I1:IFI1=1THENI1=5ELSEI1=2
60 IFI1=2THENX1=3ELSEX1=0
70 PRINT@196,"Q1":PRINT@388,"Q2"
80 PRINT@580,"Q3":PRINT@772,"Q4"
90 OUT31,7:OUT30,255:OUT31,15:OUT30,239:REM IN-N OUT-Y
100 OUT31,14:OUT30,253:OUT31,14:OUT30,255:REM CLEAR COUNTER
110 FORX=20TO110+X1:GOSUB160:GOSUB200
120 FORI=0TOI1:GOSUB250:X=X+1:NEXTI:X=X-1:NEXTX
130 PRINT@980,"CONTINUE OR END (C OR E)";
140 S=INKEY$:IFS="C"THEN20
150 IFS="E"THENCLS:PRINT"END":ENDELSE140
160 REM SUBROUTINE CLOCK-OUT
170 OUT31,7:OUT30,255:OUT31,14:OUT30,255:REM CLOCK=H
180 OUT31,14:OUT30,254:REM CLOCK=L
190 OUT31,7:OUT30,254:OUT31,15:OUT30,223:RETURN:REM IN-Y OUT-N
200 REM SUBROUTINE INPUT
210 OUT31,7:OUT30,252
220 OUT31,15:A=INP(31):B=INP(31):B=BAND15:REM 4 BIT IN
230 PRINT@45,"VALUE (DEC)";:B:
240 OUT31,7:OUT30,255:OUT31,15:OUT30,239:RETURN:REM IN-N OUT-Y
250 REM SUBROUTINE DRAW
260 B0=BAND1:B1=(BAND2)/2:B2=(BAND4)/4:B3=(BAND8)/8
270 SET(X,12-3*B0):SET(X,21-3*B1):SET(X,30-3*B2):SET(X,39-3*B3)
280 RETURN
```

kezdődik (lásd a 2. lista 100-as sorát!). A törlő jelet — ez L szint — a USER PORT A₁-es, azaz a bővítő Q₂-es kimenete adja a számlálónak. A folyamatos számlálást a program 110-es sora látja el az órajelkiadó és kimenetlelkérdező szubrutinok változtatott hívásával. Az órajeleket a USER PORT A₀, azaz a bővítő Q₁ kimenetéről kapja a számláló, a négy kimenet állapotát a bővítő D₉...D₁₂, azaz a USER PORT B₀...B₃ bemenetein fogadja a számítógép.

2. ábra

3. ábra

Az idődiagram felvétele egy vagy két számlálási ciklusra lehetséges; ezt a program elején, az I1 változóba bevitt érték határozza meg.

A 2. ábrán két teljes idődiagramot láthatunk. A különbség csupán a teljes számlálási ciklusok számában van. A 3. ábra a mérés közben megszakított állapotnak megfelelő screen mutat be.

Második példánk — a számláló idődiagramjának felvétele — egyben arra is utal, hogy — természetesen megfelelő programmal — akár 12 sugaras oszcilloszkópot helyettesítő eszközhöz is juthatunk (sajnos ez a „műszer” egy kicsit lassú).

A két program látszólagos bonyolultsága senkit ne riasszon el a munkától. Ezek csupán azért ilyenek, hogy a képernyőn szemléltetendő eredmények áttekinthetők, könnyen kiértékelhetők legyenek. Emiatt a programokat a feltétlenül szükségesnél bővebb lére eresztettük.

NAGY IMRE

A TVC 64 k+

A TVC 32 k és TVC 64 k után a Videoton új TV-Computer-változat gyártását kezdte meg, melynek neve TVC 64 k+.

Az előző két TVC-hez képest a hardver által nyújtott lehetőségek két irányba bővültek:

— Használható rajta a VT-DOS operációs rendszer (a 64 k-s változatnál ehhez kisebb hardvermódosítás szükséges).

— A videomemória 64 kb-ot méretű (szemben az előző változatok 16 kb-ot videomemóriájával), így a gép négy kép egyidejű tárolását teszi lehetővé (4×16 kb-ot). A videomemória azon része, amelyet képelőállításra nem használnak, adatokat tárolhat, illetve gépi kódú programok is futtathatók benne.

A TVC 64 k+ változat új, bővített BASIC operációs rendszerrel rendelkezik, melynek verziószáma: BASIC 2.0. Az új BASIC alatt is futtathatók a korábbi 1.2 változat BASIC programjai. A BASIC programokban két ok miatt lehet szükség módosításokra:

— Az új utasításokkal azonos nevű változót használunk.

— A PLOT utasításba beépített kerekítés miatt a megrajzolt pontok, vonalak a képernyőn egy rasterponttal elcsúsznak. Néhány új parancs, utasítás:

Parancsok: AUTO (automatikus sorszámozás)
RENUMBER (átsorszámozás)

Utasítások: ON EXCEPTION GOTO (hibakezelő BASIC-szubrutin definiálása)
EXCEPTION (szándékos hiba-előidézés)
PLOT (relatív plot)
PLOT RECTANGLE (téglalap és négyzet rajzolása)
PLOT POLYGON (szabályos sokszög rajzolása)
PLOT ELLIPSE (kör és ellipszis rajzolása)

Függvény: HEX\$(x) (hexadecimális átirás)

A TVC-ben bizonyos ROM-rutinokat nyíltá tettek, és restart vektorokon keresztül biztosították ezek meghívását gépi programok számára. Így hívható a hardverkezelést végző operációs rendszer és a BASIC aritmetikai rutincsomag. A 2.0 változatban ezek ugyanúgy működnek, sőt további rutinok is hívhatóvá válnak. A bővítések miatt azonban a ROM-címek megváltoztak. Ezért azok a programok, amelyek közvetlen ROM-hivatkozásokat tartalmaztak, futtatás előtt módosításra szorulnak. A rendszerváltozók számára fenntartott területen újabb változókat helyeztek el, ezért az itteni „üres” helyeket használó programokon is változtatni kell.

Várhatóan néhány, a régebbi típusokra íródott gyári és NOVOTRADE-program módosítások nélkül nem fog futni a 64 k+-on.

A VT-DOS operációs rendszer a Videoton TV-Computer új, fejlett operációs rendszere. A 64 k+-on futtatható, a 64 k-s gép hardvermódosítással, a 32 k-s pedig memóriabővítő használatával alkalmassá tehető a VT-DOS futtatására.

Maga az operációs rendszer egy floppycsatoló kártya, egy dugaszolható programmodul és egy rendszerlemez formájában jelenik meg. A floppycsatoló kártya tartalmazza a lemez fizikai kezelését és a fájlrendszert szolgáló programrészeket is, így a programmodul nélkül alkalmazva a gép a BASIC-ből használhatja a floppy perifériát.

A szabványos UPM funkciókat használó felhasználói programok futtathatók a VT-DOS-ban is. Jelentős előnye a VT-DOS-nak, hogy operátori parancsai szinte teljesen megegyeznek az IBM PC és a vele kompatibilis gépek parancsaival.

A VT-DOS is ugyanolyan lemezszervezést használ, mint az IBM PC-vel kompatibilis számítógépek. Ez azt jelenti, hogy e gépekkel a VT-DOS adatszinten kompatibilis. A lemez kompatibilitásához természetesen szükséges, hogy a TVC-n ne 720 kb-ot, hanem 360 kb-ot megformált lemezt használjunk, hiszen az előzőt a PC nem is ismeri. (Célszerű a lemezt 360 kb-ot meghajtóban formázni.)

A VT-DOS jóval hatékonyabb környezetet biztosít a felhasználói programok számára, mint az UPM (de azért programkompatibilis vele).

— Egyszerű lehetőséget ad a véletlenül törölt fájlok visszaállítására.

— Több mint 40 parancsot tartalmaz.

— Igen sok floppy meghajtó kezelésére alkalmas.

VAMOS SÁNDOR

A SZEM ÉS A FÜL DUÓJÁNAK „MESTERVIZSGÁJA”

Ha létezik olyan program, amely a kor emberének készült, akkor ez az. Annak az embernek, akinek a megfigyelőképességét szinte minden pillanat, minden helyzet próbának veti alá. Programunk (1. lista) is ezt teszi, mégpedig úgy, hogy nemcsak a zenei, hanem a figyelemmegosztási képességét is firtatja.

Használatakor 21 különböző magasságú hangot hallunk. Miközben a második hangtól kezdve arra válaszolunk, hogy a megszólaló hang magasabb vagy mélyebb lett-e az előzőnél, figyelniük kell a véletlenül felvillanó számokat is. A program méri a felhasznált időt, és a végén visszakérdezi a két számot. Értékeli a válaszokat, úgy, hogy különböző súllyal veszi figyelembe a szám- és hangtálalatok számát, valamint a felhasznált időt (300–340-es sorok).

A korábbi két (88/6-7. szám) és a most közölt program nemcsak méri, hanem fejleszti is a zenei képességeket.

Ujjak sebessége

Az előző három programmal szemben ez a negyedik (2. lista) nem fejleszt semmilyen zenei képességet, pusztán mér. Azoknak, akik billentyűs zenét tanulnak, ajánlatos félelvénként megnézni, hogy milyen fürgén és milyen egyenletesen mozognak az ujjak.

A program tág határok között nyújt sikerélményt a felhasználónak, attól függően, hogy a 10-es sorban milyen M értéket állít be. Ez és az ujjak fürgesége kölcsönösen szabják meg a program méréshatárát. A hét ütés/mp például azt jelenti, hogy ha ennél rövidebb időn belül következik két vagy több ütés, akkor ezt érvénytelen-

```

10 PRINT "J": DIM T(21): S=54272: FOR I=0 TO 24
20 POKES+I, 0: NEXT: POKES+24, 7
30 POKES+5, 32: POKES+6, 249
40 X=INT(RND(0)*15)+5
50 C=INT(RND(0)*15)+5: IFC=X THEN 40
60 PRINT "MELYEBB HANG=3-"
70 PRINT "MAGASABB HANG=3+"
80 PRINT "MOST USS LE EGY BILLENTYUT"
90 GETR$: IFR$="": THEN 90
100 PRINT "J": TI$="000000": D=X: G=C
110 IFC>C THEN D=C: G=X
120 IT=TI: FORR=1 TO 21: POKES+4, 33
130 Z=500*(INT(RND(0)*15)+2): T(R)=Z
140 IFT(R)=T(R-1) THEN 130
150 F=INT(Z/256): A=Z-256*F
160 POKES, A: POKES+1, F: IFR=1 THEN 250
170 IFR=X ORR=C THEN 190
180 GOTO 200
190 PRINTR: FOR I=1 TO 300: NEXT: PRINT "J"
200 GETT$: IFT$="": THEN 200
210 IFT(R)/T(R-1)>1 AND T$="+" THEN 240
220 IFT(R)/T(R-1)<1 AND T$="-" THEN 240
230 GOTO 260
240 T=T+1: GOTO 260
250 FOR I=1 TO 600: NEXT
260 FOR I=1 TO 300: NEXT: POKES+4, 32
270 POKES+198, 0: NEXT
280 I=INT((TI-IT)/60)
290 INPUT "MI VOLT A KÉT SZÁM": N, M
300 IF N=D AND M=G THEN 330
310 IF N=D ORR=M THEN L=1: GOTO 330
320 L=2
330 J1=.2+INT(10*(T/4+.5)/10)
340 J2=-L-2*INT((I-21)/10)/10: JE=J1+J2
350 PRINT: PRINT D "ES" G "VILLANT FEL?"
360 PRINT "TÁLALATOD: " T
370 PRINT "FELHASZNALT IDO: " I "MASODPERC"
380 IF JE<1 THEN JE=1
390 IF JE>5 THEN JE=5
400 PRINT "MELJESITMENYED ERTEKELESE: "
410 PRINT TAB(12); JE: PRINT: PRINT: END
    
```

1. lista

nek minősíti a program, és csak egynek veszi. Az értékadás után százszor kell a számítógép billentyűzetét leütönnünk. Jó, ha ezt két kézzel, felváltva a második, harmadik és negyedik ujjal csináljuk, közelről, gyengén megütve a billentyűket.

```

10 PRINT "J": INPUT "BEALLITAS(1-150)": M
20 REM ***JAVASOLT ERTEK: M=30***
30 GETR$: IFR$="": THEN 30
40 TI$="000000": IT=TI: PRINT "\, R$;"
50 FOR I=1 TO 99
60 GETR$: IFR$="": THEN S2=S2+1: GOTO 80
70 PRINTR$: NEXT: I1=TI: GOTO 100
80 FORT=1 TOM: NEXT
90 PRINT "\, "; GOTO 60
100 PRINT: POKES+198, 0: POKES+649, 0
110 FOR I=1104 TO 2023
120 IF PEEK(I)=32 THEN S5=S5+S4: GOTO 210
130 IF PEEK(I)<>73 AND PEEK(I-1)<>73 THEN 160
140 D=D+1: IF D=1 AND S3 THEN 170
150 GOTO 190
160 S4=S4+1: S3=1: GOTO 200
170 S3=0: S5=S5+S4+1: S4=0
180 H=H+1: GOTO 200
190 S3=0: S4=0: D=0
200 NEXT
210 ID=INT(10*(I1-IT)/60+.5)/10
220 AT=INT(10*(100-S5+H)/ID+.5)/10
230 MH=INT(10*(S2+100)/(ID*2+.5)/10)
240 PRINT 100-S5+H "ERVENYES ES"
250 PRINT S5-H "ERVENYTELEN LEUTES VOLT"
260 PRINT ID "MASODPERC ALATT"
270 PRINT "AZ ATLAG: " AT
280 PRINT "LEUTES MASODPERCENKENT"
290 PRINT "MERESHATAR: " MH
300 PRINT "UTES/MP": POKES+649, 10: END
    
```

2. lista

Az ütéseket nem kell számolni, mert a századik után a billentyűzet letiltása következik (100-as sor). Ha M értéke 150–30-ig változik, akkor a méréshatár mintegy 5-17 ütés/mp-re áll be. Akkor legreálisabb ez az érték, ha M=30. Ha valaki a fejlődését akarja nyomon követni, természetesen mindig ugyanazt az M értéket kell beállítania.

Aki úgy érzi, hogy gyorsan és egyenletesen is üti a billentyűket, az a 60-as sorban GOTO 80 helyett írjon GOTO 90-et, s így erős nagyításban szemlélheti a műveletét. Megjegyzem, hogy egyébként ez a mód pontatlanul tájékoztat az ujjak mozgásáról.

KALMÁR GYULA

ISKOLASZÁMÍTÓGÉP-SZERVIZ

Budapest VII.,
Baross tér 19. 1077
Telefon: 428-989

Vállalja:

**IBM PC/AT, IBM PC/XT és
Commodore típusú (C16, C Plus/4, C64,
C128) gépek javítását, átalánydíjas
szervizét,**

**egyedi programok, programcsomagok
készítését.**

A TUDOMÁNSZERVEZÉSI ÉS INFORMATIKAI INTÉZET

előzetes megbeszélés szerint díjmentes programbemutatót tart (vidéken is) az általa forgalmazott oktatóprogramokból.

Horváth Zsuzsa 665-011/2663 mellék
vagy 813-197

Budapest, Pf: 454, 1372

FELADATOK

– MEGOLDÁSOK

- Sorozatunkat ●
- elsősorban ●
- középkolásoknak ●
- szánjuk, ●
- de reméljük, ●
- hogy minden ●
- olvasónknak ●
- tanulási ●
- lehetőséget ●
- és szórakozást ●
- nyújt. ●

4. FELADAT: ÖTSZÖG

Egy rajzolóprogram két paramétert olvas be, majd ezek értékétől függően, különféle méretű csillagötszögekből összeállított ábrát rajzol ki. Az előző számban erre több példát is mutattunk. Emlékeztetőül az 1. ábrán látható egy újabb. Ez a (2,3) paraméterekhez tartozik. Írja meg a programot!

Megoldás:

Vizsgáljuk meg először az ábrákat. Mindegyiken közös a közepén látható csillagötszög. Ezt újabb csillagötszöggűrűk veszik körül. Furcsa módon ezek száma mindig az elsőként megadott paraméter értéke. A második paraméter jelentésére talán még ennél is könnyebb rájönni. A gyűrűk elemei láthatóan nem egyszerű csillagok, hanem több csillagból felépülő láncok. Egy gyűrűelem pontosan a második paraméterrel megadott számú csillagötszögből áll.

Ez jól megfigyelhető az 1. ábrán is. Ott a központi csillagötszöget két gyűrű veszi körül, és minden gyűrű összesen ötször három darab csillagból épül fel.

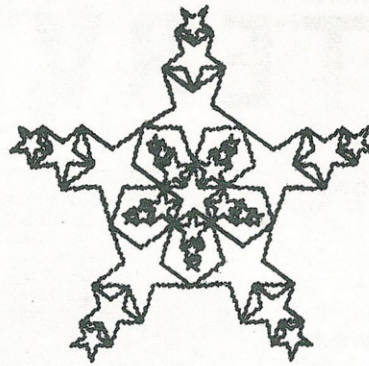
A programban a két paramétert növelőnek és kitöltőnek neveztem, mivel az első az ábrát újabb csillaggyűrűk rajzolásával lényegesen megnöveli, a második pedig csak ezt módosítja, kitölti.

A továbbiakban nevezzük az ötszög köré írható kör középpontját és sugarát az ötszög középpontjának, illetve sugarának. Egy ötszöggűrű sugarát is értelmezhetjük: ez a gyűrűt felépítő legbelső ötszögek középpontjának a távolsága a középső ötszög középpontjától.

Az ábra megrajzolása ilyen módon két részre tagolódik: egy növelő és egy kitöltő fázisra. A növelő fázisban meg kell határozni a következő gyűrű sugarát és legbelső ötszögeinek méretét. Ebben a 2. ábra segíthet. A kitöltő fázisban a kitöltő ötszögek középpontját és sugarát határozzuk meg. Az ehhez szükséges arányokat a 3. ábra mutatja.

Az ábrákon látható konstansok szerepeltek már a feladat kiírásánál is: $ca = 0,381966$ és $ra = 1 - ca = 0,618034$.

Az egyes gyűrűket vizsgálva bizonyára az is feltűnik, hogy mindegyik gyűrű ötszögei azonos, az egymást követő gyűrűknél pedig ellentétes helyzetűek.

1. ábra

A programot ZX—Spectrumra Pascal nyelven (HP4TM16 fordítóval) írtam meg, és bizony annak specialitásait is erősen kihasználtam. Ezt úgy próbáltam ellensúlyozni, hogy a gépfüggő részeket megjelöltem (400—1090 sorok). A megoldás ezek átolvasása nélkül is érthető. Spectrumosoknak viszont ezek a rutinok más programok írásakor is sokat segíthetnek.

A Pascal nyelv választása azért célszerű, mert a strukturált programozást támogatja. Ez a példa-programon jól követhető. A gépfüggő részeket (pontrajzolás, vonalhúzás) így jól el lehet rejtteni.

Az ötszögrajzolás is külön blokkba került. Megfigyelhető, hogy nincs semmilyen rajzolás az ÖTSZÖG rutinon kívül. Ennek működése jól áttekinthető, paraméterei is könnyen érthetőek: egy (X,Y) középpontú, R sugarú, H helyzetű csillagötszöget rajzol. Mivel csak kétféle helyzetű csillagötszögből áll az ábra, nem meglepő, hogy H Boolean változó.

A főprogram egy ciklus belsejében van, s így lehetővé teszi a program egymás után több paraméterrel való kipróbálását. Most vizsgáljuk meg ennek működését.

A paraméterek beolvasása után a kezdőértékeket állítjuk be. Először a TABL eljárás segítségével kiszámítjuk egy egységnyi sugarú szabályos tízszög csúcspontjainak koordinátáit, mint ahogy azt már az előző két számban is közöltük. Ezután egy „csodaképlet” segítségével a legbelső csillagötszög méretét határozzuk meg. Ennek egyedüli célja, hogy a végső ábra a növelési lépések után is elférjen a képernyőn.

Ezután két egymásba ágyazott ciklus következik. A külső a növelést, a belső a kitöltést vezérli. Itt állapítjuk meg a csillagötszögek helyét és méretét. A számítás az elmondottak alapján követhető.

5. feladatunk már nem kapcsolódik a számítógépes grafikához. Látszólag rendkívül egyszerű, semmilyen különleges ismeretet nem igényel.

5. FELADAT: SZORZÁS

Írjon olyan programot, amelyik beolvas két negyvenjegyű számot és kiírja ezek szorzatát!

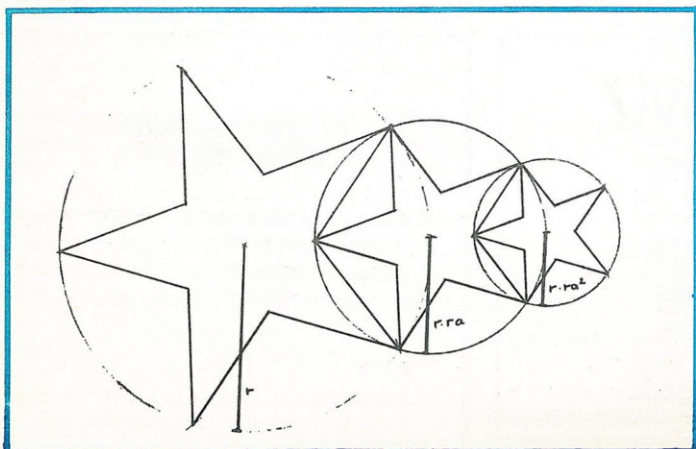
```

L 10 PROGRAM CSILLAG;
110  (*$L-*)
120  (*$O-*)
130  (*$C-*)
140  (*$S-*)
150  (*$A-*)
160  (*$I-*)
170
180 CONST
190  (* GEOMETRIAI KONST. *)
200  CA=0.381966;
210  RA=0.618034;
220  (* KOZEPPOINT *)
230  X0=127.0;
240  Y0=85.0;
250  (* SUGAR *)
260  MR=85.0;
270
280 VAR
290  (* SZOGFU. TABLAZAT *)
300  SI,CO:ARRAY [1..10]
310  OF REAL;
320  (* KOZEPSO OTSZOG SUGARA *)
330  RO:REAL;
340  (* HELYZET *)
350  H:BOOLEAN;
360  (* NOVELESEK SZAMA *)
370  N:NOVEL:INTEGER;
380  (* KITOLT OTSZOGOK SZAMA *)
390  K,KITOLT:INTEGER;
400  (* SEGEDVÁLTOZOK *)
410  R,RV:REAL;
420  J:INTEGER;
430  CH:CHAR;
440
450  (*-----*)
460  (* GRAFIKUS SZUBRUTINOK *)
470  (*$L-*)
480
490 PROCEDURE DRAUTO
500  (X,Y:INTEGER);
510  (* VONALRAJZ HUZ (X,Y) *)
520  PONTBA;
530  CONST
540  COX=23677;
550  COY=23678;
560  VAR
570  SGNX,SGNY:INTEGER;
580
590 PROCEDURE DRT
600  (X,Y:INTEGER;
610  SX,SY:INTEGER);
620
630 BEGIN (* DRT *)
640  INLINE (*
650  #FD,#21,#3A,#5C,
660  (* LD A,ERR_NR *)
670  #DD,#56,#02,
680  (* LD D,X *)
690  #DD,#5E,#04,
700  (* LD E,Y *)
710  #DD,#46,#06,
720  (* LD B,AX *)
730  #DD,#4E,#08,
740  (* LD C,SY *)
750  #CD,#BA,#24,
760  (* CALL DRAWL1 *)
770  END; (* DRT *)
780
790 BEGIN (* DRAUTO *)
800  X:=X-ORD(PEEK(COX,CHAR));
810  Y:=Y-ORD(PEEK(COY,CHAR));
820  IF X<0
830  THEN SGNX:=-1
840  ELSE SGNX:=1;
850  IF Y<0
860  THEN SGNY:=-1
870  ELSE SGNY:=1;
880  DRT(ABS(X),ABS(Y),
890  SGNX,SGNY);
900  END; (* DRAUTO *)
910
920 PROCEDURE PLOT
930  (X,Y:INTEGER);
940  (* (X,Y) PONTBA ELHELYEZ
950  EGY PIXELT.
960  DRAUTO INNÉT INDUL. *)
970
980 BEGIN (* PLOT *)
990  INLINE (*
1000  #FD,#21,#3A,#5C,
1010  (* LD A,ERR_NR *)
1020  #DD,#46,#02,
1030  (* LD B,AX *)
1040  #DD,#4E,#04,
1050  (* LD C,Y *)
1060  #CD,#E5,#22,
1070  (* CALL PLOT_SUB *)
1080  END; (* PLOT *)
1090
1100  (*-----*)
1110
1120 PROCEDURE TABL;
1130  (* SZOGFU. TABLAZAT
1140  SZAMITAS *)
1150  CONST
1160  (* PI/5 *)
1170  PIS=0.6283185;

```

A szerkesztőség várja az olvasók, a versenyzőbb program beküldőjét könyvtalvánnyal jutalmazzuk. Ne feledjenek azonban a programhoz leírást is mellékelni!

2. ábra

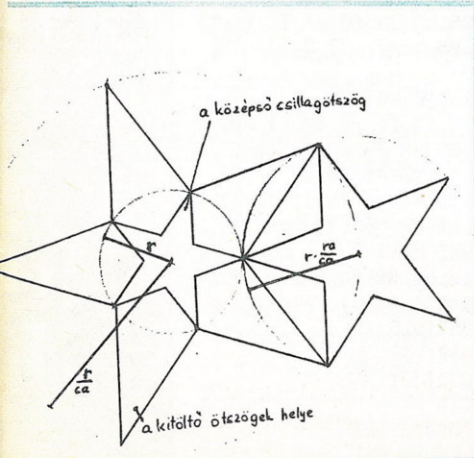


```

1200 VAR
1210 I: INTEGER;
1220
1230 BEGIN { TABL }
1240 FOR I:=1 TO 10 DO
1250 BEGIN
1260 SI(I):=SIN(I*PI);
1270 CO(I):=COS(I*PI);
1280 END { FOR }
1290 END; { TABL }
1300
1310
1320
1330 PROCEDURE OTSZOG
1340 (X,Y) KOZEPPONTU,
1350 R SUGARU,
1360 H HELYZETU OTSZOGET
1370 RAJZOL;
1380
1390 (X,Y,R:REAL);
1400 VAR
1410 I: INTEGER;
1420
1430 BEGIN { OTSZOG }
1440 IF H
1450 THEN
1460 PLOT(
1470 TRUNC(X),
1480 TRUNC(Y+CA*R))
1490 ELSE
1500 PLOT(
1510 TRUNC(X),
1520 TRUNC(Y+R));
1530 FOR I:=1 TO 10 DO
1540 IF H=ODD(I)
1550 THEN
1560 DRAUTO(
1570 TRUNC(X+R*SI(I)),
1580 TRUNC(Y+R*CO(I)))
1590 ELSE
1600 DRAUTO(
1610 TRUNC(X+CA*R*SI(I)),
1620 TRUNC(Y+CA*R*CO(I)));
1630 END; { OTSZOG }
1640
1650
1660
1670
1680 BEGIN { CSILLAG }
1690 REPEAT
1700
1710 { PARAMETERBEOLVASAS }
1720 PAGE;
1730 WRITE('NOVELO OTSZOGOK SZA
1740 MA?');
1750 READ(NOVEL);
1760 WRITE('KITOLTO OTSZOGOK SZ
1770 AMA?');
1780 READ(KITOLT);
1790 PAGE;
1800
1810 { KEZDOERTEKEK }
1820 TABL;
1830 RO:=R*EXP(NOVEL*LN(CA));
1840 H:=H*CA+NOVEL;
1850 H:=FALSE;
1860
1870 { RAJZOLAS }
1880 OTSZOG(X0,Y0,R0);
1890 FOR N:=1 TO NOVEL DO
1900 BEGIN
1910 R:=R0;
1920 FOR K:=1 TO KITOLT DO
1930 BEGIN
1940 RU:=R+R*(CA+RA);
1950 R:=RU;
1960 J:=2-ORD(NOT(H));
1970 REPEAT
1980 OTSZOG(
1990 X0+RU*SI(J),
2000 Y0+RU*CO(J),
2010 R);
2020 J:=J+2;
2030 UNTIL J>10
2040 END; { FOR }
2050 RO:=R0/CA;
2060 H:=NOT(H);
2070 END; { FOR }
2080 REPEAT
2090 CH:=INCH
2100 UNTIL CH<>CHR(0)
2110 UNTIL CH=' '
2120 END; { CSILLAG }

```

3. ábra

Az itt bemutatott BASIC bővítő, amely a VC20 memóriájából 3400 bajtot hagy szabadon, SYS 673-mal indítható és a következő utasítások pótlására szolgál: RESTORE N, RENEW, SOUND, TRON, TROFF, MERGE, valamint billentyűlenyomáskor hanggal való visszajelzésre jó. Az egyes lehetőségek használata az alábbi.

- Kiszámított RESTORE: RESTORE N, ahol N egy adatokat tartalmazó sor száma. Ha nincs a sorban adat, hibajelzést kapunk.
- RENEW: SYS 0 s ezután az előzőleg NEW-val kiíratott programunk ismét használható, ha közben nem adtunk változó értéket.
- Hang kiadása: S p1, p2, p3, p4, p5, ahol p1 a mély oszcillátor frekvenciájának megfelelő érték (129—255); p2 a közép oszcillátor frekvenciájának megfelelő érték (129—255); p3 a magas oszcillátor frekvenciájának megfelelő érték (129—255); p4 a zajeffektus értéke (129—255); p5 a hangerő (0—15).
- BASIC program nyomkövetésének bekapcsolása: SYS 7498.
- BASIC program nyomkövetésének kikapcsolása: SYS 7534.
- MERGE végrehajtása: miután a gépbe betöltöttük az alacsonyabb sorszámokat tartalmazó programot, SYS 7594-gyel betöltjük a magasabb sorszámokat tartalmazó programot, s kiadjuk a SYS 7611 parancsot. Ennek hatására a két program összefűződik, s a továbbiakban szabadon használható.
- Billentyűlenyomáskor hangjelzés: bekapcsolása SYS 7547; kikapcsolása: RUN/STOP + RESTORE együttes lenyomása; hangjel hangerejének állítása: POKE 7566,X, ahol X: 0—15; hangjel magasságának állítása: POKE 7571,X, ahol X: 129—255; hangjel zajeffektusának állítása: POKE 7576,X, ahol X: 129—255.

Fontos megjegyzés: a kiszámított RESTORE, hang kiadása és nyomkövetés csak a SYS 673 kiadása után működik. A BASIC program sorainak magyarázata:

BÁJTSPÓROLÁS

- 1 az USR vektor helyének átírása, SYS 0 helyes végrehajtása érdekében
 - 2 a RAMTOP beállítás
 - 3-4 a vezérlő és a RESTORE N adatainak elhelyezése
 - 5-6 a RENEW-hoz szükséges adatok elhelyezése
 - 7-8 a zene kiadásához szükséges adatok elhelyezése
 - 9-10 a MERGE-hez szükséges adatok elhelyezése
 - 11-12 a billentyű lenyomásakor a hangjelzéshez szükséges adatok elhelyezése
 - 13-14 a nyomkövetéshez szükséges adatok elhelyezése
 - 15 a kontrollösszeg ellenőrzése
 - 20-24 a vezérlő adatai
 - 30-34 a RESTORE N adatai
 - 50-53 a hangkiadó utasítás adatai
 - 60-62 a MERGE adatai
 - 70-75 a billentyű lenyomásakor a hangjelzés adatai
 - 80-85 a nyomkövetéshez szükséges adatok
 - 40-42 a RENEW adatai
- Az assembler program és magyarázata:

- 673-tól: LDA #172 : a következő utasítás végrehajtása mutató átírása
- STA 776 : 684-re
- LDA #2
- STA 777
- RTS
- JSR 115 : a következő karakter a program-sorból
- CMP #83 : megegyezik az S kódjával?
- BNE 6 : ha nem, akkor ugrás
- JSR 7622 : hang kiadása
- JMP 51118 : következő utasítás vétele
- CMP #140 : RESTORE kódja?
- BNE 3 : ha nem, akkor ugrás
- JMP 710 : RESTORE N végrehajtása
- JSR 121 : aktuális karakter betöltése
- JMP 51175 : a 2.0-ás BASIC utasítás végrehajtása
- 710 JSR 115 : a következő karakter betöltése
- CMP #58 : kettőspont?
- BNE 6 : ha nem, akkor sorszámozott

- RESTORE
- JSR 51229 : sorszám nélküli RESTORE végrehajtása
- JMP 51118 : következő utasítás
- JSR 52618 : egy kifejezés beolvasása és
- JSR 55287 : 20—21-be tétele
- JSR 50707 : a programor kezdőcímének kiszámítása
- BCS 5
- LDX #17
- JMP 50231 : ha nem sikerült, akkor: UNDEF'D STATEMENT ERROR
- LDA 95
- LDY 96 : a következő DATA elemre mutató beállítás
- SBC #1
- BCS 1
- DEY
- STA 65
- STY 66
- JMP 51118 : a következő utasítás
- LDA #0 : a paraméter-számláló elmentése (hang kiadása)
- STA 255
- JSR 115 : a következő karakter
- JSR 55198 : 0—255-ig érték beolvasása X-be
- LDY 255
- TXA
- STA 36874, Y : és a megfelelő hangregiszterbe tétele
- INY : a paraméter-számláló növelése
- CPY #5 : összehasonlítása 5-tel
- BEQ 8
- STY 255
- JSR 52989 : a vessző ellenőrzése
- JMP 7629
- RTS
- 6752 LDY #1 : (RENEW végrehajtása)
- TYA
- STA (43), Y : a BASIC program kezdete
- JSR 50483 : a programsorok újraláncolása
- LDA 34
- LDY 35
- CLC
- ADC #2 : 2 hozzáadása
- BCC 1
- INY
- STA 45 : a BASIC program vége mutató beállítás
- STY 46
- JSR 50784 : a CLR végrehajtása
- JMP 50292 : a READY kiírása, parancs módba visszatérés
- 7498-tól: LDA 776 : (nyomkövetés)
- STA 7532 : a következő utasítás végrehajtása mutató
- LDA 777 : elmentése 7532—7533-ra
- STA 7533
- LDA #97 : és átírása
- STA 766
- LDA #29
- STA 777
- RTS
- BIT 157 : program módban dolgozik a gép?

BNE 6
 JSR 52027 : a SPACE kiírása
 JSR 56777 : az aktuális sorszám kiírása
 JMP 51172 : az utasítás végrehajtása
 LDA 7532 : (a nyomkövetés kikapcsolása)
 STA 776 : a következő utasítás végrehajtása mutató

LDA 7533 : visszairása
 STA 777
 RTS
 SEI : (billentyűlenyomás esetén hangjelzés bekapcsolása)
 : az IRQ vektor átírása

LDA #135
 STA 788
 LDA #29
 STA 789
 RTS
 LDA 203 : az éppen lenyomott billentyű kódja
 CMP #64 : =64?
 BEQ 18 : ha igen, akkor nincs lenyomva billentyű, ugrás
 : hangerő

LDA #15
 STA 36878
 LDA #199 : hangmagasság
 STA 36876
 LDA #0 : zaj
 STA 36877
 JMP 60095 : az IRQ végrehajtása
 LDA #0 : ha nincs lenyomva billentyű, ide ugrik a program

STA 36876 : hang kikapcsolása
 STA 36877 : zaj kikapcsolása
 JMP 60095 : ugrás az IRQ-ra

LDA 45
 LDY 46
 SEC
 SBC #2 : 2 kivonása a programvég mutatóból

BCS 1
 DEY
 STA 43 : és betöltése a programkezdet mutatóba

STY 44
 JSR 57701 : a program betöltése szalagról
 LDA #1 : a programkezdet mutató visszaállítására 4097-re

STA 43
 LDA #16
 STA 44
 JMP 50483 : programsorok újraláncolása

Újra Impossible!

Bizonyára mások is tapasztalták már, hogy a különböző helyeken

```

100 PRINT "IMPOSSIBLE!";S=0
110 POKE 53280,5:POKE 53281,5
120 PRINT "IMPOSSIBLE TRAINER"
130 FOR I=828 TO 930
140 READ A:POKE I,A:S=S+A
150 NEXT
160 IF S=10740 THEN 180
170 PRINT "HIBA A DATA SORBAN!":END
180 SYS 828
190 :
200 DATA 169,10,162,149,160,3,32,189
210 DATA 255,32,134,3,169,3,162,159
220 DATA 160,3,32,189,255,32,134,3
230 DATA 165,1,72,169,38,133,1,162
240 DATA 107,160,3,142,239,176,140
250 DATA 240,176,104,133,1,76,48,8
260 DATA 169,169,162,0,160,234,141,8
270 DATA 149,141,23,149,142,9,149,142
280 DATA 24,149,140,10,149,140,25,149
290 DATA 76,85,56,162,8,160,1,169
300 DATA 1,32,186,255,169,0,32,213
310 DATA 255,96,73,77,80,79,83,83
320 DATA 73,66,76,69,73,77,49,0,0
READY.

```

FÖLDEVÁRI GYÖRGY

EXOS 2.1 DIÁKSZEMMEL

Néhány száz példányban megjelent az Enterprise számítógépek operációs rendszerének leírása, az EXOS 2.1 című könyv. A kiadvány nagy hibája, hogy kész, rövid programokat nem tartalmaz.

Programom a rendszer alkalmazására ad néhány lehetőséget. Több részre tagolódik:

- VID — egy grafikus lap létrehozása (VIDEO MODE, COLOR, X, Y és DISPLAY gépi kódban)
- PRI—PRINT — a grafikus lapra (karaktérszám, kurzorvezérlés)
- CHR — a kiírandó üzenet
- JOY — botkormány figyelése, a border színezése
- FLS — a paletta érdekes színezése, a SEC_COUNT változó használata
- STA — a STATUS sorban saját szöveg
- USE — a felhasználói megszakítási rutin használata (USER_ISR). Az FLS és STA rutinokra mutat.

A program megértésében segít a leírás (nagy segítség, ha a SIMON-nal fordítjuk vissza). Akiknek nincs meg az EXOS ismertető, azoknak adok némi támpontot. Hajtsunk végre az EXOS-szal mondjuk egy SET BORDER 255 utasítást.

LD B,0lh egy EXOS változó állítása (SET)
 LD C,lBh IBh = 27 dec, a BORD_VID rendszerváltozó száma.
 LD D,FFh az irándó érték
 EXOS l0h funkcióhívás
 RET visszatérés.
 Hasonló módon működik a program többi része is.

HAJNAL CSABA

megjelenő örökéletkódok nem minden programváltozaton érik el igazán a hatásukat. Így jártam én is az Impossible mission nevű játékkal. Ezért úgy döntöttem, hogy magam írom meg erre a sokat használt programra a betöltőprogramot. Remélem, ez másoknak is segíthet.

```

100 PROGRAM EXOS_DEMO_HCS
110 ALLOCATE 200
120 CODE VID=HEX$
("01,16,01,16,01,f7,10,01,
17,01,16,02,f7,10,01,18,01,
16,20,f7,10,01,19,01,16,02,
f7,10,3e,01,11,00,13,f7,
01,18,07,06,56,49,44,45,4f,
3a,3e,01,06,01,0e,01,16,02,
1e,1a,f7,0b")
130 CODE PRI=HEX$
("3e,01,01,04,00,11,1f,13,
f7,08,18,04,1b,3d,21,20,3e,
01,01,10,00,11,2f,13,f7,08,
c9")
140 CODE CHR=HEX$
("1b,45,50,31,32,38,
4b,20,45,58,4f,53,20,44,45,
4d,4f")
150 CODE JOY=HEX$
("3e,69,06,09,0e,00,f7,0b,
3e,00,b9,28,09,01,1b,01,3a,
f0,b7,57,f7,10,c9")
160 CODE FLS=HEX$
("21,08,b9,3a,f0,bf,11,
0f,00,06,1c,77,23,3c,77,19,
10,f9")
170 CODE STA=HEX$
("21,74,13,01,1d,00,11,be,
be,ed,b0,c9,45,4e,54,45,52,
50,52,49,53,45,20,31,32,38,
4b,20,48,4f,4d,45,20,43,4f,
4d,50,55,54,45,52")
180 CODE USE=HEX$
("21,ed,bf,36,56,21,ee,bf,
36,13,c9")
190 CALL USR(VID,0)
200 CALL USR(USE,0)
210 CALL USR(JOY,0)
220 GOTO 210
240 REM VID:4827dec

```


AIRBORNE

Az AIRBORNE RANGER
a klasszikus
kommandós játékok

egyik legjobbika.
Sajnos magyar nyelvű
leírása mindaddig
nem létezett.

A kommandósoknak
és környezetének
háromdimenziós
ábrázolása

különösen emeli
a játék színvonalát.

Bár a végrehajtandó
feladatok között
sok a hasonló,
kezelése egyszerű

és könnyen
megtanulható.
Így a helyzetünk
mindig áttekinthető.

MENÜK, FELADATOK

Az első menüben szakképzettségünkről érdeklődnek. A kezdők a Practice Rangert választják, így sem lesz könnyű dolguk. Választani mindenhol a botkormánnyal lehet a menüből (Port 2). A harmadik lehetőség (Format a new roster disk) érdekességgel egészíti ki a feladatokat egy új játéklemez létrehozásával. A következő menüben tizenkét feladat közül választhatunk:

1. Üzemanyagraktár megsemmisítése
 2. Titkos kód kulcsának ellopása
 3. Ellenséges harci repülő felrobbantása
 4. Egy tiszt foglyul ejtése
 5. Olajvezeték elvágása
 6. Radarállomások megsemmisítése
 7. Ellenséges gépfegyveres állások elpusztítása
 8. Foglyok kiszabadítása
 9. Kísérleti repülő fényképező ellopása
 10. Tűzok kiszabadítása
 11. Repülőgép-eltérítés
 12. Szabotázsakció készletetése
- Ezután a feladat részletes ismertetése következik, majd ízlés szerint növelhetjük a

RANGER

beállított nehézségi fokot a feladattól függően. Rangunk kiválasztásakor szerénységünkről tehetünk tanúbizonyságot.

AZ AKCIÓ VÉGREHAJTÁSA

Célunk egy „igazi” harci terep végén található. Ide kell eljutnunk élve, és a feladatot végrehajtása után innen kell a helikopterrel visszatérnünk. Az akcióra mintegy 600 másodpercnyi időnk van, ennek letelte után megjön a helikopter. Célunk megvalósításának érdekében néhány ellenséges katonát és katonai objektumot meg kell semmisítenünk. Erre a következő fegyvereink vannak:

carabine — géppisztoly
law rocket — kézi rakétavető
time bomb — időzített bomba
grenade — gránát
valamint egy kés a közelharchoz.

Először felülnézetből láthatjuk a terepet, amint éppen fölötte repülünk. Ilyenkor érdemes néhány utánpótláscsomagot eldobni, egyenletesen felosztva velük a pályát (mindehhez három csomagunk van). Végül a pálya végén a csengő megszólalása után célszerű nekünk is kiugrani (lehetőleg nem aknamező közepére). Sikeres földet érésünk után a képernyő bal felső sarkában látható az éppen használatban levő fegyverünk, a hátralévő idő másodpercben, sebesüléseink száma (három kis kocka) és ezektől jobbra emberünk pulzusa, amit egy növekvő vonal imitál. Ha megsebesülünk, a három kis négyzet egyike fehérré válik (a harmadik sebesülés végzetes!). A RUN/STOP billentyű megnyomásával egy térképet hívhatunk elő, melyet a botkormánnyal mozgathatunk fel-le.

A TÉRKÉP

Ennek előhívásakor megáll az idő visszaszámlálása. A térkép alatt leolvasható a fegyvereink, sebesüléseink (wounds) és elsősegélycsomagjaink száma (first aids). A térképen különböző tereptárgyak vannak feltüntetve. A lövészárkokat hosszú, széles sáv jelöli. A kacsaringós hosszú vonalak falak, drótkerítések vagy esetleg

hófúvások. Az aknamezőket apró halakkal jelölték. Az ellenséges állásokat kis UFO-szerű csészealjok, esetleg kis hengerek jelzik. Ledobott utánpótláscsomagjainkat kis x-ek jelölik. A helikopter érkezési helyét nagy kereszt mutatja, amely azonban csak a térképen látható. Néhány feladatnál előfordulhatnak befagyott tavak, illetve folyók, amelyekre át kell kelniük. Ezekon kívül a terep tele van fatöncökkel és bokrokkal.

A BILLENTYŰK

F1 — karabély
F3 — gránát
F5 — rakétavető
F7 — kés
RUN/STOP — térkép előhívása
INST/DEL — elsősegély használata
SPACE — lehasalás, felállás
CRSR ↑ ↓ — futás, lassítás
← — helikopter hívása
5—6—7+ tűzgomb — időzített bomba

MOZGÁS, KÜZDELEM

Mindkettő a botkormánnyal lehetséges. Futhatunk, kúszhatunk, illetve lőhetünk a célkereszttel a megfelelő irányba. A haladáshoz huzamosabb ideig kell a botkormánnyt a kívánt irányba húzni.

NÉHÁNY TANÁCS

Az utánpótláscsomagok közül egyet ajánlatos nem sokkal a cél elé ledobni. Ügyeljünk arra, hogy a ledobott csomagok nyílt terepre essenek, tehát ne aknamezőre, lövészárkokba stb., mert megsemmisülnek! Takarékoskodjunk a löszerrel! Egy katonának elég egy golyó is! Kevés a rakétánk, ritkán használjuk! Ámbár a katonai objektumok ellen kitűnő szolgálatot tehet.

ÉS A VÉGE

A feladatot végrehajtása vagy elhalálozásunk után megjelenik pontszámunk, és kiderül, hogy teljesítettük-e a feladatot vagy sem. Pontszámunk az elpusztított ellenség függvényében alakul.

TASS CSABA

KÉPPONT-POZICIONÁLT

1. lista

```

10 REM .....
20 REM • KEPPONT POZICIONALT •
30 REM • PRINT •
40 REM •
50 REM • KESZITETTE:
60 REM • ARANYI FERENC •
70 REM •
80 REM • COPYRIGHT CBT 1987 •
90 REM .....
100 REM • AZ ADATOK BEOLVASA'SA •
110 LET SUM=0: INPUT "HOVA TOLTSEM ?": A
120 RESTORE: FOR G=A TO A+77: READ B:
IF B=>0 THEN POKE G, B: LET SUM=SUM+B:
NEXT G
130 IF SUM<7334 THEN PRINT AT 10,5;
FLASH 1; "HIBA VAN AZ ADATOKBAN!":
PAUSE 0 STOP
135 REM •RELOKA'LA'S•
140 LET C=INT (A+74)/256): POKE
A+2,C: POKE A+1, A+74-C*256
150 LET C=INT ((A+75)/256): POKE
A+18,C POKE A+17, A+75-C*256
155 REM •KII'RATA'S•160 PRINT AT
0,0; "ADDR = ";A
170 PRINT AT 2,0; "CHAR = ";A+74
180 PRINT AT 4,0; "KOOR = ";A+75
190 STOP
200 DATA 58,0,0,111,38,0,41,41,41,
237,75,54,92,9,235,237,75,0,0
210 DATA 62,191,205,172,34,6,8,197,
245,26,71,241,245,14,0,183,40
220 DATA 7,203,56,203,25,61,32,249,
120,182,119,35,121,182,119,43
230 DATA 36,124,230,7,32,10,125,
198,32,111,56,4,124,214,8,103,19
240 DATA 241,193,16,209,201,0,0,0,-1
    
```

PRINT

Ez a kis rutin (1. lista) ZX-Spectrumra készült. Lehetővé teszi, hogy a képernyő bármely képpontjára tegyünk egy karakter bal felső sarkát, vagyis minden PLOT pozícióba, mind a 256x192 képpontba tehetünk egy karaktert. A rutin előnye, hogy nem törli le a hátteret, amire a kataktert teszi, hanem közte és a karakter között logikai OR műveletet hajt végre.

Közlöm a program assembler listáját (2. lista) és a BASIC-betöltőjét is, amit az 1. lista tartalmaz. A BASIC program elvégzi a rutin relokalását is. Először megkérdezi, hogy hová töltsse a programot, végrehajtja a relokalást, kiírja a kezdőcímet, aztán azt a címet, ahová a karakterkódot kell tölteni, majd azt, ahová az X, illetve az Y koordináta kerül.

Az assembler program bármely fordítóba beírható, és csak az első sorban található ORG címet kell átírni a relokaláshoz. A rutin vezérlése BASIC-ből:
 POKE char, karakterkód (32-128)
 POKE koor, X-koordináta
 POKE koor+1, Y-koordináta
 RANDOMIZE USR addr

ARANYI FERENC

```

10 ORG 65450
20 ADDR LD A, (CHAR)
30 LD L, A
40 LD H, 0
50 ADD HL, HL
60 ADD HL, HL
70 ADD HL, HL
80 LD BC, (23606)
90 ADD HL, BC
100 EX DE, HL
110 LD BC, (KOOR)
120 LD A, 191
130 CALL 8876
140 LD B, 8
150 IDE PUSH BC
160 PUSH AF
170 LD A, (DE)
180 LD B, A
190 POP AF
200 PUSH AF
210 LD C, 0
220 OR A
230 JR Z, TOV
240 VISZ SRL B
250 RR C
260 DEC A
270 JR NZ, VISZ
280 TOV LD A, B
290 OR (HL)
300 LD (HL), A
310 INC HL
320 LD A, C
330 OR (HL)
340 LD (HL), A
350 DEC HL
360 INC H
370 LD A, H
380 AND 7
390 JR NZ, FOLY
400 LD A, L
410 ADD A, 32
420 LD L, A
430 JR C, FOLY
440 LD A, H
450 SUB 8
460 LD H, A
470 FOLY INC DE
480 POP AF
490 POP BC
500 DJNZ IDE
510 RET
520 CHAR DEFB 0
530 KOOR DEFB 0, 0
    
```

2. lista

KEDVES OLVASÓNK!

Bizonyára neked is van otthon számítógéped, és biztos neked is okozott problémát programkészleted hiányossága, vagy egyszerűen jó lenne valakivel — valakikkel — a gépen keresztül ismeretséget kötni. Ebben próbálunk segíteni annyiban, hogy elkezdjük a hozzád hasonló érdeklődésű, s hozzánk levelet írók címeinek összegyűjtését.

Írj te is! Írd meg, hogy kikkel, milyen típusú gépről, milyen szinten kívánsz levelezni. Küldj levelet, benne egy saját címeddel ellátott, felbélyegzett borítékot, és munkánkért cserébe egy számítógépekkel kapcsolatos írást, rövidebb programot, trükkök ismertetését, véleményt vagy valamit, ami szerinted érdekes lehet egy újság hasábjain.

A borítékokat márciusban fogjuk visszaküldeni az addig összegyűlt címek listájával. Ha az akció sikerül, természetesen folytatjuk, s újabb leveled esetén újabb címeket küldünk.

TOP - lista

Felhasználói

Játék

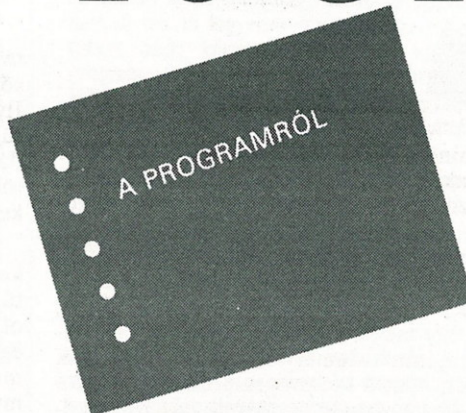
1. News room	CG4	1. Defender OTC.	CG4 Amiga
2. Newsmaster	IBM	2. Aliens ZX	CG4 Spect.
3. GEOS 1.32	CG4	3. The Last Ninja	CG4 Spect.
4. Printmaster	CG4 IBM	4. Twin kingdom	CG4 Spect.
5. Game maker	CG4	5. Island caper	CG4 Spect.
6. Music maker	CG4	6. Back to the future	CG4 Spect.
7. Art Studio 1.2d	CG4 Spect.	7. Titanic	CG4 Spect.
8. HI-DOS	CG20	8. Slap flight	CG4 Spect.
9. 128 Starpainter	CG20	9. Skyfox II.	CG4 Spect.
10. Rockmonitor III	CG4	10. Alt.world games	CG4

Listánkat felhasználói, illetve játéprogramokból állítjuk össze. A legjobbakat, legérdekesebbeket a beküldött javaslatok alapján rangsoroljuk. Ehhez kérjük az olvasók közreműködését. C64-re, ZX-Spectrumra, Enterprise-ra, TVC-re, Atarira és IBM-re készült programokat várunk havonta.

Címünk: Mikroszámítógép Magazin
 Szerkesztőség
 1371 Budapest, Pf. 433.
 Diákszerkesztőség

BASIC ÉS GÉPIKÓD

Legutóbb a decimális aritmetikáról volt szó. Részletes magyarázatot fűztem az augusztusi számban közölt bemutató listákhoz, és néhány szót ejtettem a decimális aritmetika alkalmazásáról. Most egy olyan gépi kódú rutint mutatok be, amely egy címfórmátumú egész számot BCD formájúra alakít, majd a képernyőre, illetve az aktív kimeneti fájlba írja.

Az előzőhöz hasonlóan ez a program is bemutató jellegű, de szubrutinként is alkalmazható. BASIC betöltőt most sem adok, akinek monitor- vagy assembler programja van, begépelheti, kipróbálhatja.

A rutin a kazettapufferben van elhelyezve. A lista üres sora azt jelzi, hogy az első két utasítás nem tartozik a rutinhoz, csak előkészíti azt. „Éles” alkalmazásnál az A/X regiszterpárba töltjük az átalakítandó-kiírandó számot, majd JSR \$0370 utasítással hívjuk a rutint. Az előkészítő utasítások itt a „változóterület kezdete” mutató tartalmát töltik a regiszterekbe.

\$0370—\$0373: a regiszterekben tárolt címfórmátumú számot egy kétbájtos munkaterületre tesszük le.

\$0376—\$038E: legalább ötjegyű BCD-szám részére kell helyet foglalni, erre a \$0360—\$0362 címtartományt jelöljük ki. A magasabb helyértékű számjegyek \$0360-ra kerülnek. Ezek az utasítások nullázzák a szám helyét. Nagyobb terület törlésekor célszerű lehet ciklust szervezni, de most nem érdemes.

\$0381—\$039C: az átalakító rutin, amely a \$0363—\$0364 címeken található bináris számot BCD alakra konvertálja és elhelyezi a kijelölt helyen. Az eljárás lényege, hogy a bináris szám jegyeit egyenként a C állapotbitbe toljuk, majd decimális üzemmódban a BCD-szám minden számjegyének értékét önmagához adva megkétszerezük. A C bit az aktuális értéke minden számjegynél a kétszeres értékhez hozzáadódik. A bináris szám 16 bitjének megfelelően, a fenti művelet tizenhat-szor játszódik le, ezt az X regiszterrel számoljuk. Az ASL utasítás helyén is állhatna ROL, ennek most nincs jelentősége, de ha netán sokbájtos bináris számot BCD-re alakítunk, akkor ez utóbbi egyszerűbbé tenné a ciklusszervezést. Figyeljük meg, hogy az I és D feltételbitet csak az összeadás idejére kapcsoljuk be.

A NOP választja el egymástól az átalakító és a kiírató részt. Szerepe most nem az elválasztás, hanem az, hogy a program könnyen módosítható. Ha csak BCD-re alakítani akarjuk a számot, de kiíratni nem, a NOP helyére RTS-t írunk, s máris teljesül a kívánságunk, de a kiírató rutin is épségben megmarad, és JSR \$039F utasítással hívható.

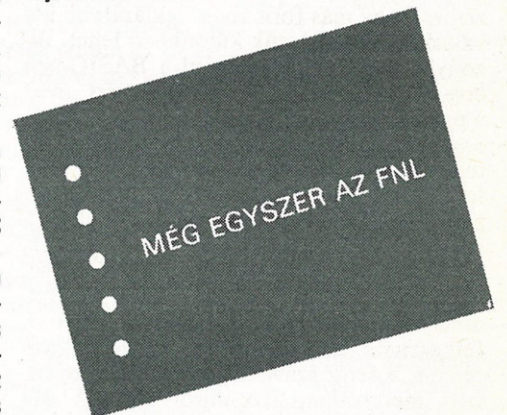
\$039F—\$03BA: a kiírató rész, amely nem sokban különbözik a legutóbbi számban elemzett példaprogram kiírató részétől. Itt az LDA utasításokban abszolút indexelt címzési módot alkalmazunk, és ciklusban végzünk el a kiírást. Az X indexregiszter 0 kezdőértékét az átalakító részből hoztuk tovább azzal, hogy a NOP-nak az előző bekezdésben javasolt módosításánál a hívás előtt gondoskodni kell az X nullázásáról.

Nagy hátránya a rutinnak, hogy minden alkalommal hatjegyű számokat ír ki, elől értéktelen nullákkal. Ennek elkerülésére a közeljövőben ismertetek egy módszert. A másik hátránya az általánosság hiánya: csak 16 bites számokkal dolgozhat, az eredményt csak a meghatározott három bájtton tudja tárolni. Ezen is lehet segíteni.

Előnye a módszernek, hogy eredményként garantáltan BCD számot ad, bár ezt nem mindenki értékeli. Fontosabb ennél a gépfüggetlenség. Ennek lényege, hogy csak olyan beépített rutint használunk, amely a KERNAL ugrótáblán keresztül érhető el. Ez a rutin most éppenséggel a BSOUT, ami mindhárom általunk vizsgált géptípuson JSR \$FFD2-vel hívható.

A BASIC interpreterben található egy olyan aritmetikai rutin, amely az A/X regiszterpárban átadott kétbájtos pozitív egész számot ASCII alakban kiírja. Ennek belépési pontja a C64-en \$BDCD, a VC20-on \$DDCD, a C16-on pedig \$A45F, tehát minden géptípuson más. Ha hívni akarjuk, típusát függően más-más címet kell a JSR operandusaként beírni.

Előnye még a most bemutatott eljárásnak a nagyobb sebesség. Ha belenézünk az interpreter ROM-listájába, láthatjuk, hogy milyen bonolyultan működik az imént említett ROM-rutin: az egész számot először lebegőpontosra alakítja, majd lebegőpontosról ASCII-ra, végül kiírja az ASCII karakterláncot.

A júliusi szám 12. oldalán jelent meg kedvenc FN függvényeimnek USR függvényekkel való helyettesítéséről szóló írásom. Ott a kétbájtos, előjel nélküli egész szám alacsonyabb helyértékű bájtjának értékét kiszámító FNL definíciója a következő formában szerepelt: DEF FNL(O) = O-256*FNN(O), ahol FNN a magasabb helyértékű bájt értékét kiszámító függvény. Különös véletlen folytán ugyanannak a számnak a 10. oldalán jelent meg a Memóriaterület mentése C64-en című írás a hozzá tartozó hétsoros programmal. Ennek második sorában van egy hasonló számítás, ezúttal — indokoltan — függvény nélküli. Nézem az alacsonyabb helyértékű bájt számítását: LO = KEZ AND 255.

Úgy látszik, megint túlbonyolítottam valamit. Nem a függvényesítéssel, hiszen FN függvényt csak akkor használok, ha azt több helyről is hívom. A szükségesnél komplikáltabb képlet használata nem tetszik. Hogy tehettem ilyet? Ki ad magyarázatot? Kérem, segítsenek!
BARNA LÁSZLÓ

036c	a6	2d	ldx	\$2d	
036e	a5	2e	lda	\$2e	
0370	8e	63 03	stx	\$0363	
0373	8d	64 03	sta	\$0364	
0376	a9	00	lda	#\$00	
0378	8d	60 03	sta	\$0360	
037b	8d	61 03	sta	\$0361	
038e	8d	62 03	sta	\$0362	
0381	a2	10	ldx	#\$10	
0383	0e	63 03	asl	\$0363	
0386	2e	64 03	rol	\$0364	
0389	a0	02	ldy	#\$02	
038b	b9	60 03	lda	\$0360, y	
038e	78		sei		
038f	f8		sed		
0390	79	60 03	adc	\$0360, y	
0393	d8		clد		
0394	58		cli		
0395	99	60 03	sta	\$0360, y	
0398	88		dey		
0399	10	f0	bpl	\$038b	
039b	ca		dex		
039c	d0	e5	bne	\$0383	
039e	ea		nop		
039f	bd	60 03	lda	\$0360, x	
03a2	4a		lsr		
03a3	4a		lsr		
03a4	4a		lsr		
03a5	4a		lsr		
03a6	09	30	ora	#\$30	
03a8	20	d2 ff	jsr	\$fd2	
03ab	bd	60 03	lda	\$0360, x	
03ae	29	0f	and	#\$0f	
03b0	09	30	ora	#\$30	
03b2	20	d2 ff	jsr	\$fd2	
03b5	e8		inx		
03b6	e0	03	cpx	#\$03	
03b8	d0	e5	bne	\$039f	
03ba	60		rts		

Öt részes sorozatunkban mindarról szót ejtünk, amit olvasóinknak érdemes át-gondolniuk, ha programozásra adják a

A PROGRAMOZÁS

fejűket, vagy ha valamely programról véleményt kívánnak alkotni. Ezek az írások a szerzőnek lapunkban között

ALAPKÉRDÉSEI II.

korábbi fejtegetéseivel együtt (utalunk „Az adattípus fejlődése” és a „Függvények és utasítások” című sorozatokra, lásd 1987. 8. és 9., valamint 1987. 12., 1988. 1. és 2. számainkat) teljes körűen elemzik az e sorozat címében jelzett (problematikát) témát.

Ebben a részben azzal foglalkozunk, hogy egy programban a felhasználó által létrehozott változók és eljárások mikor születnek és meddig élnek, honnan érhetők el, el lehet-e egy adatot rejtteni stb. Alapfeltevésünk az, hogy ha a program szövegében egymás mellett két egyforma deklaráció áll, akkor azok egyformán működnek, azonos lesz a hatáskörük. Ha viszont más környezetben vagy más formában deklarálnak két változót, viselkedésük különböző lehet. Bizonyos nyelvekben, például a BASIC-ben erre nincs lehetőség, mégpedig azért, mert a program nem bomlik szét kisebb zárt egységekre. Ezeket az egységeket egyébként, mármint ha ilyenek az adott nyelvben lehetségesek vagy megengedettek, a legváltozatosabb néven nevezzük majd: hol alprogramnak, hol rutinnak, hol szubrutinnak, hol eljárásnak, hol függvénynek. Az olvasó, aki ismer olyan magas szintű nyelvet, amelyben van paraméterlistával ellátott, felhasználó által deklarált függvény vagy eljárás, a fenti szavak bármelyikén ezt értheti, mert valami ilyesmiről beszélünk. Ha valaki még nem találkozott volna ilyenekkel, akkor a továbbiak megértéséhez ajánlom, hogy előbb olvassa el a Függvények és utasítások című, korábbi írásomat (lásd 1987/12. és 1988/1. és 2. számunkat — A szerk.).

A PROGRAMOK VÁLTOZÓI

A BASIC nyelvben minden változó globális, azaz a program bármelyik sorában írható és olvasható. Ez nem túl kellemes tulajdonság, mert noha a programot feloszthatjuk sorszám szerint szubrutinokra, ezeknek a részeknek mégsem lehetnek saját, kizárólagosan használt változói. Ezenkívül, ha a szubrutin valamilyen mennyiségek közötti számításra hajt végre, a bemenő adato-

HATÁSKÖRÖK ÉS LÁTHATÓSÁG

kat mindig bizonyos változókba kell előtte belerakni, és az eredmény adott helyen keletkezik. Ez a szubrutinok felhasználhatóságát nagymértékben zavarja, mert elég komplikált megszervezni, hogy a rutinok bármilyen sorrendben hívassák egymást. BASIC-ben gyakori programozói hiba, hogy egy meghívott szubrutin elrontja a hívó program valamilyik segédváltozójának értékét, mert a két programrész ugyanazt a változót használja valamilyen részeredmény tárolására.

Ezért azután mihelyt a szubrutin, függvény, eljárás fogalma beépült a nyelvekbe, azonnal bekerült két újabb fogalom is: a paraméterváltozó és a lokális változó fogalma. A lokális változó olyan, amelyik csak egyetlen alprogramon belül érhető el és máshonnan elérhetetlen. A paraméter olyan változó, amely a függvény meghívásakor kap értéket, vagy egy olyan lokális változó, amely a benne keletkezett értékét a futás végén átadja annak a változónak, amelyik a híváskor a paraméter helyén állt.

STATIKUS ÉS DINAMIKUS LOKÁLIS VÁLTOZÓK

A lokális változókat tartalmazó alprogramok bevezetése rögtön problémákhoz vezet: hogyan is kell ezeket a változókat értelmezni? A láthatóság szempontjából világos ugyan, hogy amikor nem vagyunk benne a szubrutinban, akkor a lokális változók olyanok, mintha nem is lennének. De mi van akkor, amikor egy korábbi hívás után újra belépünk a szubrutinba? Teljesen friss, új változókat találunk ott, vagy a korábbi futásból ott maradt értékeket? Mindkét esetben lehet, sőt megvan a maga értelme, a maga felhasználási köre.

Statikusnak (vagy „own” típusúnak) nevezzük azt a lokális változót, amelyik megőrzi értékét a futás során. Ilyenek kellenek akkor, ha például egy beolvasó rutint írunk. Ez a rutin számon tartja, hogy hol tartunk a beolvasásban, és a következő híváskor a következő egységet (karaktert, szót vagy sort) adja vissza, holott lehet, hogy fizikailag nem is ilyen egységekben olvasott be a perifériáról. A szükséges adatok nyilvántartása a rutin belügye, és annál is inkább tilos ezeket az adatokat felhasználni, mert ez mindenféle áttekinthetetlen machinációkra adna lehetőséget.

Egészen más a helyzet, ha valamilyen függvényt, például egy szófüggvényt akarunk kiszámítani. Ilyenkor az előző számi-

tás maradványaira semmi szükség nincs, sőt esetleg ki is kell takarítani a változókat. Ilyenkor természetesen az a jobb, ha a függvénybe való belépésnél teljesen új példányokat kapunk a lokális változókból, feltöltve a deklarációban adott kezdőértékekkel.

Különösen indokolt ez a megoldás akkor, ha lehetőségünk van dinamikus méretű tömböt deklarálni, azaz csinálhatunk olyan tömböket, amelyeknek felső határait egy változó értékével adjuk meg. Ilyenkor megtehetjük, hogy például egy univerzális mátrixszorzó rutint írunk, ami bármilyen méretű mátrixokat képes összeszorozni, tehát minden meghíváskor éppen akkora lokális tömböket hoz létre, amekkora szükséges.

A dinamikus lokális változóknak memóriagazdálkodási szempontból is nagy a jelentőségük. Ezek a változók ugyanis csak addig foglalják a memóriát, amíg a függvény működik; amint véget ér, felszabadul a helyük. Mivel a legtöbb programnak olyan a vezérlési struktúrája, hogy először a főprogram indul el, azután ez meghív egy szubrutint, majd az egy következőt stb. — természetesen először a legutoljára hívott ér véget, majd az azt megelőző —, a memóriagazdálkodást veremszerűen lehet szervezni. Ez azt jelenti, hogy először a főprogram adatainak foglalunk helyet, ezután az először meghívott szubrutinnak, majd az ebből hívottnak és így tovább. A felszabadítás pedig éppen fordított sorrendben megy végbe, és így mindig egy változó méretű, de összefüggő memóriadarab lesz lefoglalva. Vannak persze olyan nyelvek, elsősorban a párhuzamos folyamatok leírására szolgálók, amelyeknek vezérlési fonala nem ilyen egyszerű. Ezeknek a memóriagazdálkodása is sokkal bonyolultabb (például a Simula, az Ada, a Modula).

A dinamikus lokális változók használata nem csak előnyökkel jár. Általában egy icipicit csökkentik a nyelv hatékonyságát, mivel növelik a futásidőt, a fordítási időt, a lefordított program hosszát; a lefordított program nem hivatkozhat konkrét gépi címekre az adatoknál, hanem csak az úgynevezett relatív címekre a szubrutin adatterületének kezdetéhez képest, hiszen ez az adatterület csak futás közben osztódik ki.

Szerencsére a modern gépek sok és elég körmönfont címzés-módot kezelnek automatikusan. Mindenesetre a modern nyelvekben majdnem egyöntetűvé vált, hogy a függvények és eljárások lokális változóit dinamikus módon kezelik. Csak a C nyelvben van lehetőség arra, hogy egyes változókat statikusan deklaráljunk.

GLOBALIS VÁLTOZÓK

Felmerül a kérdés: ha az egyes alprogramoknak vannak lokális változói, szükség van-e egyáltalán globális változókra is? Elméleti szempontból a válasz egyértelmű: nincs, sőt a program világosságát, áttekinthetőségét nézve jobb, ha globális változó nem is szerepel benne. Mint arról a függvények és utasítások kapcsán már részletesen beszéltem, egy alprogram használata akkor világos és áttekinthető a programban, ha a meghívásakor minden felhasznált adat „in” paraméterként, minden visszaadott érték „out” paraméterként és minden módosított változó „inout” paraméterként fel van tüntetve.

Egy lehetséges programfelépítés olyan, hogy a program gyökere egy eljárás, ez az eljárás részfeladatokat megoldó eljárásokat hív, azok újabbakat és így tovább. Ha az eljárásoknak csak lokális változói vannak, akkor minden rutinnak az összes külső adatot paraméterként kell átadni és átvenni, ami a programnak nagyon áttekinthető formát ad. Ugyanakkor némi kényelmetlenséget is okoz. Statikus változók hiányában a megőrzendő értéket vissza kell venni a hívott alprogramból, és újabb hívás esetén vissza kell neki küldeni. Ez azt jelentheti, hogy a rutinok paraméterlistája rendkívül hosszúra nyúlhat vagy nagyon bonyolult (sok részadatot tartalmazó) paramétereket kell átadni és átvenni.

A másik ellenérv az, hogy a fenti felépítéssel minden rutin olyan önmagában zárt egység, amelynek semmilyen kapcsolata sincs a program többi rutinjával. A gyakorlat azonban nem ezt mutatja. Egy programon belül vannak szorosabban és kevésbé összetartozó dolgok. (Egy következő rész arról az elvről beszél majd, hogy egy eljárást egyetlen célra kell felhasználni. Nem célszerű egy olyan eljárást írni, amely minden többé-kevésbé összetartozó feladatot egyszerre kezelhet, hanem a különböző részfeladatokra különböző rutinokat kell írni. Például ha van egy beolvasó rutinom, ami egy szöveget szavanként olvas be, akkor ez a rutin számon tarthatja, hogy hányadik sor hányadik szavánál tartunk. Elképzelhető olyan alkalmazás, amelynek minden egyes szó beolvasásakor szüksége van ezekre az adatokra, de olyan is előfordulhat, hogy csak kivételes esetben kíváncsi rá. Az utóbbi feladtnál kár lenne ezeket az adatokat minden esetben visszaadni; elegendő, ha van egy másik függvényünk is, ami akkor adja vissza a szövegbeli pozíciót, amikor szükséges. Nyilvánvaló, hogy a két függvénynek vannak közös statikus adatai, amelyek viszont jó lenne, ha rejtve maradnának mások számára.)

Itt lép be a programstruktúrálás újabb elve, mely szerint a programot nagyobb egységekre (modulokra, osztályokra, csomagokra) kell bontani. Egy ilyen egységbe az egymással szorosan összetartozó változókat, függvényeket és eljárásokat gyűjtjük egybe. A modulnak van egy látható és egy privát része. A látható részbe azok az adatok és eljárások kerülnek, melyeket másoknak is hozzáférhetővé teszünk, míg a privát részben elrejtjük a megvalósítás technikai részleteit, és itt védve tartjuk azokat az ada-

Összefoglalás

A modern programozási nyelvek fő törekvése, hogy a programot kisebb, jól áttekinthető részekre bontsa, ezek között a lehetséges kapcsolatokat minimálisra szorítsa — és ezekre is jól láthatóan felhívja a figyelmet. A részek legyenek olyan kicsik, amelyeket bárki könnyen áttekinthet. Egyes programozási módszertanok még méretet is előírnak (1 lap, 100 sor stb.); mintha egyetlen utasítást nem lehetne olyan bonyolultá tenni, hogy senki se értse...!

Mindezek alapján tehát: a program függvényekből és eljárásokból épül fel, amelyek egy-egy feladatot oldanak meg. Az egymással szorosabban kapcsolatban levő alprogramok a hozzájuk tartozó közös adatokkal együtt egy-egy önállóan lefordítható és önállóan elolvasható és megérthető modult alkotnak. A modulok között vannak alacsonyabb és magasabb szintűek. Az alacsonyabb szintűek általánosabbak, a magasabb szintűek az intelligensebbek és feladathoz kötöttebbek. A magasabb szintűek az importlistájukon adják meg, hogy mit vesznek át az általánosabb rutinokból, és látható részükben adják meg, mire is használhatja őket a külvilág. A privát rész tartalmazza a feladat technikai részleteit, ezek azonban az egyszerű felhasználót általában nem érdeklik.

Ebben a programfelépítésben a dolgoknak pontosan három szintjét különböztetjük meg hatáskör alapján:

— Vannak az egész programra érvényes, bárhol felhasználható dolgok, amelyek a modulok látható részében szerepelnek.

— Vannak egy modulon belül felhasználható dolgok.

— Végül vannak lokális adatok, amelyek csak egyetlen alprogramon belül élnek. Rendszerint a rutin hívása után jönnek létre és a munka befejeztével meg is szűnnek.

FARKAS ERNŐ

tokat és kezelési eljárásokat is, amelyeket nem engedünk át bárkinek. Azért, hogy a modulokat önállóan is lehessen fordítani, de annak érdekében is, hogy a modulok szövege önmagában elolvasható és megérthető legyen, minden modult egy importlistával célszerű kezdeni, amiben felsoroljuk, hogy az milyen más modulokban szereplő mennyiségeket használ fel.

A program végül is nem más, mint egy modul, mely az importlistáján összegyűjti azokat a modulokat, amelyek a feladat megoldásához szükségesek, és ezek segítségével megoldja a feladatot. Csak azokat a modulokat kell importálnia, melyek a neki megfelelő szinten oldják meg a megfogalmazott feladatot, de ezek a modulok automatikusan magukkal hozzák az alacsonyabb szintű, általánosabb modulokat is, amiket viszont ők importálnak. Így a modulok között hierarchia alakul ki az aktuális megoldástól az általános eszközök felé.

A programok ilyen felépítésénél a változókat három csoportba sorolhatjuk: vannak az egész programra nézve globális változók, amelyek a modulok látható részében szerepelnek, vannak az egy modulra érvényes változók, ezek az előbbiekhöz hasonlóan statikus helyfoglalásúak, és végül vannak az egy eljáráson vagy függvényen belüli dinamikus helyfoglalású változók. Az iméntihez hasonlóan az eljárásokat két csoportba sorolhatjuk: az egész programra érvényes, bárhol felhasználható eljárásokra és az egy modulon belül érvényes segéd-eljárásokra.

A BLOKKSTRUKTÚRÁRÓL

Azoknak, akik jártasak a modern nyelvekben, a fenti csoportosítás és javasolt programfelépítés nagyon „primitívnek” tűnhet, ha ezeket összehasonlítjuk a lehetőségekkel. Hiszen mindeddig semmit sem beszéltem a blokkstruktúráról, ami már mintegy húsz esztendeje szinte minden programozási nyelvnek egyik építési elve, és összekombinálva a program modulonkénti építésével, elképesztően komplikált programstruktúrák létrehozását teszi lehetővé.

Mi is hát az úgynevezett blokkstruktúra? Az elgondolás a következő. A program egy deklarációs részből és egy végrehajtható részből áll. A deklarációs rész adatokat és eljárásokat ír elő, a végrehajtható rész pedig ezeket használhatja fel. Az eljárások szintén két részből állnak: egy lokális deklarációs részből és egy végrehajtható részből. A lokális deklarációk ugyanolyanok, mint a globálisak, de csak az eljáráson belül használhatók. Ezek között is lehet eljárásdeklaráció, de ennek is lehetnek még lokálisabb deklarációi és így tovább. Ily módon tetszőlegesen mély hierarchia alakulhat ki a függvények között. Egy függvény belsejében látható az összes változó és függvény, amely azokban a függvényekben szerepel, amelyek a hierarchiában felette állnak, azaz amelyeknek a szövegébe ő is beletartozik. Nem lát bele viszont a függvény azokba a függvényekbe, amelyek a hierarchia másik ágán vagy nála lejjebb állnak.

Bár a magas szintűnek tekintett és elterjedt nyelvek (Pascal, C, Ada, Modula) mind tartalmazzák a blokkstruktúrát, a programozáselmélettel foglalkozók ma már kifejezetten kerülendőnek tartják az alkalmazását. Hogy miért? A fő ellenérvek:

— Alapelveinél fogva arra ingerli a programozót, hogy mellékhatásokat csináljon, azaz felhasználjon és módosítson olyan változókat, amelyek nem az adott (legbelső) függvényhez tartoznak, így a függvények azonos paraméterekkel is különböző eredményeket adhatnak.

— A blokkstruktúra hierarchiája és a modulok importálásán alapuló hierarchiája keresztez teszt egymásnak. Tulajdonképpen csak a programot, mint a legkülső blokkot lehet jól felbontani modulokra. Egy beágyazott alprogramból implicite az egész addigi deklarációs hierarchiára hivatkozni lehet, nem csak az importlistában felsorolt néhány modul néhány elemére.

ÖSSZEGZÉS NAGYMÉRETŰ TÖMBÖN C64-re

A nagyméretű tömböknél még az egyszerű átlagszámítási feladatok is igen időigényesek. Az ilyen jellegű számításokat teszi egyszerűbbé és főleg gyorsabbá az alább ismertetendő gépi kódú program. Mégpedig úgy, hogy egy tetszőleges méretű, egydimenziós, valós tömbön összegzést hajt végre két megadott értékhatár között, és az eredményt egy valós változóba teszi le. A gépi kódú program működését a SYS(50688), AQ(0), X, Y, SZUMMA utasítással indíthatjuk el, ahol az 50688 a gépi kódú program belépési címe, az AQ(0) az a tömb, ahol összegezni kívánunk. A tömbnek az utasítás kiadása előtt már léteznie kell, különben hibajelzést kapunk (ugyanaz vonatkozik az X, Y és SZUMMA valós változókra is); indexként itt a tömbnek mindig a 0-dik elemét kell feltüntetnünk. Az X változó a tömbnek azt az elemét jelöli ki, ahonnan az összegzést el akarjuk kezdeni, míg az Y a tömbnek az az indexe, ameddig az összegzést folytatni kívánjuk; a SZUMMA változóban kapjuk vissza az összegzés végeredményét:

$$SZUMMA = \sum_{I=X}^Y AQ(I)$$

1. lista

```

1000 REM A GEPI KODU PROGRAM HIVASA:
1010 REM SYS(50688),AQ(0),X,Y,SUMMA
1015 :
1020 K=50688:V=50934:S=0
1030 FORI=K TO V
1040 READ X:POKEI,X:S=S+X:NEXT
1045 :
1050 DATA 32,253,174,32,139,176,133,251
1060 DATA 132,252,160,6,177,95,141,175
1070 DATA 2,136,177,95,141,176,2,32
1080 DATA 227,198,32,253,174,32,139,176
1090 DATA 141,173,2,140,174,2,56,173
1100 DATA 175,2,237,169,2,173,176,2
1110 DATA 237,170,2,176,5,162,14,76
1120 DATA 58,164,56,173,169,2,237,167
1130 DATA 2,141,175,2,173,170,2,237
1140 DATA 168,2,141,176,2,144,230,32
1150 DATA 155,198,32,148,198,173,176,2
1160 DATA 240,25,162,0,138,72,32,129
1170 DATA 198,32,141,198,32,106,184,104
1180 DATA 170,202,208,240,206,176,2,48
1190 DATA 7,208,233,174,175,2,208,228
1200 DATA 174,173,2,172,174,2,76,212
1210 DATA 187,24,165,251,105,5,133,251
1220 DATA 144,2,230,252,96,165,251,164
1230 DATA 252,76,140,186,165,251,164,252
1240 DATA 76,162,187,173,167,2,141,171
1250 DATA 2,173,168,2,141,172,2,14
1260 DATA 171,2,46,172,2,14,171,2
1270 DATA 46,172,2,24,173,171,2,109
1280 DATA 167,2,141,171,2,173,172,2
1290 DATA 109,168,2,141,172,2,24,165
1300 DATA 251,109,171,2,133,251,165,252
1310 DATA 109,172,2,133,252,96,32,253
1320 DATA 174,32,138,173,32,155,188,32
1330 DATA 173,177,96,32,214,198,141,168
1340 DATA 2,140,167,2,32,214,198,141
1350 DATA 170,2,140,169,2,96,0
1355 :
1360 IFS=30666THENPRINT"RENDBEN!":END
1370 PRINT"HIBAS ADATOK!":END
    
```

2. lista

```

2
110: C600          .OPT P4,00
120: C600          CHCOM      = $AEFD ; VESSZO ELL.
130: C600          MEMFAC     = $BBA2 ; A(LO),Y(HI) 5 BAJT
140: C600          MEMFC2    = $B8C  ; A(LO),Y(HI) 5 BAJT
150: C600          FACHEM    = $BBD4 ; X(LO),Y(HI) FAC-BOL
160: C600          ADDRESS   = $B08B ; .A ES .Y A SZAMON ALL
170: C600          FRMNUM    = $AD8A ; KIFEJEZES ATVETELE
180: C600          FACINT    = $BC9B ; FAC-BOL 2 BAJTOS EGESZ
190: C600          HIBAJL    = $A43A ; ILLEGAL QUANTITY
200: C600          FPLUS    = $B86A ; FAC=FAC2+FAC
210: C600          TMBNEV   = $5F   ; TOMBNEV MUTATO
220: C600          MUT       = $FB   ; TOMBELEM MUTATO
;
240: 02A7          ;          *= $02A7
;
260: 02A8          XLO       *= **+1
270: 02A9          XHI       *= **+1
280: 02AA          YLO       *= **+1
290: 02AB          YHI       *= **+1
300: 02AC          WLO       *= **+1
310: 02AD          WHI       *= **+1
320: 02AE          CIMLOW    *= **+1
330: 02AF          CIMHIG    *= **+1
340: 02B1          CNTER     *= **+2
;
360: C600          ;          *= $C600
;
; SYS(50688),AQ(0),X,Y,SUMMA
;
400: C600 20 FD AE TOMBSU   JSR  CHCOM
410: C603 20 8B B0         JSR  ADDRESS
420: C606 85 FB           STA  MUT
430: C608 84 FC           STY  MUT+1
440: C60A A0 06          LDY  #6
450: C60C B1 5F          LDA  (TMBNEV),Y
460: C60E 8D AF 02       STA  CNTER
470: C611 88            DEY
480: C612 B1 5F          LDA  (TMBNEV),Y
490: C614 8D B0 02       STA  CNTER+1
500: C617 20 E3 C6       JSR  XYINT
510: C61A 20 FD AE       JSR  CHCOM
520: C61D 20 8B B0       JSR  ADDRESS
530: C620 8D AD 02       STA  CIMLOW
540: C623 8C AE 02       STY  CIMHIG
550: C626 38            SEC
560: C627 AD AF 02       LDA  CNTER
570: C62A ED A9 02       SBC  YLO
580: C62D AD B0 02       LDA  CNTER+1
590: C630 ED AA 02       SBC  YHI
    
```


Amennyiben az X vagy az Y nagyobb, mint a több elemeinek a száma (DM), akkor „ILLEGAL QUANTITY ERROR” hibajelzést kapunk. Ugyanez a helyzet áll elő akkor is, ha az X nagyobb az Y-nál. Így X-re, Y-ra és DM-re a következő egyenlőtlenségnek kell teljesülnie ahhoz, hogy ne kapjunk hibajelzést:

$$X \leq Y \leq DM$$

Ez a gépi kódú program még a nagyméretű tömböknél is elég gyorsan hajtódik végre, mintegy 10-20-szor gyorsabban, mint ha ugyanezt BASIC-ben csinálnánk.

Az átlag kiszámításához természetesen még egy osztást is el kell végeznünk:

$$ATLAG = SZUMMA / (Y - X + 1)$$

A nagyméretű tömbök dimenzionálásánál tekintettel kell lennünk azok helyigényére is. Amennyiben például a DIM W(1511) utasítással egy lebegőpontos számokat tartalmazó, 1512 elemű, egydimenziós tömböt hozunk létre, akkor az 1512 × 5 + 7 bajtot foglal le a C64 amúgy is szűkös memóriájából.

Az 1. listán a gépi kódú program BASIC-be-töltője, a 2. listán a gépi kódú program látható.

SZABÓ PÉTER PÁL

```

600:  C633 B0 05          BCS OKE
610:  C635 A2 0E        HIBA  LDX #14
620:  C637 4C 3A A4          JMP HIBAJL
630:  C63A 38          OKE    SEC
640:  C63B AD A9 02        LDA YLO
650:  C63E ED A7 02        SBC XLO
660:  C641 8D AF 02        STA CNTER
670:  C644 AD AA 02        LDA YHI
680:  C647 ED A8 02        SBC XHI
690:  C64A 8D B0 02        STA CNTER+1
700:  C64D 90 E6          BCC HIBA
710:  C64F 20 9B C6        JSR MUT5X
720:  C652 20 94 C6        JSR MRYFAC
740:  C655 AD B0 02        LDA CNTER+1
750:  C658 F0 19          BEQ ALSOEL
760:  C65A A2 00          LDX #0
770:  C65C 8A          SUMTMB TXA
780:  C65D 48          PHA
790:  C65E 20 81 C6        JSR MUTPL5
800:  C661 20 8D C6        JSR MRYFC2
810:  C664 20 6A B8        JSR FPLUS
820:  C667 68          PLA
830:  C668 AA          TAX
840:  C669 CA          DEX
850:  C66A D0 F0          BNE SUMTMB
870:  C66C CE B0 02        DEC CNTER+1
880:  C66F 30 07          BMI VEGRE
890:  C671 D0 E9          BNE SUMTMB
900:  C673 AE AF 02        ALSOEL LDX CNTER
910:  C676 D0 E4          BNE SUMTMB
930:  C678 AE AD 02        VEGRE  LDX CIMLOW
940:  C67B AC AE 02        LDY CIMHIG
950:  C67E 4C D4 BB        JMP FACMEM
    
```

; SZUBRUTINOK

```

990:  C681 18          MUTPL5 CLC
1000: C682 A5 FB        LDA MUT
1010: C684 69 05        ADC #5
1020: C686 85 FB        STA MUT
1030: C688 90 02        BCC VG
1040: C68A E6 FC        INC MUT+1
1050: C68C 60          VG    RTS

;
1070: C68D A5 FB        MRYFC2 LDA MUT
1080: C68F A4 FC        LDY MUT+1
1090: C691 4C 8C BA        JMP MEMFC2
    
```

```

1110: C694 A5 FB          MRYFAC LDA MUT
1120: C696 A4 FC          LDY MUT+1
1130: C698 4C A2 BB        JMP MEMFAC

;
1150: C69B AD A7 02        MUT5X  LDA XLO
1160: C69E 8D AB 02        STA WLO
1170: C6A1 AD A8 02        LDA XHI
1180: C6A4 8D AC 02        STA WHI
1190: C6A7 0E AB 02        ASL WLO
1200: C6AA 2E AC 02        ROL WHI
1210: C6AD 0E AB 02        ASL WLO
1220: C6B0 2E AC 02        ROL WHI
1230: C6B3 18          CLC
1240: C6B4 AD AB 02        LDA WLO
1250: C6B7 6D A7 02        ADC XLO
1260: C6BA 8D AB 02        STA WLO
1270: C6BD AD AC 02        LDA WHI
1280: C6C0 6D A8 02        ADC XHI
1290: C6C3 8D AC 02        STA WHI
1300: C6C6 18          CLC
1310: C6C7 A5 FB          LDA MUT
1320: C6C9 6D AB 02        ADC WLO
1330: C6CC 85 FB          STA MUT
1340: C6CE A5 FC          LDA MUT+1
1350: C6D0 6D AC 02        ADC WHI
1360: C6D3 85 FC          STA MUT+1
1370: C6D5 60          RTS

;
1390: C6D6 20 FD AE        BASINT JSR CHCOM
1400: C6D9 20 8A AD        JSR FRMNUM
1410: C6DC 20 9B BC        JSR FACINT
1420: C6DF 20 AD B1        JSR $B1AD
1430: C6E2 60          RTS

;
1450: C6E3 20 D6 C6        XYINT JSR BASINT
1460: C6E6 8D A8 02        STA XHI
1470: C6E9 8C A7 02        STY XLO
1480: C6EC 20 D6 C6        JSR BASINT
1490: C6EF 8D AA 02        STA YHI
1500: C6F2 8C A9 02        STY YLO
1510: C6F5 60          RTS
    
```

A Periféria Kiszövetkezet egyhetes szállítással ajánlja:

- P-XT 160 E Ft-tól + ÁFA
 - P-AT 220 E Ft-tól + ÁFA
 - FX-1000 nyomtató: 104 E Ft, lapadagoló 50 E Ft + ÁFA
 - Igény szerinti konfigurációk összeállítása.
- Cím: Budapest VII. Peterdy u. 30.
Tel.: 213-588.

enterprise
['ent əpraiz]

1. vállalkozás,
vállalat
2. merészség,
vállalkozó
szellem

„SZINKRONBAN AZ IDŐVEL...”

ENTERPRISE
128 K

Hardver:		Fogyasztói ár:
EX-DOS	lemezvezérlő kártya műszaki leírás	
	IS-DOS rendszerlemez:	10 550,— Ft
ZX EMULATOR S-B-B	Spectrum emulátorkártya: System Bus Bridge (összekötő elem):	6 300,— Ft
		1 470,— Ft
SPEAK EASY	beszédszintetizátor	3 750,— Ft
EP MOUSE	„egér” grafikus vezérlő:	4 000,— Ft

Kiegészítők, tartozékok:		
RCA, DIN, EU-	monitorkábelek, szervizben történő át-	
RO—SCART, OEM	alakítással együtt:	1 248,— Ft
EPSON, DATACO-	Centronics printerkábel:	4 730,— Ft
OP, OEM		
DUAL, OEM	RS—232 networkkábel:	998,— Ft
	joystickadapter:	456,— Ft
	Enterprise-jelvények:	36,— Ft
	Enterprise-plakátok:	120,— Ft

Őszi újdonságaink:

RF hangmodulátor (szervizben történő átalakítással): VIII. hó
Enterprise számítógép — adatmagnó-porvédőhuzat: VIII. hó
Enterprise/Spectrum tápfeszültség ki-be kapcsoló: IX. hó
BNC-RCA monitorkábel (szervizben történő átalakítással): IX. hó
„SOFTCART” különféle felhasználói programok cartridge-ban: IX. hó
Enterprise dual RF mikrokapcsoló (TV — Computer): IX. hó
Spectrum Emulátor Kempston interface: X. hó
Active stereo booster (hangszóró doboz mini méretben): X. hó

Keresse fel ön is, kedves ENTERPRISE-vásárlónk
a budapesti
ENTERPRISE MÁRKA OSZTÁLYAINKAT

az alábbi Centrum Áruházakban:
CENTRUM KISPESTI ÁRUHÁZ
Budapest XIX. ker.,
Kossuth tér 4—5. Tel.: 275-066
CENTRUM OTTHON ÁRUHÁZ
Budapest VII. ker.,
Rákóczi út 74—76. Tel.: 425-741
CENTRUM ÚTTÖRŐ ÁRUHÁZ
Budapest V. ker.,
Kossuth Lajos u. 9—11. Tel.: 173-511
ENTERPRISE SOFT TOP LIST '88
1. MAGIC BALL
2. SORCERY
3. BAT MAN
4. AIR WOLF
5. ENTER BALL
6. WRIGGLER
7. NODES OF YESOD
8. NAUTILUS
9. SUPER PIPELINE II.
10. CHESS CYRUS II.

Szoftver:	
Játékprogram-újdonságok:	BATMAN, AIRWOLF, SUPER PIPE-LINE II., JAMMIN, DOT BREAKER-DOT COLLECTOR, „HIT SOFT” = ENTER & MAGIC BALL
Felhasználói programok:	LISP, CBM-MFT, ENTER-VIDEO, SIMON ASS, IS-FORTH, HI-SOFT DEV-PAC, WINDOWS—II., Személyi Jövedelem Adó Program = SZJA '88.

Szakkönyvek:

EXOS, EX-DOS, IS-DOS	
Ismerkedés az Enterprise számítógéppel	
Hetedhét Enterprise I.	
CHIP SPECIAL (programpóldatár)	
128 program az ENTERPRISE 128 k-n	I—II. (megjelenik IX. hó)
ENTERPRISE BASIC Oktató	I—II. (megjelenik XI. hó)
ENTERPRISE termékkatalógus	(megjelenik XI. hó)

ENTERPRISE
COMPUTERS

Ügyintéző: Pásztor Tamás
Ügyiratszám: 48/1988

Mikroszámítógép Magazin Szerkesztősége
1027 Budapest, Fő u. 68.

Tárgy: Commodore 600/700 vásár

Tisztelt Felelős Szerkesztő Elvtárs!

Engedje meg, hogy az alábbiakban tájékoztassam akciónkról.

CBM-610 számítógép (128 k)	40 200,- Ft
CBM-8028 margarétafejes nyomtató	45 200,- Ft
SFD-1001 floppy (1 Mbyte)	56 000,- Ft
MD-1255H SAMSUNG adatmonitor	18 700,- Ft

(kiegészítők és tartozékok nélkül!)

Közel 20 féle felhasználói programcsomag ~~20~~-~~35~~%-os engedménnyel!

BASIC 4.0 COMPILER	UTILITY I.
ASSEMBLER COMPILER	UTILITY II.
EXBASIC	UTILITY III.
EXTROM BASIC + ASS	MULTI FILE
	TRANS' C64
HELP TEST COPY	SZM-1420 EMULATOR
MATH-LIB	HONEYWELL-BULL EMULATOR
	VT-51 EMULATOR
MEMOBASIC	MULTI FILE TRANS'
MS-„SZÖSZI” STANDARD	CENTRONICS
MS-„SZÖSZI” HUN.	PRINT CHAIN
MASTER-600	
MASTER-700	

Szakkönyvvásár (magyar, angol és német nyelvű) műszaki dokumentáció, könyv ~~50~~%-os árengedménnyel!

Ameddig a készlet tart!

CENTRUM KISPESTI ÁRUHÁZ

Budapest XIX. ker., Kossuth tér 4-5. Tel.: 275-066

CENTRUM OTTHON ÁRUHÁZ

Budapest VII. ker., Rákóczi út 74/76. Tel.: 425-741

Budapest, 1988.

Szívélyes üdvözlettel:
CENTRUM ÁRUHÁZAK VÁLLALAT
SZÁMÍTÁSTECHNIKAI SZOLGÁLAT

Lapunk rendszeres olvasói tudják, hogy a nagy érdeklődés ellenére ritkán sikerül játék- vagy játékos jellegű programokat közölnünk. Ennek az az oka, hogy az ilyen írásokat az oktató, informatív és elemző szakcikknek kiszorítják. Ezúttal mégis közreadunk három különböző géptípusra írt programot, mert úgy véljük, hogy egyrészt szórakoztatóak, másrészt programozástechnikai fogásokat leshetünk el belőlük. Következzenek hát a programok!

KIVÉTEL ERŐ

A program beküldője — Károly János — arról ír, hogy az Expressz újságban 130 forintért kínálta valaki. Ezúttal közkinccsé tesszük. S hogy mit kezdhetünk vele? Hangeffektusok kíséretében megkérdezi születésnapjainkat, majd megmondja, hogy hány napot éltünk eddig. Kérésre kirajzolja szellemi, fizikai és érzelmi fázisainkat. A programot RUN-nal indíthatjuk. Ha újra kívánjuk futtatni, csak az I gombot szabad megnyomni, mert más billentyű lenyomása BASIC hidegindítást eredményez.

```

10 GRAPHIC3,1:SCNCLR:VOL6
20 COLOR4,2,7:COLOR0,2,7:COLOR1,1
30 COLOR2,3,3:COLOR3,4,5
40 SOUND1,7,20:SOUND2,1000,30
50 SOUND3,1016,10
60 FORX=10TO150
70 DRAW,X,100TOX,101:NEXTX
80 FORY=10TO190
90 DRAW,10,YTO10,Y:NEXT
100 FORX=10TO150:I=23 :A=11.5
110 Y=100-(I*SIN(X/A))
120 DRAW3,X,Y
130 NEXT
140 DRAW1,90,50TO90,150
150 CHAR2,11,0,"B I O R I T M U S"
160 CHAR3,10,1,"—————"
170 CHAR3,5,24,"BARMELY BILLENTYUVEL"
180 CHAR3,26,24,"INDITHATO"
190 GETKEYA$
200 SCNCLR
210 COLOR4,1:COLOR0,1,1
220 COLOR1,8,7:COLOR2,5,7
230 SOUND1,1000,30:SOUND2,7,20
240 SOUND3,1016,10
250 CHAR,8,6,"A BEKERT ADATOK ALAPJAN"
260 CHAR,5,8,"KISZAMITOM,"
270 CHAR,17,8,"MAJD LERAJZOLOM A"
280 CHAR,8,10,"HAROM CIKLUST"
290 CHAR,22,10,"KULON-KULON."
300 CHAR,4,12,"A FUGGOLEGES VONALAK"
310 CHAR,25,12,"AZ AKTUALIS"
320 CHAR,14,14,"NAPOT JELZIK."
330 CHAR,11,20,"KEZDHETJUK ? (I/N)"
340 GETKEYA$
350 IFA$="I"THEN360:ELSE250
360 GRAPHIC0:SCNCLR:VOL7
370 COLOR4,4,4:COLOR0,4,4:COLOR1,9,2
380 COLOR3,6,2:SOUND1,345,10
390 SOUND1,685,15:SOUND1,854,20
400 SOUND1,881,30:SOUND2,911,30
410 SOUND3,7,5
420 DIMH(12):FORI=1TO12:READH(I):NEXT
430 CLR:N=0:PRINT"XXXXXXXXXX";
440 PRINT" AKTUALIS DATUM(EV,HO,NAP)";

```

```

450 INPUT M,L,Z:PRINT:PRINT:PRINT
460 PRINT" SZULETESI DATUM(EV,HO,NAP)";
470 INPUT A,B,C:PRINT:PRINT:PRINT
480 PRINT"XXXXXXXXXX EGY KIS TURELMET ";
490 PRINT"KEREK, SZAMOLOK."
500 A2=A:B2=B:C2=C
510 IF M<A THEN 430
520 IF M=A THEN IF L<B THEN 430
530 IFM=A AND L=B AND Z<C THEN 430
540 IFM=A ANDL=B THENN=Z-C:GOTO650
550 IFM>ATHEN590
560 K=C:GOSUB680:K=0
570 B=B+1:IFB<L THEN GOSUB680:GOTO570
580 N=N+Z:GOTO650
590 K=C:GOSUB680:K=0
600 B=B+1:IFB<12 THEN GOSUB680:GOTO600
610 A=A+1:IFA<M THEN GOSUB740:GOTO610
620 B=0
630 B=B+1:IFB<L THEN GOSUB680:GOTO630
640 N=N+Z
650 GOTO760
660 I=A/4:IFI*4=A THENI=0:ELSEI=1
670 RETURN
680 DATA 31,28,31,30,31,30
690 DATA 31,31,30,31,30,31
700 IFB=2 THENJ=A:GOSUB660
710 IFI=0 THENN=N+29-K:RETURN
720 N=N+28-K:RETURN
730 N=N+H(B)-K:RETURN
740 GOSUB660:IF I=0 THEN N=N+366:RETURN
750 N=N+365:RETURN
760 N=N+1
770 P=23:H=INT(N/P):F=N-P*H
780 U=28:H=INT(N/U):E=N-U*H
790 R=33:H=INT(N/R):S=N-R*H
800 PRINT"J":COLOR4,1:COLOR0,1
810 COLOR1,2,7
820 PRINT"XXXXXXXXXX AZ ON BIORITMUSA"
830 PRINT"XXXXXXXXXX ON MAR ";N;
840 PRINT"-IK NAPJA EL."
850 PRINT"XXXXXXXXXX FIZIKAI CIKLUS : ";
860 PRINT INT(N/P)+1;"-IK ";F;"-IK NAP"
870 PRINT"XXXXXXXXXX ERZELMI CIKLUS : ";
880 PRINT INT(N/U)+1;"-IK ";E;"-IK NAP"
890 PRINT"XXXXXXXXXX SZELLEMI CIKLUS : ";

```

SÍTI A SZABÁLYT!

Commodore Plus/4

BIORITMUS

```
900 PRINT INT(N/R)+1;"-IK ";S;"-IK NAP"
910 PRINT"XXXXXXXXXXXXXXXXXX";
920 PRINT"MEGRAJZOLJAM ? (I/N)"
930 SOUND1,7,5
940 GETKEYA$
950 IFA$="I"THEN960:ELSE800
960 SCNCLR
970 GRAPHIC3,1
980 SOUND1,F*30,50:COLOR4,7,2
990 COLOR0,7,2:COLOR1,2,7:VOL4
1000 CHAR,5,3,"FIZIKAI CIKLUS"
1010 FORX=0TO39
1020 CHAR,X,11,"_"
1030 CHAR,X,12,"L":NEXT
1040 FORX=0TO156
1050 DRAW,X,100-29*SIN(X/14.5)
1060 SOUND1,X*2,1:NEXT
1070 FORY=50TO160
1080 F=F:Q=F*4
1090 DRAW,Q,YTOQ,Y:NEXT
1100 CHAR,0,14,"1":CHAR,9,14,"10"
1110 CHAR,19,14,"20":CHAR,29,14,"30"
1120 CHAR,4,10,"5":CHAR,14,10,"15"
1130 CHAR,24,10,"25":CHAR,34,10,"35"
1140 CHAR,F,21,"MAI NAP"
1150 CHAR,6,23,"FOLYTATAS BARMELYIK"
1160 CHAR,26,23,"GOMBBAL"
1170 GETKEYA$
1180 IFA$=""THEN1190
1190 SCNCLR:VOL5
1200 SOUND1,E*30,50:COLOR4,3,5
1210 COLOR0,3,5:COLOR1,5,2
1220 CHAR,5,3,"ERZELMI CIKLUS"
1230 FORX=0TO39
1240 CHAR,X,11,"_"
1250 CHAR,X,12,"L":NEXT
1260 FORX=0TO156
1270 DRAW,X,100-35*SIN(X/17.5)
1280 SOUND1,X*3,1:NEXT
1290 FORY=50TO160
1300 E=E:W=E*4
1310 DRAW,W,YTOW,Y:NEXT
1320 CHAR,0,14,"1":CHAR,9,14,"10"
1330 CHAR,19,14,"20":CHAR,29,14,"30"
1340 CHAR,4,10,"5":CHAR,14,10,"15"
1350 CHAR,24,10,"25":CHAR,34,10,"35"
1360 CHAR,E,21,"MAI NAP"
1370 CHAR,6,23,"FOLYTATAS BARMELYIK"
1380 CHAR,26,23,"GOMBBAL"
1390 GETKEYA$
1400 IFA$=""THEN1410
1410 SCNCLR:VOL6
1420 SOUND1,S*30,50:COLOR4,4,5
1430 COLOR0,4,5:COLOR1,4,2
1440 CHAR,5,3,"SZELLEMI CIKLUS"
1450 FORX=0TO39
1460 CHAR,X,11,"_"
1470 CHAR,X,12,"L":NEXT
1480 FORX=0TO156
1490 DRAW,X,100-41.5*SIN(X/20.75)
1500 SOUND1,X*4,1:NEXT
1510 FORY=50TO160
1520 S=S:Z=S*4
1530 DRAW,Z,YTOZ,Y:NEXT
1540 IFS=F OR S=E THEN
1550 CHAR,0,14,"1":CHAR,9,14,"10"
1560 CHAR,19,14,"20":CHAR,29,14,"30"
1570 CHAR,4,10,"5":CHAR,14,10,"15"
1580 CHAR,24,10,"25":CHAR,34,10,"35"
1590 CHAR,S,21,"MAI NAP"
1600 CHAR,6,23,"FOLYTATAS ....."
1610 GETKEYA$
1620 IFA$=""THEN1630
1630 GRAPHIC0:SCNCLR:SOUND1,169,10
1640 SOUND1,596,10:SOUND1,810,10
1650 SOUND2,917,10:SOUND1,939,15
1660 SOUND2,953,20:COLOR1,1
1670 COLOR4,4,6:COLOR0,2,7:COLOR1,1
1680 CHAR,10,5,"REMELEM SEGITETTEM."
1690 CHAR,9,10,"ALLOK RENDELKEZESERE"
1700 CHAR,14,13,"MASKOR IS"
1710 CHAR,7,20,"AKAR MEG VALAKI"
1720 CHAR,23,20,"JATSZANI ?"
1730 CHAR,18,22,"I/N"
1740 GETKEYA$
1750 IFA$="I"THEN360
1760 IFA$<>"N"THEN1740
1770 SYS32768
```

A program és a játék lényege:
a játékosoknak a képernyőn megjelenő
10 betűből adott idő (90 másodperc) alatt
értelmes szavakat kell kirakniuk úgy, hogy minél több pon-
tot szerezzenek.

A betűk között megjelenő csillag
helyére tetszőleges betűt lehet írni.
A játékkal — ha csak alapgépünk van —,
egyszerre legtöbbször hatan
szórakozhatnak.

JÁTÉK

A program bemenő adatai

A 110—120-as sorban X\$ és X változó a játékosok
számát tárolja. X min.=1, X
max.=6.

A 140—170-es sorban NES(i) az i-edik játékos nevét
tartalmazza. A játékosok neve
a képernyőformátum miatt
hat karakterben van maximál-
va. Ha nem adunk meg neve-
ket, akkor ezt a gép teszi meg
(160—165).

Az 550—570-es sorban SZ\$(i) az i-edik játékos által
beadott szót tartalmazza.
A szó hossza 11 karakterre le-
határolt, azért, hogy a tárterü-
let jobban kihasználható le-
gyen.

Egyéb változók

- E változó a képernyőszínek címe.
- M(i,j) tömbváltozó minden elemét 0 értékre állítjuk
az 520-as sorban. Ha az i-edik játékos a képernyőn
megjelenő j-edik karaktert felhasználta a kirakott
szóban, akkor az ennek megfelelő indexű tömbvált-
ozót 1 értékre állítjuk be a 800-as sorban. Ily mó-
don ellenőrizhetjük, hogy mely karaktereket hasz-
náltuk fel, illetve nem használtunk-e olyan karak-
tert, ami nem szerepelt a képernyőn megadottak kö-
zött.
- SU(i) az i-edik játékos által szerzett összpontszám
értéke.
- EG\$, TR\$, KE\$ gyakrabban alkalmazott szövegtí-
pusú konstansok.
- V változó tartalmazza a ritkábban használt betűk
számát (Q, X, Y, W) a 270-es sorban.
- W változó tartalmazza a magánhangzók számát.
- Q változóban vesszük figyelembe, hogy ne legyen
túl sok azonos karakter (a 360-as sorban).
Megjegyzés: a V, W, Q változók értéke a képernyőn
megjelenő 10 karakterre vonatkozik.
- BE(i) az i-edik megjelenő karakter ASCII kódja, a
240-es sorban.
- PO(i) az i-edik karakter pontértéke a 250-es sorban.
- K változó a BE(i) értékét tartalmazza a karakterek
ellenőrzésekor a 250-es sorban.
- TY változó a játék szempontjából a nullidőt tárolja
TI változó alapján a 410-es sorban.
- K változó tartalmazza a gondolkodási idő alatt le-
nyomott billentyű kódját a 450-es sorban. Ezzel fi-
gyeljük az F3 funkcióbillentyűt, amit lenyomva, a
játékidő letelte előtt beadhatjuk a szavakat.
- ER(i) változó az utolsó menetben alkotott szóért ka-
pott pontot tartalmazza a 800-as sorban.
- SX változó 1 értéket vesz fel, ha a kirakott szó hosz-
zával van probléma (rövid szó, hosszú szó, nem ír-
tunk be semmit, a 615, 625, 635-ös sorokban).
- S\$, Z\$, DF\$ a gép által küldött üzeneteket tartal-
mazza a 600-as és az 1000-es sorok között.

```

10 E=36879:DIMM(6,10)
20 FORI=1TO6:SU(I)=0:NEXTI:POKEE,26
30 EG$="*****"
40 TR$="*****"
50 KE$="***** JATEK A BETUKKEL *****"
60 PRINT"J"TAB(47)"JATEK *****BETUKKEL"
70 PRINTTR$" KAKTUSZ SOFTWARE '87"
80 PRINT"BY: LAISZ LASZLO"
100 GOSUB2000:POKE198,0:POKEE,29
110 PRINTKE$" JATEKOSOK SZAMA ";:INPUTX$
120 X=VAL(X$):IFX<1ORX>6THEN110
130 PRINTKE$" JATEKOSOK NEVE:"
140 FORI=1TOX:PRINT" I";CHR$(157)". JATEKOS:
150 INPUTNE$(I):NE$(I)=LEFT$(NE$(I),6)
155 IFLEN(NE$(I))>0THEN170
160 NE$(I)=RIGHT$(STR$(I),1)
165 NE$(I)=NE$(I)+".MAN"
170 NEXTI
180 PRINTKE$TR$"*****"
190 PRINT" SZAVAK BEADASA F3"
210 POKEE,28:V=RND(-TI)
220 V=0:Q=0:W=0
230 POKE781,4:POKE782,65:SYS60047
240 FORJ=1TO10:BE(J)=INT(RND(1)*28)+63
250 K=BE(J):PO(J)=INT(RND(1)*9)+1
260 IFK=65ORK=69ORK=73ORK=79ORK=85THENW=W+1
270 IFK=81ORK=87ORK=88ORK=89THENV=V+1
280 IFK<65THENBE(J)=42
290 NEXTJ
300 FORJ=1TO10
310 PRINT" "TAB(J*2+87)CHR$(BE(J))
320 PRINTTAB(J*2+20)PO(J)
330 NEXTJ
340 FORI=1TO9:J=I+1
350 FORK=JTO10
360 IFBE(I)=BE(K)THENQ=Q+1
370 NEXTK,I
380 IFW<2ORW>6THEN210
390 IFV>2THEN210
400 IFQ>2THEN210
410 POKEE,26:TY=TI
420 PRINTTR$" JATEKIDO:";
430 PRINTINT(91-((TI-TY)/60))CHR$(157)" ";
440 PRINTTAB(16)"SEC"
450 K=PEEK(197)
460 IFK=47THEN500
480 IF(TI-TY)<5400THEN420
500 PRINTTR$" A JATEKIDO LETELT!"
510 FORN=1TOX:SZ$(N)=""
520 FORM=1TO10:M(N,M)=0
530 NEXTM,N:GOSUB2000:POKEE,29
540 PRINTKE$" KEREM A SZAVAKAT!":POKE198,0
550 FORN=1TOX:PRINT" "NE$(N)TAB(8);
560 INPUTSZ$(N):SZ$(N)=LEFT$(SZ$(N),11)
570 NEXTN:GOSUB2000
580 FORN=1TOX:A=1: SX=0:ER(N)=0
590 S$="":Z$="":DF$=""

```

a B E Ü K k e L

- LS változó tartalmazza a vizsgálandó szó hosszát a 600-as sorban.
- BS, CS: a kirakott és a megjelenő betűk összehasonlításánál használjuk a 660–680-as sorokban.
- AS a kirakott szó következő betűjének ASCII kódja a 700-as sorban.

A program leírása

- 10–20 a tárfoglalás, összpontszám vektor nullázása, a képernyő színbeállítása.
- 30–100 a szövegkonstansok megadása, a bejelentkező szöveg kiírása. Hangeffektus. A billentyűzetpuffer nullázása.
- 110–170 a játékosok számának és nevének bekérése.
- 180–210 a szövegkonstansok kiírása, véletlenszámgenerátor beállítása.
- 230 a képernyő negyedik sorától 65 karakter törlése ROM-rutin segítségével.
- 240–250 a betűk és pontok generálása, vektorokba töltése.
- 260–280 a magánhangzók és ritkán használt betűk számlálása, csillagkarakter beállítása.
- 300–330 a betűk és pontok kiírása.
- 340–370 a többször előforduló karakterek számlálása a Q változóban.
- 380–400 a kiválasztott 10 betű ellenőrzése Q, V, W szerint.
- 410–480 a játékidő kiírása és vizsgálata. Az F3 billentyű lenyomásának ellenőrzése.
- 510–570 az SZ\$(i) vektor és M(i,j) tömb nullázása. A kigondolt szavak bekérése és méretének maximálása.
- 580–1100 a beadott szavak karakterenkénti kielemezése.
- 605 ha nem lett beírva szó, SX = 1
- 620 ha egykarakteres szó lett beírva, SX = 1
- 630 ha a szó hosszabb 10 karakternél, SX = 1
- 650–690 karakterenkénti összehasonlítás
- 700–710 nem betűkarakter szerepel-e a szóban?
- 720–740 csillagkarakter felhasználása
- 800 betűfelhasználás beállítása, pontösszegzés
- 1000–1100 a beadott szavak elemzése a képernyőn
- 1020 a hibás karakter inverzben jelenik meg
- 1110 a kapott pontok hozzáadása az előző fordulókban kapott pontösszeghez.
- 1200–1310 tájékoztató táblázat a játék állásáról. Új játék lehetőségének megteremtése.
- 2000 a játék során hallható hangeffektus.

LAISZ LÁSZLÓ

```

600 LS=LEN(SZ$(N))
605 IFLS>=1THEN620
610 S$=" NEM OLYASHATO!"
615 SZ$(N)=CHR$(0):SX=1:GOTO640
620 IFLS=2THEN630
625 SX=1:S$=" TUL ROVID!"
630 IFLS<=10THEN640
635 SX=1:S$=" TUL HOSSZU!"
640 IFSX<>1THEN650
645 Z$=" NEM FOGADOM EL!":GOTO1000
650 FORA=1TOLS:FORB=1TO10
660 B$=MID$(SZ$(N),A,1)
670 C$=CHR$(BE(B))
680 IFB$=C$ANDM(N,B)=0THEN800
690 NEXTB
700 AS=ASC(MID$(SZ$(N),A,1))
710 IFAS<65ORAS>90THEN750
720 FORB=1TO10
730 IFBE(B)=42ANDM(N,B)=0THEN800
740 NEXTB
750 DF$=" BUTASAGOT IRTAL BE!"
760 Z$=" NEM FOGADOM EL!"
780 SX=1:ER(N)=0
790 GOTO1000
800 M(N,B)=1:ER(N)=ER(N)+PO(B)
810 NEXTA
1000 PRINTKE$EG$" JATEKOS NEVE: "NE$(N)
1010 PRINTEG$" A SZO: "SZ$(N)
1020 PRINTTAB(A+7)"MID$(SZ$(N),A,1)"
1030 IFSX<>1THEN1040
1035 PRINT"DF$:PRINT"Z$:PRINT"Z$
1040 PRINTEG$" PONTERTEK: "ER(N)
1050 PRINTEG$:GOSUB2000
1100 NEXTN
1110 FORM=1TOX:SU(N)=SU(N)+ER(N):NEXTN
1200 PRINTKE$" ** A JATEK ALLASA **"
1220 FORM=1TOX:PRINT"NE$(N)
1230 FORI=1TO15-LEN(NE$(N)):PRINT".":NEXTI
1240 PRINTMID$(STR$(SU(N)),2):NEXTN
1250 PRINTEG$
1260 PRINT"MEHET TOVABB ? (I/N)"
1270 GOSUB2000:POKE198,0
1280 GETA$:IFA$=""THEN1280
1290 IFA$="I"THEN180
1300 IFA$="N"THENEND
1310 GOTO1280
2000 POKEE-1,15:FORL=1TO10:POKEE-4,200
2010 FORM=1TO10:NEXT:POKEE-4,0
2020 FORM=1TO300:NEXT:POKEE-5,200
2030 FORM=1TO10:NEXT:POKEE-5,0
2040 FORM=1TO300:NEXT:NEXT:RETURN

```

FORTUNA A SZÁMÍTÓGÉPEN

Ez a program a lottózóknak segítség, ha rendszeresen ugyanazzal a variációval, de változó számokkal játszanak. Mentésit a kódszámok szerinti behelyettesítéstől. 14 szám 14 szelvényes variációjára készült, de természetesen átírható bármilyen másikra. Az eredeti variáció 14 szelvényes, de a program lehetőséget ad kétszer annyi (28) szelvény kitöltésére is, mivel a variációt megdupláztuk (48Ø–53Ø-as, 56Ø-as sorok). Így persze a nyerési esély is kétszeres.

A variációt a VAR tömbbe kell betölteni, majd a gép elvégzi a DATA sorokból. A megjátszani kívánt számok a SZAM tömbbe kerülnek. Az utolsó szám beadása után következik a behelyettesítés, majd hangjelzést kapunk (62Ø-as sor). A szelvényre írandó számokat a SZEL\$ tömbbe tölti a gép, majd szelvényenként kiírja.

Szerencsés lottózást!

KATONA LÁSZLÓ

MD
Vállalkozási és Kereskedelmi Kft.
1112 Budapest, Budaörsi út 42.
Telefon: 666-617, 666-618, 666-056
Telex: 22-7676 md h

Az MD Kft. legújabb ajánlata!

**Működésképtelen Winchesterét átvesszük,
reklámáron újat adunk!**

SEGATE ST 225	25,6 Mb	65 ms	35.000,- Ft
ST 238	38,4 Mb	65 ms	39.000,- Ft
ST 251	51,2 Mb	40 ms	69.000,- Ft
ST 251-1	51,2 Mb	30 ms	79.000,- Ft
ST 4096	85 Mb	30 ms	129.000,- Ft

Áraink ÁFA nélkül értendők!

MD-GUTOR szünetmentes áramforrás
csúcstechnológia képviselője
Teljesítmény: 0,5–10 kVA
Szállítás: raktárról
Pld. DP 15 1,5 kVA 590.000,- Ft

```

100 PROGRAM LOTTO 14/14
101 !
102 ! ENTERPRISE 128
103 !
110 DIM VAR(14,5),SZAM(14)
120 STRING SZEL$(1 TO 28)*15
130 FOR V1=1 TO 14
140   FOR V2=1 TO 5
150     READ VAR(V1,V2)
160   NEXT V2
170 NEXT V1
200 DATA 1,2,3,5,8,1,2,4,7,9
210 DATA 1,3,6,9,10,1,4,10,11,12
220 DATA 1,8,11,13,14,2,3,4,6,14
230 DATA 2,5,9,10,11,2,10,12,13,14
240 DATA 3,4,5,7,13,3,9,11,12,13
250 DATA 4,5,6,8,12,5,6,7,11,14
260 DATA 6,7,8,10,13,7,8,9,12,14
300 CLEAR TEXT
310 PRINT AT 3,1:"Kérem a ";
313 PRINT "megjátszani kívánt ";
316 PRINT "számokat kodszaám ";
320 PRINT "szerinti sorrendben."
330 FOR S=1 TO 14
340   PRINT AT 10,3:"Kodszaám: ";S
350   INPUT AT 10,17:SZAM(S)
360   PRINT AT 10,19:"  "
370 NEXT S
380 CLEAR TEXT
390 PRINT AT 12,7:"Folyik a ";
391 PRINT "behelyettesítés!"
400 FOR V1=1 TO 14
410   LET AA$=""
420   LET BB$=""
430   FOR S=1 TO 5
440     LET A=SZAM(VAR(V1,S))
450     LET A$=STR$(A)&" "
460     IF A<10 THEN LET A$=" "&A$
470     LET AA$=AA$&A$
480     LET V2=VAR(V1,S)+7
490     IF V2>14 THEN LET V2=V2-14
500     LET A=SZAM(V2)
510     LET B$=STR$(A)&" "
520     IF A<10 THEN LET B$=" "&B$
530     LET BB$=BB$&B$
540   NEXT S
550   LET SZEL$(V1)=AA$
560   LET SZEL$(V1+14)=BB$
570 NEXT V1
600 CLEAR TEXT
610 PRINT AT 5,17:"Kész."
620 PING
630 FOR V1=1 TO 28
640   PRINT AT 22,20:"Tovább --> t"
650   IF INKEY$<>"t" THEN 650
660   CLEAR TEXT
670   PRINT AT 10,1:V1;". Szelvény: ";
680   PRINT SZEL$(V1)
690 NEXT V1
700 END
9999 REM

```

KL SU/SUFNI

OKTATÁSI IRODÁJA az 1988/89-es tanévben a következő mikrogépes tanfolyamokat indítja:

MIKROGÉPES PROGRAMOZÁSI NYELVEK

A tanfolyam(ok) megnevezése	Tartama (nap)	Ára (Ft)	Időpont(ok) 1988/1989
BASIC	5	7450	szeptember 19—23. december 12—16. február 20—24.
TURBO BASIC	5	7450	október 17—21. november 21—25. január 16—20.
TURBO PASCAL I. (kezdő. V3.0.)	5	7450	szeptember 19—23. november 21—25. január 16—20.
TURBO PASCAL II. (V4.0.) ÚJ!	5	7450	nov. 28.—dec. 02. január 23—27.
Balatonkenesén	5	9600	szeptember 26—30. október 17—21.
PROLOG	5	7450	október 17—21. november 21—25. december 19—23. január 16—20.
Professional COBOL	5	7450	nov.28.—dec. 02. január 23—27.
Balatonkenesén	5	9600	október 10—14.
FORTRAN 77	5	7450	október 03—07. január 16—20.
Programtervezés JACKSON-módszerrel	5	7450	október 17—21. nov. 28.—dec. 02. február 20—24.
Programozási módszertan PC-kre	5	7450	október 17—21. november 21—25. február 20—24.

Tanfolyamszervező: Berencsy Ildikó, tel.: 853-111/229, 220.
Tanfolyamfelelős: Hont László, tel.: 853-111/234, 233.

MIKROGÉPES RENDSZERSOFTVEREK

A tanfolyam(ok) megnevezése	Tartama (nap)	Ára (Ft)	Időpont(ok) 1988/1989
MS-DOS operációs rendszer	5	7450	október 10—14. november 21—26. december 05—09. január 02—06.
Balatonkenesén	5	9600	szeptember 12—16.
MS-DOS rendszerprogramozóknak ÚJ!	5	7450	december 12—16.
Balatonkenesén	5	9600	szeptember 19—23.
UNIX-XENIX	5	7450	október 03—07. február 06—10.
UNIX rendszerprogramozóknak ÚJ!	5	7450	február 13—17.
Balatonkenesén	5	9600	okt. 31.—nov. 04.
IBM OS/2 operációs rendszer ÚJ!	5	7450	nov. 28.—dec. 02. január 16—20.
LAN-TAF	5	7450	november 14—18.
NOVELL lokális hálózat	5	7450	november 14—18. január 09—13. február 06—10.
Balatonkenesén	5	9600	október 03—07.
ASSEMBLER I.	5	7450	október 03—07. január 02—06.
ASSEMBLER II.	5	7450	október 17—21. január 16—20.
C programozási nyelv I.	5	7450	október 10—14. január 09—13.
C programozási nyelv II.	5	7450	október 24—28. január 23—27.
Programfejlesztés „C”-ben ÚJ!	5	7450	február 06—10.
Balatonkenesén	5	9600	okt. 31.—nov. 04.

Tanfolyamszervező: Nagy Erzsébet, tel.: 853-111/220, 229
Tanfolyamfelelős: Antoni Alfonz, tel.: 853-111/231
Zöld Sándor (Balatonkenesén), tel.: 853-111/231

MIKROGÉPES PROGRAMCSOMAGOK

A tanfolyam(ok) megnevezése: (SZKÓD)	Tartama (nap)	Ára (Ft)	Időpont(ok) 1988/1989
dBASE III. PLUS (kezdőknek) (D. E.)	5	7450	szeptember 26—30. november 21—25. január 23—27.
dBASE III. PLUS programozás (B. I.)	5	7450	szeptember 19—23. nov. 28.—dec. 02. január 23—27.
Balatonkenesén	5	9600	október 24—28.
FOXBASE (kezdőknek) (D. E.) ÚJ	5	7450	október 17—21. december 19—23. február 13—17.
FOXBASE dBASE III. Plus ÚJ oktatócsomag (D. E.)	3	4450	szeptember 21—23. november 09—11. január 04—06.
dACCESS III. (D. E.)	3	4450	november 08—10.
PROGRESS (B. I.) ÚJ	5	7450	jelentkezéstől függ
FRIBETEXT szöveges Újadatbázisokozás (B. I.)	3	4900	szeptember 26—28. december 05—07. jan. 30.—febr. 01.
DATAFLEX (N. E.) ÚJ	10	14900	november 08—18. jan. 30.—febr. 10.
BECKER—BASE (D. E.) ÚJ	5	7450	november 14—18. január 02—06.
Szövegfeldolgozó rendszerek (N. E.)	5	7450	november 14—18. február 20—24.
XY-writer (N. E.) ÚJ	3	4450	december 12—16.
MICROSOFT WORD (D. E.) ÚJ	3	4450	szeptember 12—14. február 01—03.
WORDSTAR (D. E.)	3	4450	november 08—10.
MULTIPLAN (D. E.)	5	7450	szeptember 26—30. január 23—27.
PLUSCALC (D. E.)	2	2980	november 08—09.
QUATRO (D. E.) ÚJ	5	7450	december 12—16.
LOTUS 1—2—3 (D. E.)	5	7450	szeptember 19—23. november 14—18. január 16—20.
SYMPHONY (kezdő) (D. E.)	5	7450	október 10—14. december 12—16.
SYMPHONY programozás ÚJ (D. E.)	5	7450	október 17—21. december 19—23.
FRAMEWORK II. (D. E.)	5	7450	október 17—21. december 19—23.
OPEN ACCESS (D. E.)	5	7450	október 03—07. január 02—06.
Számítógépes grafika ÚJ (N. E.)	5	7450	december 05—09.
AUTOCAD grafikai programcsomag használata (B. I.)	5	7450	szeptember 26—30. december 12—16. február 20—24.
SMART—WORK használata ÚJ (B. I.)	5	7450	szeptember 26—30. december 12—16. február 20—24.
Szakértői rendszerek Új fejlesztése GENESYS-szel szálloda nincs! (B. I.)	5	7450	október 24—28. december 12—16. február 20—24.
Statikai alkalmazások (B. I.)	3	4900	október 24—26. december 05—07. jan. 30.—febr. 01.
Ventura Desktop Publisher ÚJ (D. E.)	5	7450	szeptember 12—16. november 21—25. január 09—13.

Ebben a táblázatban a szervezőket kódolva adtuk meg
SZKÓD = (B. I.) esetén:
Tanfolyamszervező: Berencsy Ildikó, tel.: 853-111/229, 220
Tanfolyamfelelős: Hont László, tel.: 853-111/234, 233
Zöld Sándor (Balatonkenesén) tel.: 853-111/231
SZKÓD = (D. E.) esetén:
Tanfolyamszervező: Dombroski Erzsébet, tel.: 853-111/154, 237
Tanfolyamfelelős: Gerő Judit, tel.: 851-294, 853-111/238
SZKÓD = (N. E.) esetén:
Tanfolyamszervező: Nagy Erzsébet, tel.: 853-111/229, 220
Tanfolyamfelelős: Antoni Alfonz, tel.: 853-111/231
Megjegyzés: A balatonkeneséi tanfolyamokat üdülőkben tartjuk.

Cím: Számítástechnika-alkalmazási Vállalat
OKTATÁSI IRODA
Budapest XI., Szakasits Árpád út 68.
Levél cím: Budapest 112. Pf. 146. 1502
Telex: 22-4498

Az elmúlt években többféle számítógéppel ismerkedtünk meg. Ezek mindegyikének van valamilyen sajátossága a programtárolásban is. A HT és a Commodore ilyenkor a sorszám előtt két bájt tárolja a következő programsor kezdetének címét (láncolás). A Sinclair a sorszám után két bájt tárolja az aktuális programsor hosszát.

Az Enterprise-nál is hasonló elvek alapján lehet a programot tárolni, de BASIC-je, operációs rendszere egy sor eltérő megoldást tartalmaz a korábbi házi számítógépekhez képest. Természetesen az ezeknél felhalmozódott módszereket is felhasználhatjuk a memória kiismeréséhez.

Az „átszállóknak” könnyű. Akik most kezdik, azoknak segítünk. A legegyszerűbb, alapértelmezésű Enterprise használatánál a BASIC nyelvű program tárolása a 4827 Dec címen kezdődik. A programsorok a memóriában kódolt formában helyezkednek el.

Az 1. lista kiírja a képernyőre a saját memóriában való elhelyezkedését. A futás eredményeinek egy részét mutatja a 2. lista. Az ered-

sor beírva vizsgálhatjuk annak memóriában való elhelyezkedését. Lehet, hogy a 42-es sorba is kell írni valamit, mert az interpreter nemcsak a sor beírásakor végez bizonyos ellenőrzéseket, hanem a futtatáskor ellenőrzi például a FOR—NEXT szerkezeteket is.

SZ. LUKÁCS JÁNOS

```
10 REM proba 1
20 FOR T=4827 TO 4911
30 LET P=PEEK(T)
40 PRINT T;P,CHR$(P)
50 NEXT T
```

1. lista

```
100 REM kulcsszo tabla
110 OUT 177,5
120 LET N=0
130 FOR J=30124 TO 31125
140 LET L=PEEK(J)
150 PRINT N,
160 LET N=N+1
170 FOR K=J+1 TO J+L
180 PRINT CHR$(PEEK(K));
190 NEXT
200 PRINT
210 LET J=J+L+5
220 NEXT
```

3. lista

```
10 REM .....RAM.tapogato
20 GOTO 100
30 !
40 REM ide a vizsgalando basic sor
50 !
90 LET H=PEEK(4869)-1
100 LET H=PEEK(4869)-1
110 FOR L=4869 TO 4869+H
120 LET J=PEEK(L)
130 PRINT L;J,
140 IF J>32 AND J<160 THEN PRINT C
HR$(J);
150 PRINT
160 NEXT
```

4. lista

A PROGRAMTÁROLÁS

á b é c é j e

mény alapján látható, hogy a programsor hossza egy bájt tárolódik, tehát egy programsor maximum 255 bájt lehet, a legrövidebb programsor pedig 7 bájt hosszú. A programsor száma a következő két bájt. Az itt tárolható maximális érték 9999 lehet.

Minden BASIC sor kulcsszóval kezdődik. Az interpreter program listázásánál (a program szerkezetének jobb áttekinthetőségéért) a FOR—NEXT, IF—THEN—ELSE, DO—LOOP szerkezeteknél tagolt kiírást tesz lehetővé. A skatulyázás mélységét — egy bizonyos határig az egyre beljebb kezdett kiírást — a sorszám utáni bájt jelzi. A kiírások egyre beljebb kezdésének mértéke a TEXT üzemmódtól függ. FOR—NEXT ciklusból 128 ágyazható egymásba.

A következő két bájt jelzi, hogy kulcsszó következik, majd az a sorszám, ahol a ROM-ban levő táblában az adott kulcsszó elhelyezkedik.

A kulcsszótáblát a 3. listával írhatjuk ki, és láthatjuk, hogy azok ábécésorrendben következnek egymás után. A programsorban levő számok ábrázolása igen különböző lehet. Erről később lesz szó. A programsor végét 0, a program végét a sorvégjelző 0 után még egy 0 bájt jelzi.

Azt, hogy a programokat hogyan tárolhatjuk, a 4. lista alkalmazásával tovább vizsgálhatjuk. A 40-es sorban mindig más-más program-

2. lista

4842	19	:	a sor hossza
4843	20	:	a sorszám
4844	0	:	ket byte-on
4845	0	:	skatulyazas jelzo
4846	96	:	kulcsszo bevezeto
4847	31	:	kulcsszo token
4848	33	!	egybetus valtozonev kov.
4849	84	T	a valtozo neve
4850	19	:	= token
4851	194	:	egesz szam kov.
4852	219	:	a kezdortek
4853	18	:	18*256+219
4854	34	"	ket betus szoveg kov.
4855	84	T	:
4856	79	O	:
4857	194	:	egesz szam kov.
4858	47	/	a vegertek
4859	19	:	:
4860	0	:	sor vege
4861	19	:	a sor hossza
4862	30	:	a sorszám
4863	0	:	ket byte-on
4864	1	:	skatulyazas jelzo
4865	96	:	kulcsszo bevezeto
4866	40	(kulcsszo token
4867	33	!	egybetus valtozonev kov.

Romvári Gábor a HCC Enterprise Klub vezetője. A klub 1987 szeptembere óta működik a VSZM Közösségi Házban, Nagy István létesítményvezető támogatásával. 1988 májusában már háromszázötven tagja volt.

M. M. Miért éppen az Enterprise Klub létrehozásának gondolata fogant meg a VSZM Közösségi Ház vezetőiben?

R. G. Mert az Enterprise új géptípus. Abban az időben egyetlen ilyen klubról sem volt tudomásunk. Már akkor elkezdtek a szervezést, amikor a gépek értékesítése megindult. Alapvetően új igényt akartunk kielégíteni.

M. M. A VSZM Közösségi Ház régebben szervezett más géppel klubot?

R. G. Igen, C64-re. Ez igen népszerű volt, de a gépeket az LSI-ATSZ elvitte, amikor az ott tartott tanfolyamot befejezte. Ezután a tagok szétszéledtek.

M. M. A Centrum segítette a klub megalakulását?

R. G. Nem. Kértünk támogatást, amit meg is ígértek. Végül is nem adtak semmit, mert érdektelennék tartották a másolások miatt a klub működését. Mi a segítség fejében megígértük, hogy megszüntetjük a programok másolását, és javaslatot is tettünk, aminek a lényege az volt, hogy kapjuk meg a forgalomba kerülő programokat, és azokat egymás között cseréljük. A szellemi termékért járó díjat megfizetjük volna.

M. M. Ez számomra egy kicsit bizarr ötletnek tűnik, de mit szolt az érdekelt?

R. G. Úgy érzem, ők úgy gondolták, hogy azonnal tiltsuk be a másolást. Ezt én egy szóbeli ígéretre nem tettem meg. Ezután megszakadt velük a kapcsolat.

M. M. Bizonyára tudja, hogy a programok másolását hazánkban is törvény tiltja. Hogyan egyeztetik ezt össze a klub tevékenységével?

R. G. Természetesen tudom. De kérdem én, a Bitlet rendezhetett hivatalos másolást a Csokonai Művelődési Házban?

M. M. Ezen a példán felbuzdulva ön bosszánatos bűnnek érzi a másolást?

R. G. Nem teljesen, de ha egy hivatalos

rendezvényen megengedhetik maguknak, akkor miért nem csinálhatja egy kisebb klub? A világon minden klub elsősorban a másolások alapján jön létre.

M. M. Ez valószínűleg igaz, de a tagok által készített programok cseréjére!

R. G. Szerintem ez mindenütt csak álca!

sem vennék elejét a másolásoknak, mert új helyet keresnének. Nem látom értelmét ilyen jellegű beavatkozásnak.

M. M. Tehát kénytelen elfogadni, annak ellenére, hogy tudja: törvénytelen.

R. G. Így van. A másolások számát csökkenteni a hatékony programvédelemmel lehetne, és olyan áron kellene a programokat forgalomba hozni, hogy senkinek se legyen érdeke a feltörés.

MEGKÉRDEZTÜK AZ ENTERPRISE -RŐL

Minden klubban gyári programokat is cserélnek. Ezenkívül vannak olyan programok, amelyek másképpen be sem jutnának az országba.

M. M. Az Enterprise Klub milyen céllal alakult meg? Feltételezem, hogy nem a programok másolására.

R. G. Természetesen nem. A klubot azért hoztuk létre, mert szerettünk volna ott-hont adni egy új géptípusnak, ahol alkalom nyílik az információcserére és a tanulásra. Tisztában voltunk azzal, hogy a másolás nem kerülhető el! Úgy érzem, ezért nem a klubokat kell megszüntetni, hanem az emberek szemléletét kell megváltoztatni.

M. M. Hogyan?

R. G. Erre nem tudok pontosan válaszolni, de ezt a kérdést nemcsak számítástechnikai oldalról kell közelíteni. Az ilyen magatartás általános.

M. M. Ön mint klubvezető meg tudná-e tiltani a másolást?

R. G. A klubban igen, ha mindig figyelnénk a másikat és beavatkoznánk. De ha az illetőt ki is tiltanánk a klubból, ezzel

M. M. Mi a véleménye arról, hogy a fejlesztők olyan védelmet terveznek, amely feltörési kísérletnél tönkreteszti a számítógépet?

R. G. Amennyiben ez a programhoz mellékelt tájékoztatón szerepel, semmi kivétel nélkül nem találom benne. Ezt a tulajdonságot azonban nagyon figyelemfelhívóan kell közölni.

M. M. A kereskedők és a fejlesztők azon a véleményen vannak, hogy a kalózok miatt senki sem fog programot készíteni. Így a másolók lesznek a felelősök a gyenge ellátásért.

R. G. Tizennyolcezer gép van forgalomban, feltehetően ennyi tulajdonossal. A klubnak háromszázötven tagja van. Ha csak a nem klubtagok vásárolnak, akkor sem fognak a fejlesztők és a kereskedők éhenhalni. Nem lehet ezt a problémát egy klubra ráfogni! Az Enterprise egyébként is speciális helyzetben van, mert ez az első olyan nagy számban elterjedt gép, amelynek esetében a fejlesztők nem számíthatnak tág külföldi piacra és a felhasználók külföldi programokra.

PINKE GYÖRGY

A különböző operációs rendszerek általában két célt szolgálnak: szabványosítják és megkönnyítik az I/O (In/Out = Be/Ki) műveleteket. Az EXOS 2.1 (Extendable Operating System — bővíthető operációs rendszer) készítői egy csatorna alapú I/O rendszert fejlesztettek ki, sok meglepően jó ötlettel. A csatornákon (channel) keresztül különböző egységeket (device) érhetünk el. Ezek tulajdonképpen az ún. „perifériák”, de nem véletlen az eltérő elnevezés! Egy device-nak nem kell feltétlenül külső eszköznek (perifériának) lennie, akár egy program is „állíthatja azt magáról”, hogy „ő” egy egység; így lehet például RAM-diszket létrehozni.

Mielőtt elkezdenék az EXOS-szal való ismerkedést, szót kell ejtenünk az EXOS néhány sajátosságáról. Az általános gyakorlattól eltérően az EXOS-ban a sztringek (karakterláncok) végét nem speciális ka-

Egy EXOS hívás a következőképpen néz ki:

RST 30h
DEFB fn code

A 30h cím az EXOS belépési pontja, és az utána álló bájtt tartalmazza a két funkció kódját (ez tulajdonképpen egy „kibővített”, kétbájtos RST utasítás). A legelterjedtebb assemblerben, az ASMON-ban ehhez beépített makro van definiálva. A két sor helyett elég ezt írni: EXOS fn code

Az EXOS hívásokra általában igazak a következők: A hívás paramétereit az A, B, C, D, E regiszterek tartalmazzák és az eredmény is ezekben a regiszterekben adódik vissza. A többi regiszter (a HL, IX, IY és a vesszős regiszterek) értéke megőrződik. Ha a paraméterek nem férnek el a regiszterekben, a DE re-

gységéknél az írásra nyitottat, a többi egységénél ugyanaz mint 3).

Funkciókód: 5 GET
Be: A csatornaszám
Ki: B kiolvasott bájtt

Az adott csatornáról beolvas egy bájtot; ha nincs adat, vár.

Funkciókód: 6 READ

Be: A csatornaszám
BC hossz
DE puffer címe

Ki: BC hossz — beolvasott hossz
DE új puffercím

Az adott csatornáról megpróbált beolvasni BC bájtot (0 ← BC, ← 65535). Ha nem sikerül, hibakóddal tér vissza, de a BC érvényes (a maradék bájtok száma), nem érvényes viszont a BC, ha nem volt nyitva a csatorna.

Funkciókód: 7 PUT

Be: A csatornaszám
B beírandó bájtt

Ki: —

3 ADDR kép címének lekérdezése

4 FONT karakterkészlet visszaállítás

KEYBOARD

8 FKEY funkcióbillentyű beállítása

9 RJOY botkormány leolvasása

NET

16 FLSH puffer ürítése

17 CLR puffer törlése

EDITOR

24 MARG margó beállítása

25 LDOC szöveg betöltése

26 SDOC szöveg kimentése

Funkciókód: 16 EXOS VARIABLE

Be: B alfunkciókód

C EXOS változó száma

(D új érték — csak íráskor)

Ki: (D kiolvasott érték — csak olvasáskor és átbillentéskor)

Ezzel a funkcióval lehet az EXOS változókat (leírásuk a BASIC kézikönyvben) írni, olvasni, átkapcsolni. B értéke íráskor 1, olvasáskor 2.

Funkciókód: 24 ALLOCATE SEGMENT

Be: —

Ki: C szegmensszám

DE EXOS határ

Ezzel a funkcióval lehet a rendszertől szegmenseket igényelni. Ha nincs szabad szegmens, a rendszer hibát jelez, és DE tartalmazza, hogy milyen címig használhatjuk a C-ben megadott számú szegmenst (a többi részét a rendszer használja).

Funkciókód: 25 FREE SEGMENT

Be: C felszabadítani kívánt szegmens

Ki: —

Ezzel a funkcióval lehet egy már szükségtelen szegmenst a rendszernek visszaadni.

Funkciókód: 28 ERROR

Be: A hibakód

DE puffercím

Ki: DE nem változik

Ezzel a funkcióval a hibakódokat lehet átalakítani — a puffernek 40h méretűnek kell lennie, bár a jelenlegi EXOS-üzenetek ennél rövidebbek.

Átnéztük a legalapvetőbb EXOS hívásokat. A következő számban egy példaprogramot közlünk, amely az ASMON-nal lefordítva bemutatja az EXOS hibakódjait és egyúttal példát is ad a csatornakezelésre is.

ERDEI ANDRÁS

AZ EXOS 2.1

rakter jelzi, hanem szerves részük a hossz — az első bájtt. A beépített egységek nevei:

EDITOR: szövegszerkesztő
VIDEO: képernyő
TAPE: magnó
SOUND: hanggenerátor
KEYBOARD: billentyűzet
NET: hálózat
SERIAL: RS232 csatlakozó
PRINTER: nyomtató
DISK: lemezegység

Amikor azonban ezekre az egységekre hivatkozunk (például egy assembly programban), a következő formát kell használnunk:

VIDNAM DEFB 6 : a név
: hossza
DEFM "VIDEO" : az egység neve

Ehhez a konvencióhoz igazodik a fájlnev is. Szintaxisa: egység neve — egység száma: fájl neve.
Történetesen tehát:

PRGNAM DEFB 11
DEFM "TAPE—
1:PROG"

A továbbiakban először megismerkedünk a különböző EXOS funkciókkal, majd a segítségükkel kezelhető beépített eszközökkel.

giszterpár mutatja a paraméterek helyeit a memóriában. Visszatérés-kor az A regiszter a hiba kódját tartalmazza (0 ha nem volt hiba).

A legfontosabb EXOS hívások a következők:

Funkciókód: 1 OPEN CHANNEL

Be: A csatornaszám
DE fájl (ill. egység) neve

Ki: —

Megnyitja az adott csatornát (fájlkezelő egységeknél — például a magnó — olvasásra).

Funkciókód: 2 CREATE CHANNEL

Be: A csatornaszám
DE fájl (ill. egység) neve

Ki: —

Megnyitja az adott csatornát (fájlkezelő egységeknél írásra, a többi egységénél — például képernyő — ugyanaz mint 1).

Funkciókód: 3 CLOSE CHANNEL

Be: A csatornaszám

Ki: —

Lezárja az adott csatornát (fájlkezelő egységeknél az olvasásra nyitottat).

Funkciókód: 4 DESTROY CHANNEL

Be: A csatornaszám

Ki: —

Lezárja az adott csatornát (fájlkeze-

Beírja az adott csatornára a bájtot.

Funkciókód: 8 WRITE

Be: A csatornaszám

BC hossz

DE puffer címe

Ki: BC hossz — beírt hossz

DE új puffercím

Az adott csatornára megpróbál beírni BC bájtot — minden mint a 6-os funkcióval.

Funkciókód: 9 ASK CHANNEL STATUS

Be: A csatornaszám

Ki: C csatornaállapot

Rendezzi a csatorna állapotát: C=00h ha van olvasandó bájtt, C=FFh ha végtőség a billentyűzet lekérdezésénél hasznos, ha nem akarunk addig várni, amíg le nem nyomnak egy billentyűt.

Funkciókód: 11 SPECIAL FUNCTION

Be: A csatornaszám

B alfunkció kódja

CDE paraméterek

Ki: CDE paraméterek

Az egyes egységek speciális funkcióit lehet elérni ezzel a hívással. A beépített egységek a következő alfunkciókódokat ismerik fel: VIDEO

1 DISP kép megjelenítése

2 SIZE kép méret/üzemmód lekérdezése

RAJZOLJUNK? — IGEN!

A beépített botkormánnyal mozgathatjuk a kurzort. Teherbíró képessége azonban a játék hevében hamar felmondja a szolgálatot. Rajzolásra ennek ellenére mégis nagyszerűen felhasználhatjuk a belső 0 sor-számú botkormánnyt (1. lista). Akik tehát eltökélték, hogy nem csak játszani akarnak, azoknak nem árt a program listájáról egy-két megjegyzés.

A 170-es és 180-as sorokban a BAND kulcsszó a bináris és függvénykapcsolatot végzi el, hasonlóan, mint a HT, a Commodore és a Sinclair gépeknél az AND. Itt külön kulcsszó van a bináris, valamint a nyelvtani ÉS kapcsolat értékének meghatározására.

Próbáljuk meg kiírni például az AND 4 és a 3 BAND 4 értékét. Figyeljük meg a különbséget és kíséreljük meg a törvényszerűséget felismerni. Ha túl rémisztőnek tűnik, akkor beírhatjuk a 170-180-as sorok helyett a 2. listát.

A botkormány kimélésére a 3. listával gyorsítsuk meg a billentyűismétlést. (Csak legyen, aki ezek után programot tud írni a gépen.) Az eredeti állapotot a programból a 205-ös sorral állíthatjuk vissza.

Az így összeállított program a képernyő közepére helyez egy pontot. A botkormánnyal nyolc irányban mozgathatjuk a pontot, amit adott esetben a SPACE billentyűvel és a botkormánnyal radirozhatunk ki. A W billentyű lenyomásával tiszta lappal újra kezdhetjük a rajzolást, a Q billentyűvel pedig befejezhetjük a rajzolást és visszaállíthatjuk a billentyűismétlés sebességét.

SZ. L. J.

1. lista

```
100 REM botkormánnyal rajzol
110 GRAPHICS
120 SET PALETTE BLACK,WHITE
130 LET X=640
140 LET Y=360
150 PLOT X,Y;
160 LET A=JOY(0)
170 LET X=X+4*(A BAND 2)*(X>0)-8*(A BAND 1)*(X<1200)
180 LET Y=Y+2*(A BAND 4)*(Y>0)-1*(A BAND 8)*(Y<710)
190 SET INK(-1*(A<15))
200 IF INKEY$="w" THEN RUN
210 GOTO 150
```

2. lista

```
170 IF (A=2 OR A=6 OR A=10 OR A=18 OR A=22 OR A=26) AND X>0 THEN LET X=X-1
175 IF (A=1 OR A=5 OR A=9 OR A=17 OR A=21 OR A=25) AND X<1200 THEN LET X=X+1
180 IF (A=3 OR A=4 OR A=5 OR A=19 OR A=20 OR A=21) AND Y>0 THEN LET Y=Y-1
185 IF (A=8 OR A=9 OR A=10 OR A=24 OR A=25 OR A=26) AND Y<710 THEN LET Y=Y+1
```

3. lista

```
115 SET 11,1
116 !
204 !
205 IF INKEY$="q" THEN GOTO 220
220 SET 11,30
```

Mi a manó?

Miért nem ad az Enterprise színes képet a kétnormás színes televízió, ha monitorcsatlakozó videojelet kötik rá? Mert a videokimeneten nincs a PAL-jel egyik legfontosabb összetevője, a BURST-jel. Ezen úgy segíthetünk, hogy az UHF-modulátor bemenetére adott videojelet kivezetjük a monitorcsatlakozóra, amitől az már valóban a teljes PAL-videojelet tartalmazza. A modulátor egy kis fémdoboz, amelynek bemenete felülről nézve a bal oldalon van, kimenete pedig az UHF-csatlakozó, ami a doboz és egyben a számítógép hátsó oldalán található. Természetesen praktikusabb, ha a szerelést a szerviz szakembereivel végeztetjük el.

Lemez meghajtó. A Videoton által a TVC-hez gyártott meghajtók kitűnően használhatók az Enterprise-hoz is, csak egy kis átalakítás szükségeltetik. Az interfész bemenete pontosan fordítva van az Enterprise kontrolléréhez képest. Nem tehetünk mást, mint hogy a csatlakozást gátló illesztőt leereszeljük. Ezt egyébként nem tanácsos megtenni, de ezúttal ez az egyetlen és biztos megoldás.

Főlös controller. A Videoton által gyártott lemez meghajtókhoz a vásárlónak meg kell vennie a TVC-kontrollert is, akár akarja, akár nem. Ez

az Enterprise-tulajdonosoknak felesleges kiadás, a TVC-tulajdonosoknál pedig előfordulhat, hogy csak controllerre lenne szükségük. A Centrum megígérte, hogy tárgyal a szállítóval a controller és a lemez meghajtó szétválasztásáról.

Kiss Árpád olvasónk fényűséggel küldi üdvözlését az Enterprise-osoknak. A program a képernyőn futó feliratot állít elő. Kis átalakítással bármilyen szöveg „futtatható” a segítségével.

```
100 TEXT
110 ALLOCATE 15
120 CODE BALRA=HEX$("3E,
20, 01, 01, 00, 54, 5D,
09, 01, 27, 00, ED, 80,
12, C9") i
130 READ A
140 FOR I=1 TO A
150 READ A$
160 POKE 42720, ORD(A$)
170 CALL VAR
180 NEXT
190 FOR I=1 TO 40
200 CALL VAR
210 NEXT
220 RESTORE
230 GOTO 130
240 DEFF VAR
250 FOR Q=1 TO 50
260 NEXT
270 CALL USR(BALRA, 42681)
280 END DEF
290 DATA
38, U, D, V, -, M, I, N, D,
E, N, , E, N, T, E, R, P, R,
, I, S, E, , G, E, P, T, U,
L, A, J, D, O, N, O, S, N, A
, K,
```


A sorozat alappondolata
— azon a régi felismerésen
túl, hogy az elektronika
és a számítástechnika olvashatatlan egymástól
— a következő tapasztalatot summázza.

**A szoftver — a programok —
jelentősége egyre nő, de az is tény,
hogy az igazán jó (az adott számítógép nyújtotta
lehetőségeket maximálisan kihasználó)
programok megírásához a programozónak
rendelkeznie kell alapfokú áramkörti
hardverismerettel is. Megerősíti ezt,
hogy szaporodik az olyan berendezések,
mikroprocesszort alkalmazó rendszerek
száma, amelyek programvezérelten
működnek. Az ilyen rendszerek tervezésük és fej-
lesztésük is szükségük van
integrált hardver-
és szoftverismeretekre.**

A mikrogépek nélkülözhetetlen elemei a tárák vagy más néven memóriák, amelyekkel az információ hosszabb-rövidebb ideig tárolható. A digitális információ egységét, a bitet olyan elem tárolhatja, amelynek két stabil állapota van. Ilyen elektronikus elem a már bemutatott tároló, a flip-flop. Ebből egy áramkörti lapkán akár több százezer is elhelyezhető.

Ismerkedjünk meg a tárákhoz kapcsolódó néhány fogalommal. A mikrogépekben használt tárákban az információt (a program utasításait, adatokat) bitsoportonként vagy más néven szavaként helyezik el. A szóhossz a mikrogépnek fontos jellemzője, általában 4...64 bit hosszúságú. Mi a továbbiakban a nyolcbites szóhosszúságú (bájt szervezésű) tárákat — mint a leggyakrabban használtakat — mutatjuk be.

A tárban elhelyezett szó helyét a cím határozza meg. A tár rekeszekre van osztva. Minden rekesznek címe van és minden rekesz cellában helyezkednek el a szó bitjei. Lényeges jellemző a tárcapacitás, amelynek nagyságát a maximálisan tárolható bitek vagy szavak számával adják meg. A tárcapacitás és a címvezetékek száma között egyértelmű kapcsolat van: N címvezetéknel a tárcapacitás 2^N , ami például 10 címvonalnál $2^{10} = 1024$ szó, azaz 1 kiloszó. A tárák másik, nagy jelentőségű jellemzője az olvasáshoz szükséges idő, azaz a hozzáférési idő. Ez a művelet

elindítása és a kimeneten az információ megjelenése között eltelt idő.

Mikrogépekben alapvetően két típusú tárat, a mikrogép programját tároló, csak olvasható memóriát (a ROM-ot) és az adatok tárolására szolgáló írható-olvasható memóriát (RAM-ot) alkalmaznak. Mi először a leggyakrabban használt, a felhasználó által programozható és ultraibolya fényvel törölhető, csak olvasható memóriát, az EPROM-ot mutatjuk be.

EPROM

A mikroszámítógépes rendszerek fejlesztése során eljutunk ahhoz a lépéshez, amikor a megírt, hibátlan tartott programot a fejlesztés alatt álló készülékben lévő mikroprocesszoros rendszerben akarjuk futtatni. Ehhez a kifejlesztett programnak megfelelő bájt sorozatot az EPROM-memóriába kell írni, s a mikroprocesszor ezt olvasva, az adott programot végrehajtja.

Ezek a felhasználó által többször programozható és törölhető memóriák általában nyolcbites adatszéliséggel készülnek. Az első, már jól használható memóriák 1024×8 bit = 8 kbit kapacitásúak voltak. A legnagyobb gyártó, az Intel cég, a 2708 jelölést adta ennek a típusnak. Rövidesen megjelentek a 2716 ($2 \text{ k} \times 8$ bit = 16 kbit), 2732 (32 kbit) típusok is. Jelenleg már alkalmazzák a 2764, 27128, 27256, 27512 és nagyobb típusokat is, melyeknek kapacitása rendre 8, 16, 32, 64 kbájt. Ezek az egységes kezelhetőségért és a kompatibilitásért szabványos lábkiosztással készülnek, azaz a különböző kapacitású típusoknál a legtöbb kivezetés azonos helyen van. A 24, illetve 28 kivezetéssel készülő típusok lábkiosztását az 1. ábrán foglaltuk össze.

Az EPROM-ok kivezetései funkcionálisan négy csoportba oszthatók:

Cím kivezetések (jelölés: A0...A9...)

A cím kivezetésekre adott bináris kód jelöli ki az elérni kívánt tárolóhelyet. A cím kivezetések száma a memória kapacitásától (mértéktől) függ. Ha a memória 1 kbájt, akkor ezeknek a száma 10 ($2^{10} = 1024 = 1 \text{ k}$). A 2764-es típusnál ez a szám 13.

Adatkivezetések (jelölés: D0...D7)

Vezérlőkivezetések

CS — (chip select) memóriaengedélyező vezetékek. Az L szintje engedélyezi, hogy az adat a belső adatbemenetekre kerüljön.

DE — adatkimenet-engedélyező vezetékek. Az L szintje engedélyezi, hogy az adat a belső adatkimenetektől az adatkivezetésre kerüljön.

VPP — programozó kivezetés. Erre a lábra kapcsolt, adott nagyságú és idejű feszültségimpulzussal lehet a tokot programozni.

Tápfeszültség-kivezetések

Ucc: +5 V

GND: 0 V

Az EPROM-ok programozása

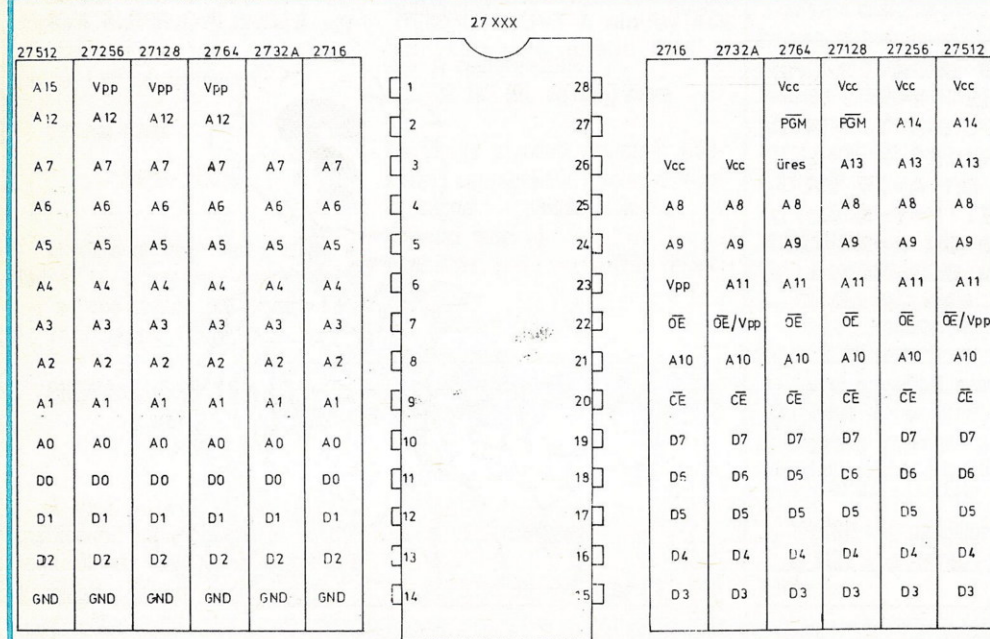
Az EPROM-memóriába a bájtok bevitelét és tárolását megvalósítást az EPROM programozásának (zsargonban: EPROM-égetésnek) nevezzük. A tokokat bájtontként programozzuk, mégpedig úgy, hogy a címvezetékekkel kiválasztjuk a tárolóhelyet, az adatvonalakra ráadjuk a beírandó bájtjának megfelelő bitkombinációt, majd a programozó kivezetésre adott megfelelő feszültségimpulzus hatására a bájt az adott memóriacímre beíródik.

A feszültségimpulzus a programozó kivezetésre adott, rögzített nagyságú és időtartamú egyenfeszültség. A nagysága általában 25 V, 21 V és 12,5 V. Időtartama általában 50 ms. Ez azt jelenti, hogy például a 2716-os típus programozása $2048 \pm 50 \text{ ms} = 102,4$ másodpercig tart, de ez az idő a 27256 típusnál már közel fél óra! Ezért a nagyobb kapacitású EPROM-ok programozására a gyártók ún. gyors programozási algoritmusokat fejlesztettek ki, amelyeknek a segítségével jelentősen lerövidíthető a programozási idő.

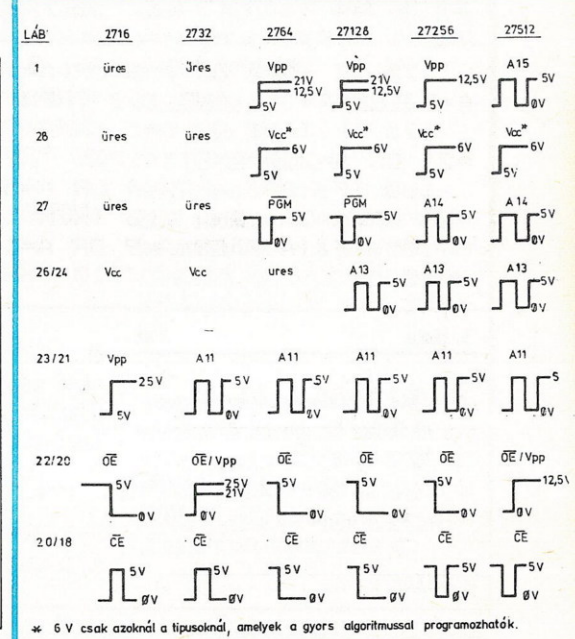
Ennél a gyors programozási módnál a programozó impulzus szélessége nem 50 ms, hanem egy adott algoritmus szerint változó szélességű, éspedig 4–60 ms-ig terjedően. Ilyen programozásnál a tok tápfeszültségét is megemelik a programozás idejére 5 V-tól 6 V-ra. A különféle típusok programozását a 2. ábrán foglaltuk össze.

Az eredeti, programozatlan állapotban az EPROM minden bitje 1 állapotban van. A programozás során csupán az adatvonalon lévő 0 szint

1. ábra

2. ábra

* 6 V csak azoknál a típusoknál, amelyek a gyors algoritmusmal programozhatók.

móriák

íródik be. Nagyszámú adat programozásakor a programozás folyamatát célszerű automatikussá tenni. Ezt a célt szolgálják a mikroprocesszoros rendszerekben alkalmazott EPROM programozók. A programozót kezelő program leggyakrabban használt parancsai:

- az EPROM törlőt (üres) állapotának ellenőrzése
- az EPROM tartalmának memóriába olvasása
- az EPROM programozása a memóriában lévő adatokkal (az egyes bájtok helyes beírását ellenőrzi)
- az EPROM tartalmának és a tárban lévő tartalomnak az összehasonlítása

Az EPROM-ok törlése

Az EPROM törlésén azt értjük, hogy a már beprogramozott és így az egyes tárolóhelyeken lévő logikai nulla állapotú tárolócellákat ismét 1 állapotba hozzuk, a benne lévő tartalmat „kiradirozzuk”. Törölni a tok tetején lévő átlátszó kvarcablakon keresztül, ultrabiolya fényforrást lehet. Ilyen fényt bocsát ki például a kvarclámpa és a germicidcső. A törlés ideje (a „napoztatás”) 15–20 perc, az EPROM gyártója által specifikált időnek megfelelően. A forgalomban lévő EPROM-törölőkészülékek egy állítható kapcsolóórát és az ultrabiolya fényt szolgáltató fényforrást tartalmaznak. A törölendő EPROM(ok) behelyezése után a készüléket és a fényforrást bekapcsoljuk, majd az, a kapcsolóórán beállított idő elteltével kikapcsol. A gyakorlatban, ha a gyártó ismeretlen, a biztos törlés időtartama például úgy határozható meg, hogy először öt percre állítjuk be a törlés időtartamát, majd az EPROM ürességét ellenőrizzük, majd ismét tíz perc törlés, utána ellenőrizzük, egészen addig, amíg a tokot üresnek nem találjuk. A törlési idő ezeknek az ötperces időtartamoknak az összege. Egyszerű kvarclámpa használatakor ügyelni kell arra, hogy a törölendő tokokat a fényhez közel helyezzük el, de gondoskodni kell a tokok hűtéséről (ventilátoros hűtés oldalról), valamint a fény szemet károsító hatásának megakadályozásáról, azaz árnyékolásról.

Primo EPROM-programozó

A cikksorozat célja többek között az, hogy a tudást megalapozó ismeretekkel az olvasó is képes legyen kis, önálló mikrogépes fejlesztések megvalósítására. Ehhez egyik alapvető munkaeszköz egy EPROM-programozó készülék. Mivel kisebb fejlesztésekhez elegendő a 2 kbájtos 2716-os, illetve a 4 kbájtos 2732-es EPROM-ok használata, ezért megoldásként egy, a Primo számítógéphez illesztett EPROM-programozó leírását közöljük.

Az EPROM-programozó tervezésénél a fő szempontok a könnyű kezelhetőség, az egyszerű és olcsó áramköri kialakítás voltak. A programozó kapcsolási rajza a 3. ábrán látható.

Az áramkör fő részei:

1. Az EPROM adatkivezetéseire adatkivittelt végző háromállapotú kimenettel ellátott tároló (V1)
2. Az EPROM-ból adatbeolvasásra szolgáló háromállapotú kapuáramkörök (V3–V4)
3. A vezérlőjeleket tároló áramkör (V2)
4. A programozófeszültséget előállító áramkör (DC-DC konverter)

5. Az EPROM címvezetékeihez kapcsolódó 12 bites számláló áramkör (V5).

A be/kimeneti egységekhez szükséges címdekódoló áramkört nem kellett kialakítani, mert a dekódolt jelek a Primo hátsó csatlakozóján megtalálhatók. A kapcsolási rajz bal oldalán látható, zárójelbe tett kivezetésazonosítók a Primo 2 × 25 pólusú hátsó csatlakozójára vonatkoznak. Az EPROM címeket, mivel címzésre számlálót alkalmaztunk, csak egyenként, sorban egymás után lehet léptetni. Ennek az az előnye, hogy csupán két vezetéket (számlálótörölés és léptetés) szükséges a kívánt cím beállítására. Egy adott címre állást egy törlő- és adott számú léptetőimpulzussal lehet elérni.

Ez a megoldás kissé kényelmetlennek látszik, de a gyakorlat azt mutatja, hogy ritkán dolgozunk az EPROM egy-egy bájtjával; általában összefüggő tartományokat írunk és olvasunk, ami azt jelenti, hogy a léptetéses megoldás jól használható.

A háromállapotú kimenettel ellátott tárolóra azért volt szükség, mert amikor az EPROM-ból az adatokat kiolvassuk, a vonalakra kapcsolódó tároló kimeneteinek nem szabad terhelniük a szinten kimenetként működő EPROM adatkimeneteket (a két kimenet „összeveszne”).

A programozó 2716-os és 2732-es típusú EPROM-ok programozását teszi lehetővé. Három funkciója van: ellenőrzés (törölt-e az EPROM, azaz minden bit 1 állapotban van); írás (memóriatartalom beírása az EPROM-ba); olvasás (EPROM-ban lévő tartalom beolvasása a memóriában).

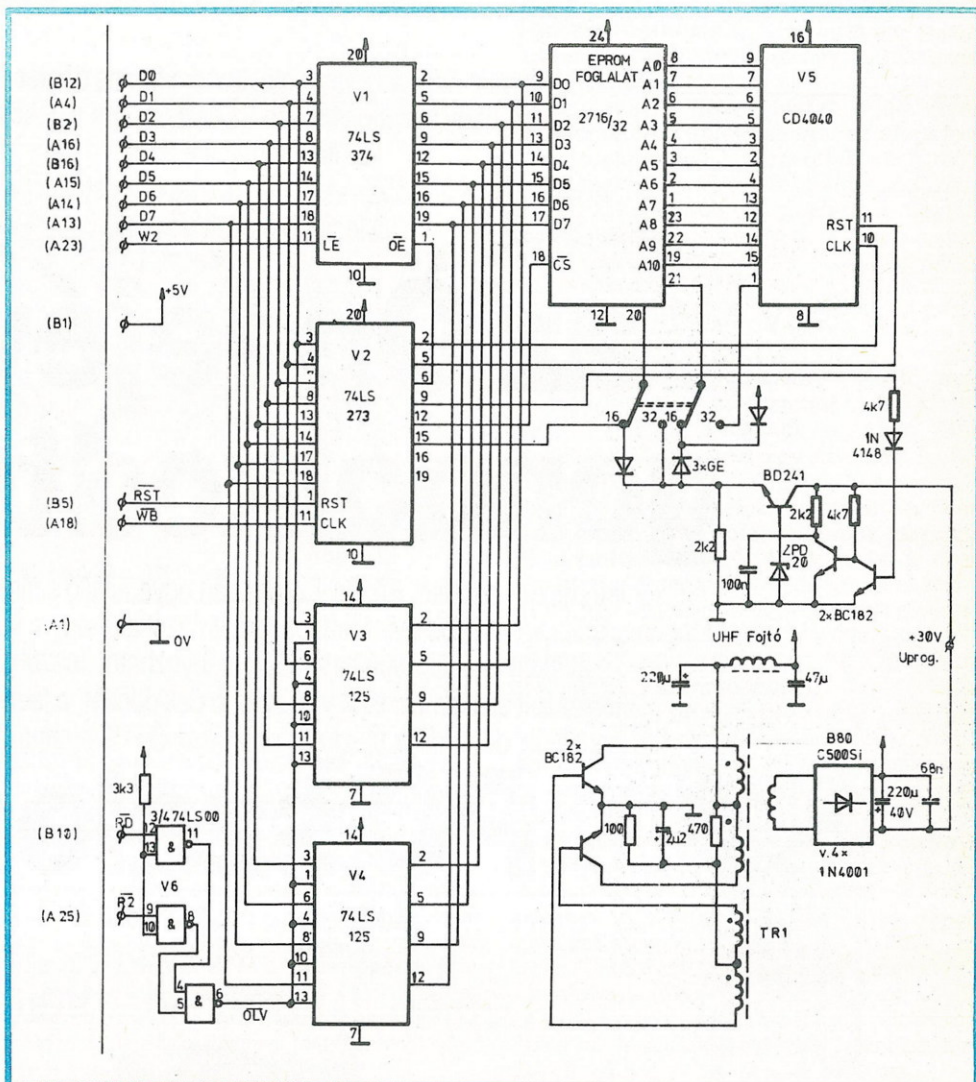
Az EPROM és a memória tartományainak kijelölésére a következő paramétereket használhatjuk:

MKCIM: a memóriatartomány kezdőcíme

MVCIM: a memóriatartomány végcíme

ECKIM: az EPROM-beli tartomány kezdőcíme

3. ábra

EVCIM: az EPROM-beli tartomány végcíme. Egy program indításakor célszerűen a képernyőre egy menü íródik ki, ahol a kiírt kérdésre adott válaszként meg kell adni a kívánt funkciót (E, I vagy O betű); a típus (2716 => 0, 2732 => 1), a funkciót által megkívánt paramétereket, vesszővel elválasztva. Ezután egy megerősítő kérdés íródik ki: MEHET (I/N)?

I-t lenyomva a funkció végrehajtódik, N-et lenyomva új értékek adhatók meg.

A programozás, olvasás vezérlését a 74LS273 típusú tárolóba írt bájt végzi el. A vezérlő bájt egyes biteinek kiosztása:

Bit 0 CD 4040 számláló órajele (lefutó élre billen)

Bit 1 CD 4040 számláló törlőjele (1-nél töröl)

Bit 2 74LS374 számlálót (ADAT port) magas impedancia vezérlő EPROM olvasáskor (1 — magas impedancia (tri state))

Bit 3 programozófeszültség (25 V vagy 21 V) rákapcsolása az EPROM-ra (1 — bekapcsol)

Bit 4 CS — EPROM kiválasztó jele (18-as kivezetés) 0 — kiválasztva

Bit 5 OE — vezérlés 2716-os típusnál

Bit 6 üres (A13)

Bit 7 üres (A14)

Megjegyzések:

— A 6. és 7. bitek a programozó továbbfejlesztésekor alkalmasak nagyobb kapacitású (2764, 27128) EPROM-ok legfelső címvezetékeinek vezérlésére, ahogy ezt a zárójelben jeleztük.

— A Primo bekapcsolásakor a fenti összes bit alacsony szinten van!

— A programozáshoz szükséges +30 V-os egyenfeszültséget 24 V ~ feszültség egyenirányításával is előállíthatjuk.

A fentiek alapján a program akár gépi kódban, akár BASIC-ben könnyen elkészíthető.

DR. KÓNYA LÁSZLÓ

**ÁTALÁNYDÍJAS
JAVÍTÁSI ÉS
KARBANTARTÁSI
SZERZŐDÉS** = **ÖRÖK
GARANCIA**

**COMMODORE, ATARI, TVC stb. személyi számítógépek,
valamint IBM PC/XT/AT professzionális PC számítógépek
és perifériák (floppy, printer)
garanciális és fizető JAVÍTÁSA, KARBANTARTÁSA.**

SZERVIZEINK:

1053 Budapest V., Magyar u. 12-14.

T.: 173-551 Tx: 7621

4034 Debrecen, Holló László u. 14.

5600 Békéscsaba, Bartók Béla u. 37. T.: 66-27-195

1083 Budapest VIII., Szigony u. 9.

T.: 343-153

6726 Szeged, Székelysor 13. T.: 62-13-377

1191 Budapest XIX., Gábor A. sétány 3.

7400 Kaposvár, Füredi u. 24. T.: 82-16-307

3100 Salgótarján, Arany János u. 3.

T.: 32-14-007

7624 Pécs, Jurisics M. u. 17. T.: 72-11-812

3525 Miskolc, Fazekas u. 1-3.

T.: 46-17-011

9700 Szombathely, Szalonok u. 31. T.: 94-14-519

1053 Budapest, Henszlmann I. u. 9. Telefon: 174-144 Telex: 22-7621

VEVŐSZOLGÁLAT — FOTOELEKTRONIK — NOVOTRADE — ALFA G.T.

VÉTEL — ELADÁS 1077 Budapest, Dohány u. 16. Tel.: 428-936

— Az Ön feje nem adattárolásra való, hanem fontos döntések hozatalára.
Joggal várhatja el, hogy kezében legyen az eszköz, ami munkáját minőségivé teszi,
döntését megalapozza.

A számítástechnikában viszont a széles választékból, nem könnyű
a legjobb mellett dönteni.

az Ön fejével gondolkodtunk,

amikor létrehoztuk az első, Közép-Európában egyedülálló számítástechnikai szalont.
Meghívtuk a legfontosabb gyártókat és forgalmazókat, hogy a választék együtt legyen
áttekinthető, kipróbálható, tanulmányozható, összehasonlítható.

Felkészült szakembereink várják az érdeklődőket, a leendő vásárlókat.
Reméljük, döntésünk új korszakot nyit az Ön mindennapi munkájában.

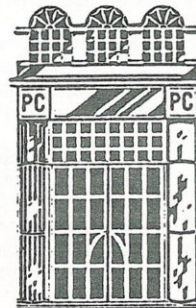
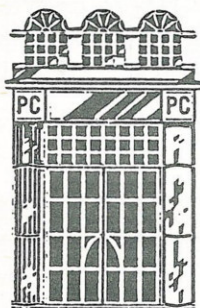
PC szalon

Budapest XIII., Sallai Imre u. 6.

☎ 315-136, 310-776

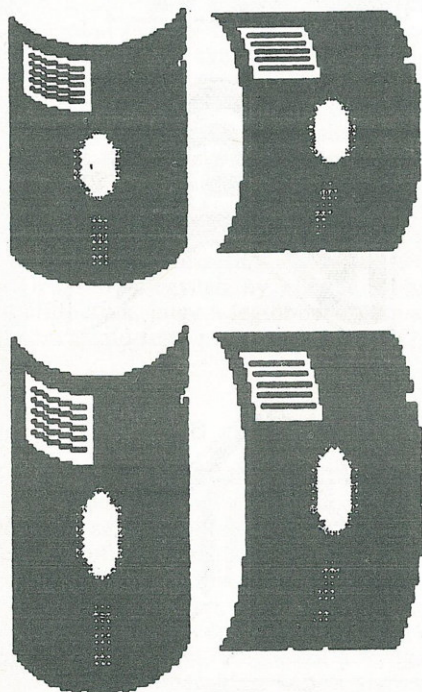
Lépjen új korszakba velünk.

NOVOTRADE

VAN ÚJ A NAP ALATT?

EGA, Amica Paint és Giga Paint

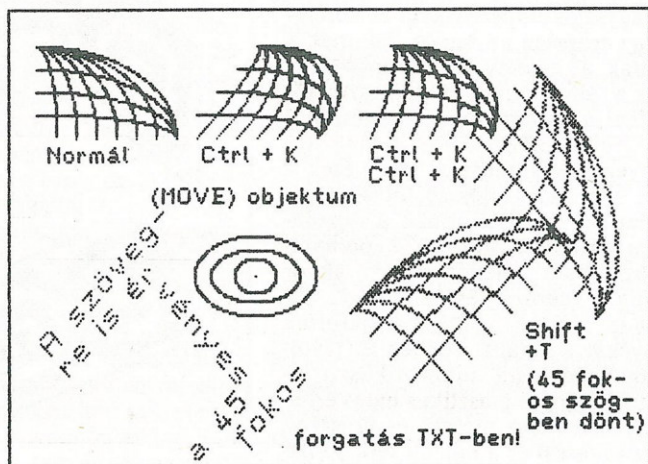
Mostanában kevés új rajzoló- és festőprogram készült a C64 számítógéphez. Sokaknak úgy tűnt, hogy a lehetőségek kimerültek. A kételkedőkre cáfolt rá az NSZK-beli Markt & Technik kiadó, mely néhány hónapon belül három grafikai programmal rukkolt elő.

Azt, hogy a rajzoló- és a festőprogramoknak milyen alapvető szolgáltatásai vannak, a legtöbb programot gyűjtő és használó jól tudja. Mégis lehetnek olyan olvasóink, akik most ismerkednek a géppel és az ilyen szoftverekkel is. Melyek tehát azok a funkciók, amelyeket többé-kevésbé minden „elektronikus rajzművész” programnak tudnia kell? Először is kell kört, ellipszist, négyzetet, különböző vastagságú vonalakat rajzolni, vagyis alapvető geometriai formákat és ezek kitöltött változatait. Természetesen lehetőséget nyújt arra is, hogy „szabad kézzel”, azaz egerrel, botkormányval rajzoljunk, mintha egy papírlap lenne előtünk. A jobb programok a pontosabb munkát koordinátakijelzőkkel segítik, a rajzrészletek kicsinyíthetők, nagyíthatók, kisebb feliratok készítéséhez szöveget is írhatunk a rajzokra, és mindezt tetszőlegesen lemezre rögzíthetjük, illetve onnan visszakereshetjük a képernyőre, vagy mátrixnyomtatón kinyomtathatjuk.

Néhány lehetőség az EGA-val

Amica Painttel készült rajz, a Giga Paint univerzális nyomtatórutinjával különbözőképpen kinyomtatható

Az említett nyugatnémet újdonságok mindegyikének tulajdonságai az alapkövetelményekben meghatározottak, ezért most csak azokra az új rajzformáló eszközökre hívom fel a figyelmet, amelyek a megszokottól eltérnek.

EGA V3.2

Néhány napos munkámba került, amíg beírtam a „64'er” magazinból az EGA V3.2 listáját (EGA = Electronic Graphite Abundance). A fáradságért egy kiválóan működő rajzolóprogram volt a jutalmam, amely meglepő újdonságokkal szolgált. A jobb német festő- és rajzolóprogramok jellemzőjét a szoftver írója, S. Meyer most is érvényesítette. Ez azt jelenti, hogy az ebben a műfajban általános menürendszert elkerüli. Így nem kell „végigenni” az étlap fogásait, mert a billentyűzettel gyorsabb kapcsolatot tarthatunk a számítógéppel.

Amint betöltöttük a programot, első ránézésre is újdonsággal találkozunk. Az x,y koordinátakijelzés, az aktuális rajzfunkció és más fontos információk állandó visszajelzése nem csökkenti a „rajzlap” területét, mert ezeket egy ügyes trükkkel a képernyő szegélyére varázsolták. Egyszerre egy fél A/4-es lapon dolgozhatunk, ami 640 x 400 pontból áll, s ezt négy részre osztva, képernyőként használhatjuk. A szomszédos „lapokra” automatikus az átmenet, ami még a rajzolófunkciókat sem zavarja. Ezek között is találhatunk olyat, ami nem általános. Ilyen például a tetszőleges ív rajzolása, ami tulajdonképpen egy negyed ellipszis.

A HÍRADÁSTECHNIKAI TUDOMÁNYOS EGYESÜLET

Mikroszámítógépes programnyelvek és operációs rendszerek szakosztálya előadást tart az alábbi témában:

Vita a gazdaságpolitikai koncepciók és a műszaki haladás viszonyáról:

- a műszaki fejlesztés esélyei
- mit tesz lehetővé a gazdaságpolitikai feltételrendszer
- és mit kellene lehetővé tennie.

Előadó: Dr. Vértés András (a Gazdaságkutató Intézet igazgatója).

Helye: MTESZ Székháza, Budapest V. ker., Kossuth tér 6—8. IV/437.

Idéje: 1988. október 11. 15 óra

Minden érdeklődőt és hozzászólót várunk.

Az NSZK programfejlesztői már eddig is jó hírnevet szereztek maguknak a C64-re írt rajzoló- és festőprogramokkal. A jól bevált „régi öregek”, a Hi-Eddi +, a Profi Painter, a Star Painter, a Cheese, a Giga Cad után a „64'er” című nyugatnémet szakfolyóirat kiadójának sikerült meglepnie a felhasználókat. Az EGA V3.2, a Giga Paint és az Amica Paint programok teljesen új színeket hoztak a grafikusok és a számítógépes grafikát kedvelők palettájára. Mindhárom program a Markt & Technik kiadó ösztönzésére és bábáskodásával látott napvilágot, illetve monitorképernyőt.

A Markt & Technik új C64-es grafikai programjai

Kész kitöltőmintákat nem kapunk, de kis gyakorlattal korlátlan számú állíthatunk elő. A program másik nyújtása az, hogy a mozgásra kiválasztott területet és az ábrára írt szöveget két fokozatban dönthetjük. Egy alap-karakterkészlet listáját kínálja a magazin, ezenkívül a beépített karakterkészlettel viszonylag egyszerűen bármilyen betűkészletet tervezhetünk és tárolhatunk lemezen. Itt az a különlegesség, hogy a betűk nagyságának csak a gép memóriája szab határt. A szöveget akár negatívban is írhatjuk és — akárcsak a mozgásra kiválasztott területet — 45 fokos (!) lépésekben forgathatjuk. Kevésbé általános az a lehetőség is, mely módot ad arra, hogy a képet az x,y tengelyen megnyújtsuk.

Hasznos tulajdonsága a programnak, hogy a képeket elfogadják más rajzolók és a Printfox oldaltervező is, de az EGA maga sem finnyás, és cserébe szintén betölti azok képeit. Ezt a tulajdonságát kihasználhatjuk az új karakterek tervezésénél is.

Az elkészült alkotásunkat Epson vagy azzal kompatibilis nyomtatóval (például Citizen 120D) nyomtathatjuk ki. (A nyomtatórutinra vonatkozó programlista beírása után még nem működőképes, azt külön le kell futtatni, és ekkor generálja a végleges rutint.) Időközben megjelent az MPS-801-re vonatkozó lista is.

Az előnyök mellett eltörpülnek a hátrányok. Ilyen például, hogy nincs „undo”, vagyis visszalépési lehetőség egy elrontott rajzfázis után. A hiányzó radírt kisebb keresgélés után a negatív blokkal való letakarásban találtam meg. Vonalvastagság, pontosabban -vékonyosság csak egyféle van, és csak a „szabadkézi” rajznál működőképes a kijelölt terület mozgásával nyert, tetszés szerinti ecsetméretet, illetve forma.

Végeredményben viszonylag csekély befektetéssel — néhány oldalnyi program begépelésével, vagy a magazin lemez mellékletének megvásárlásával — egy jó és más programokat egyéni eszközökkel kiegészítő, nagy felbontású rajzolóprogramhoz juthatunk az EGA által.

A multikolor zsonglőr

A Markt & Technik kiadó multikolor módban működő „csodagyereke”, a „64'er” havilap pályázatának díjnyertes programja az Amiga Paint. A beharangozott extra lehetőségek tömege felkeltette szerkesztőségünk érdeklődését, ezért megkértük, küldjenek egy példányt tesztelésre. Nem csalódtunk. A program írója, a fiatal Oliver Stiller valóban megérdemelte az első díjat. Noha az Amiga Paint elnevezést másból vezeti le (Advanced Multicolor Computer Aided PAINT), mégis nagyon sok olyan hasonló funkciót ismerhetünk fel, amely az Amiga DeLux Paint II rajzoló, festőprogramjának tulajdonságaira emlékeztet.

Az Amiga Painttel olyan képeket, számítógépes grafikákat készíthetünk és olyan

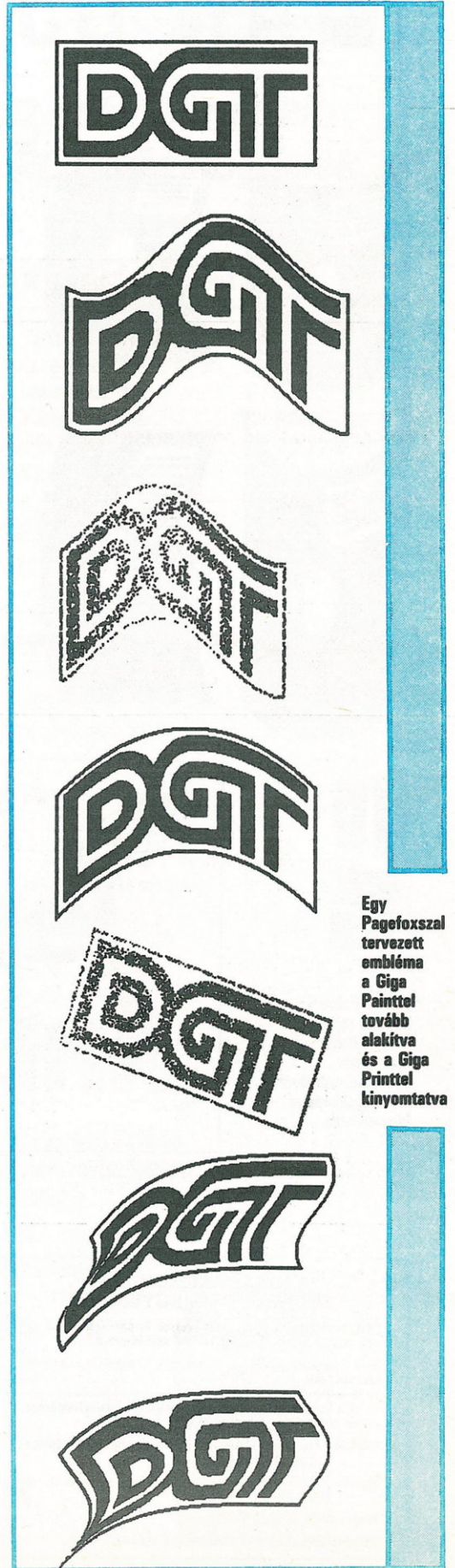
gyorsan, amilyenekről a C64-tulajdonosok nem gondolták volna sohasem, hogy gépük erre is képes. A programra jellemző a különböző funkciók tömege, és ezek között jócskán akad olyan is, melyet eddig csak nagyobb gépek tettek lehetővé. Tekintettel a választék dzsungelére, az Amiga Paint használata nem túl egyszerű. Az eligazodást viszont segíti a sok, jól áttekinthető menü és almenü, a munkát pedig gyorsítja a nyomógombos parancskiválasztási rendszer. A program két üzemmódban dolgozik: vagy Commodore 1351-es típusú analóg egérrel vagy botkormánnyal. Az első tendőnk tehát a beviteli eszköz kiválasztása, amit külön program valósít meg.

Nem az első rajzoló ez a kezemben, de mégis több napra volt szükségem, amíg a rajzoló-, valamint egyéb funkciók halmozán átrágtam magam, és kiismertem magam közöttük. Az EGA-hoz hasonlóan az Amiga is az aktuális visszajelzéseket a képernyő felső és alsó szegélyére írja sprite-ok segítségével. Így zavartalan a 200x160 pontból birtokunkban levő elektronikus rajztábla.

Megpróbálok a sok új lehetőségből egy kis izelítőt adni. Szabályos négyzet, például két, tetszőleges paralelogramma, három kattintással rajzolható meg. A körív és ellipszisív, mint újdonság itt már külön van választva. A kitöltött felületek kialakításához külön menüből választhatók ki az utasítások. Ebben találjuk meg a kitöltött, tetszőleges nagyságú ellipsziscikket és körcikket is. Nagy erőssége az Amiga Paintnek a kitöltőminták, az ecsetek, a „szórópisztoly” szórásának a szinte korlátlan szerkeszthetősége. Például a képernyő kijelölt részéből „kivágot” rajzdarabkával festhetünk tovább. Lényeges tulajdonsága, hogy ezek a tetszőleges méretű, színösszeállítású minták, vonalak (!) és ecsetformák a rajzoló-funkcióban is működnek. A képernyőn bármekkora ablak kijelölhető, és akkor csak ott fog a „ceruza” és az „ecset”. Újdonság az is, hogy a megrajzolt síkforma vetett árnyékát a kívánt szögben és távolságban gombnyomásra automatikusan kirajzolhatjuk. Érdekes plasztikus hatás érhető el a szabályozható méretű és erősségű elmosási utasítással és a kijelölt területen a színek összekeverésével. Térhatású alakzatok is előállíthatók egy olyan paranccsal, amelynek hatására a kívánt irányban megvastagítható a rajzolt forma körvonalának alsó széle.

Figyelemre méltóak a kijelölt blokkokra vonatkozó lehetőségek is. Hogy ezeket lemezre írni, betölteni, másolni, kicsinyíteni, nagyítani, tükrözni tudjuk, az már nem újdonság. Viszont az, hogy a kiválasztott területet bármilyen szögben elforgassuk, a térbe döntjük, sőt, ha kedvünk tartja, akár szalagként meghajlítjuk — egy C64-en futó programtól teljesen szokatlan teljesítmény.

Azt mondják, ahol fény van, ott árnyék is van. Ez a megállapítás igaz az Amiga Paintre is. Azt, hogy a kiszolgálása kicsit nehézkes (például ha egy aktuális szint akarunk módosítani, ehhez három billen-

Egy Pagefoxszal tervezett embléma a Giga Painttel tovább alakítva és a Giga Printtel kinyomtatva

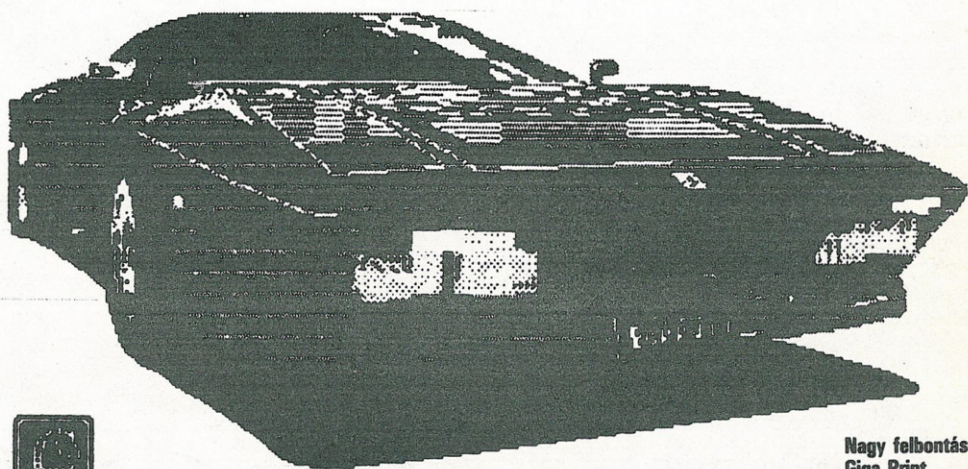
tyű megnyomására van szükség), azt nem vethetjük a szemére, mert ez a gigantikus funkció tömeg következménye. Nagyobb hiba viszont, hogy hiányzik a nyomtatórutin és egy karakterszerkesztő, mert a meglévő egy betűtípus csak ideiglenes alap lehet egy ilyen, szinte professzionális programnál. A kiadó ígérete szerint ezeket a hiányosságokat pótolni fogják, és lehet, hogy mire ezeket a sorokat olvasóink kézhez kapják, a hiányzó programrészek rutinjának listája már megjelenik a „64'er”-ben. (A karakterszerkesztő programlistája lapzárta után meg is jelent, bár kezelése elég nehézkes. Ugyancsak megjelent két karakterkészlet, a „Mini” és a „Profi” és egy korszerűbb szövegkezelést nyújtó lista is.) Ezek után — ha kifizetjük a programlemezért a harminc-egynéhány márkát — bátran állíthatjuk, hogy a legtöbbet tudó multikolor rajzoló-festő program birtokosai letünk.

Giga Paint a „Bookware”

A Markt & Technik kiadó új sorozatot indított Bookware néven. Ez az új szó lényegében az angol book, azaz könyv szót toldja a „software” szó második felével. Olvasóink ebből kitalálhatják, hogy mit takar ez az új fogalom. Igen, olyan könyvről van szó, amely egy teljes értékű szoftvert is tartalmaz mellékletként, méghozzá a nyugati könyv- és programárakhoz képest viszonylag nem túl drágán, 59 márkás áron.

A sorozat első tagjai között van a frissen elkészült Giga Paint, amit kérésünkre a kiadó szintén elküldött lapunknak kipróbálásra.

A szuperlatívuszokkal beharangozott programcsomagban nem csalódtam. Miután átrágtam magam a program 260 oldalas „book” részén, megállapítottam, hogy végre ez az az univerzális grafikai program, amit már régóta vártak a C64-est grafikai célokra is használók. Ez az első olyan program, amely választhatóan alkalmas mind a multikolor, mind a HiRes, azaz nagy felbontású üzemmódban való használatra. Ideális arra is, hogy a különböző rajzóprogramok segítségével készített műveinket betölthessük, majd a továbbfejlesztett változatot akár egy újabb rajzóprogramban felhasználható formátumban ismét lemeze írhassuk. Mintegy harminc különböző programot „házasíthatunk” így össze. (Saj-

Nagy felbontású Giga Print nyomtatás

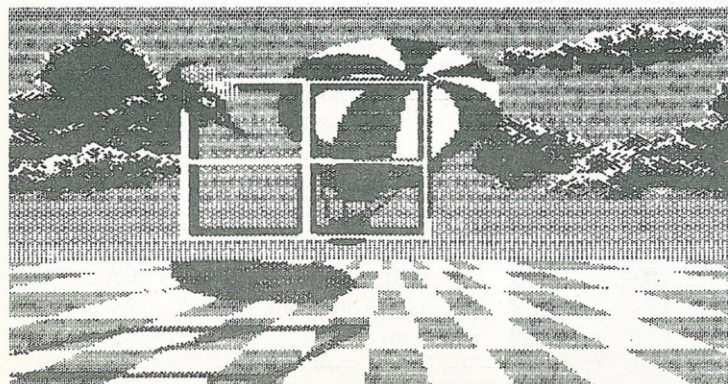
nos az 1988/7. számunkban beharangozott GEOS kompatibilitás csak a GeoPaint képek betöltésére érvényes.)

A Giga Paintnek az a tulajdonsága, hogy a képernyő külső szegélyén helyezi el a menükonsort, szintén az új NSZK irányvonalat képviseli. Az új dicsőség a tízre bővíthető piktogram sor vízszintes mozgathatósága. A főmenük egész oldalt foglalnak el, és ha eltűnnek, a teljes képernyőn rajzolhatunk. Erre négy (!) bittérképünk van, amelyet scrollozhatunk is. A két állandó betűkészleten kívül választhatóan másik kettőt tölthetünk be a RAM-ba. Egyidejűleg 64 ecsetformából és 120 mintából válogathatunk.

A program a rajzfunkciókon kívül alkalmas maximálisan 40 x 24 pontméretű betűkészlet előállítására, sprite-ok tervezésére, és még saját beépített monitorja is van.

Most pedig röviden az új csemegéről, melyekről a program írói, Wolfgang és Klaus Oppacher, valamint Markus Wenzel gondoskodtak.

A fokozatmentes kicsinyítést és nagyítást 16-féle módon lehet újra a képernyőre tenni. A Giga Paint az első olyan C64-es program, amely alkalmas arra, hogy több tetszőleges ponton keresztül szabályos görbét rajzoljon. Érdekes hatások érhetők el a párhuzamos, az X, illetve Y tengelyen tükrözött rajzolással. A munkát segíti a három programozható tabulátor és az ugyancsak tetszőlegesen előre szabályozható kurzorléptetés. A koordinátakijelzés tized milliméteres finomságig állítható.

Az Amica Paint multikolor képeit a saját nyomtatóprogramja tetszőleges árnyalatokkal jeleníti meg

Különleges hatások érhetők el a matematikai úton megvalósítható torzításokkal és véletlen pontszóródással. Az ezekkel való bánás kicsit ugyan nehézkes, de a végeredmény megéri a fáradozást, sőt ezek még a hagyományos rajzófunkciókban is működnek. A matematikában kevésbé járatosakat a könyv példafüggvényekkel segíti. Nemcsak a sok minta valamelyikével rajzolhatunk az állítható méretű ecsetekkel, de ezeket tetszés szerint szaggathatjuk is.

Természetesen ez a sok minden nem fér be egyszerre gépünk memóriájába, ezért néha valamiről le kell mondanunk (például az egyik „rajztábláról” a négyből), illetve a programcsomag bővítései választhatóan tölthetők be. Kicsit nehézkes a színek használata, és lapzártáig nem sikerült kibogoznom egy kielégítő undo-funkciót sem (lehet, hogy nincs is?). Ezekről eltekintve a program és a leírás a legmagasabb pontszámot érdemli a C64-es professzionális rajzó kategóriában.

A programcsomag szerves része néhány kiegészítő program. Így a maga nemében kiemelkedő a Giga Print nyomtatórutin, amely a szabadon meghatározható árnyalatokkal több mint 120 különböző típusú mátrixnyomtatóval teszi lehetővé a választható terület állítható pontméretű és felbontású kinyomatását. A pontméret 1—99-ig állítható, így több részletben akár egy hatalmas plakát is készíthető. A Giga Font lehetővé teszi, hogy a Giga Painttel előállított betűkészletet a nyomtatóba tölthessük. A Giga Grabber segítséget nyújt ahhoz, hogy grafikákat, betűket és sprite-okat átvehessünk más programokból. A Giga Basic sok hasznos BASIC-kiegészítéssel is szolgál, amelynek az előnyeit két demo-program, a Diashow és a Puzzle mutatja be.

A Markt & Technik kiadó újdonságai azt bizonyítják, hogy a „jó öreg” 64-est még nem kell elfelejteni. Jó lenne, ha ezek a kiváló programok mielőbb törvényesen minden érdeklődőnek hozzáférhetővé válnának hazánkban is.

HUPPÁN BÉLA

(Szerk. megj.: a színes képösszeállításunkat a következő számunkban közöljük.)

Sorozatunkban azokat az új hardver- és szoftvertermékeket ismertetjük, amelyek várhatóan általánosan elterjednek, és meghatározó szerepük lesz a fejlődés irányainak kialakításában.

Plotterek II.

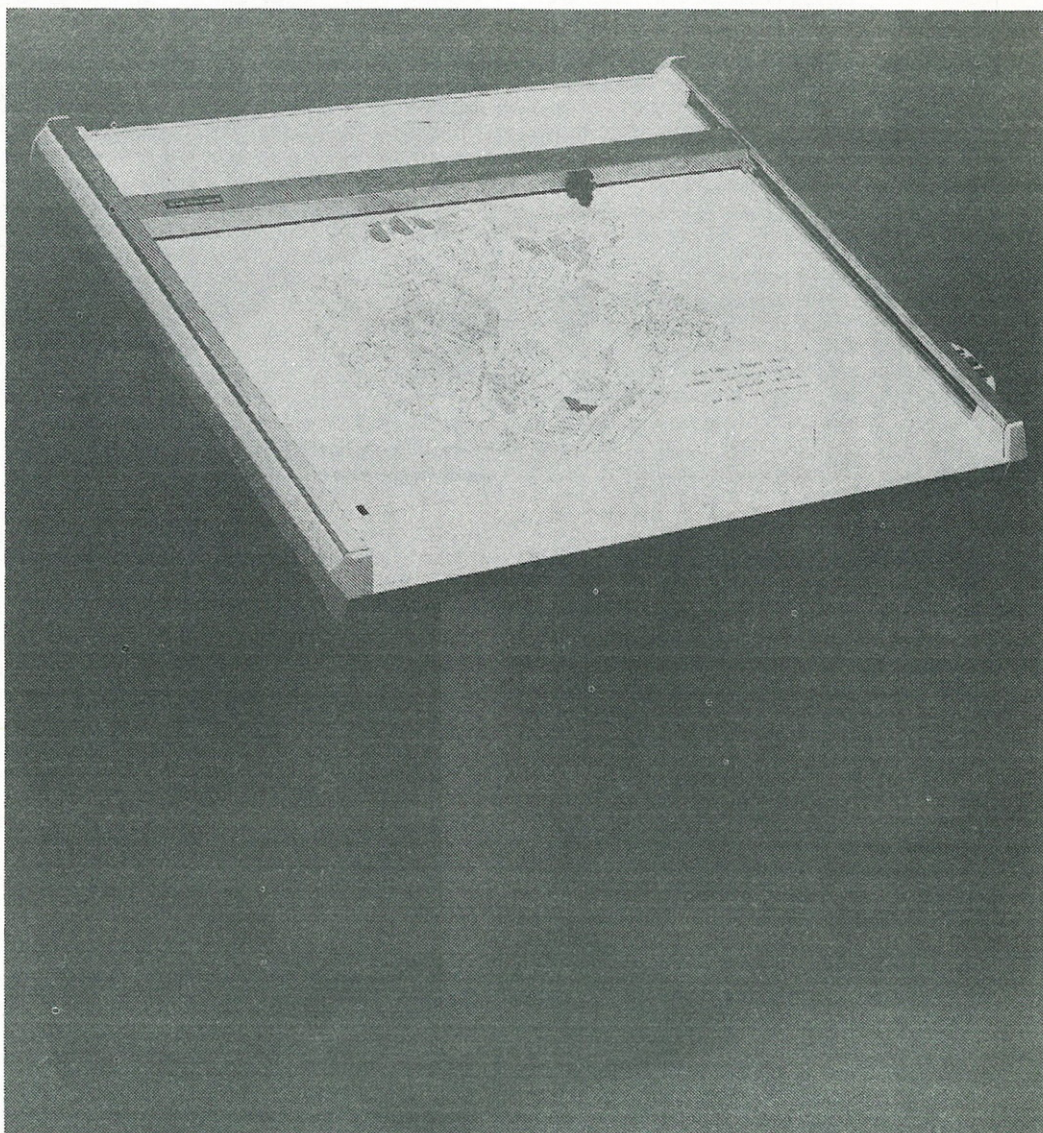
Advance Bryans Instruments

A 6600 Series (1. kép, 1. táblázat) egyes tulajdonságai, például a karakterkészletek száma, jobb, mint az előzőké. Különlegessége, hogy nagyítani is tud. A cég az előnyös tulajdonságokat a saját, tudniillik a plotter 68000 sorozatú 16 bites processzor számítási teljesítményének javára írja.

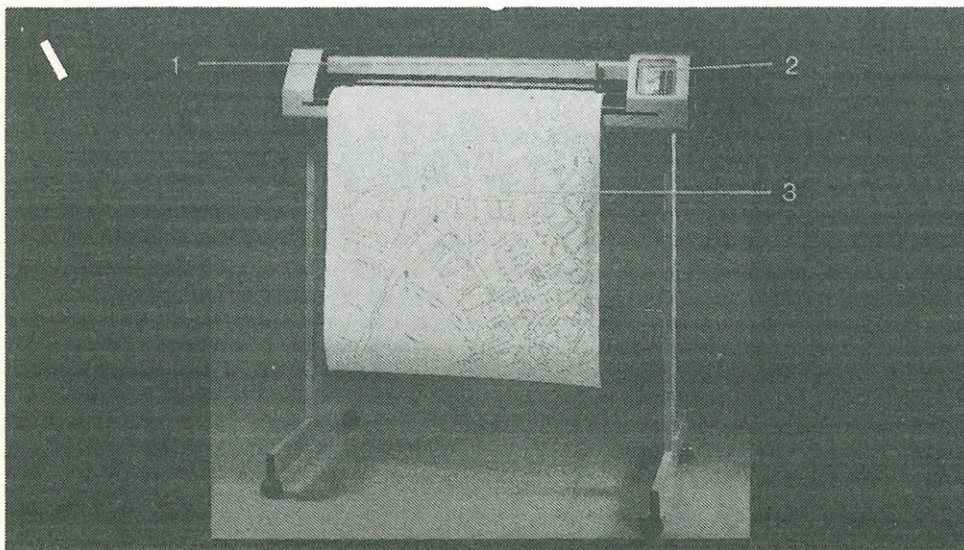
A 6700, 6800 sorozatúak (2. kép, 2. táblázat) kezelő billentyűzete és számos azon keresztül elérhető funkciója kedvezőbb. A megjegyzések a képhez: 1 — akár húsz toll is lehet (!); 2 — a billentyűzet skálázást, öntesztet, forgatást, rajzterület-letakarást is lehetővé tesz; 3 — a papír 952 × 2057 mm is lehet.

1. táblázat

Rajzterület	ISO A4–A1
Tollszám	8
Tollcserehiba	0,15 mm
Felbontás	0,025 mm
Ismételhetőség	0,05 mm
Pontosság	0,1%
Gyorsulás	1 g felett
Sebesség	40 cm/s
Tollpozicionálási sebesség	55 cm/s
Illesztő	RS232C vagy IEEE 488
Beépített intelligencia	Különböző vonaltípusok, ívek, körök, oszlop/kör diagramok, ablak, skálázás
Beégetett program	HPGL
Karakterkészlet	ötfféle
Karakterforgatási pontosság	jobb, mint 1°

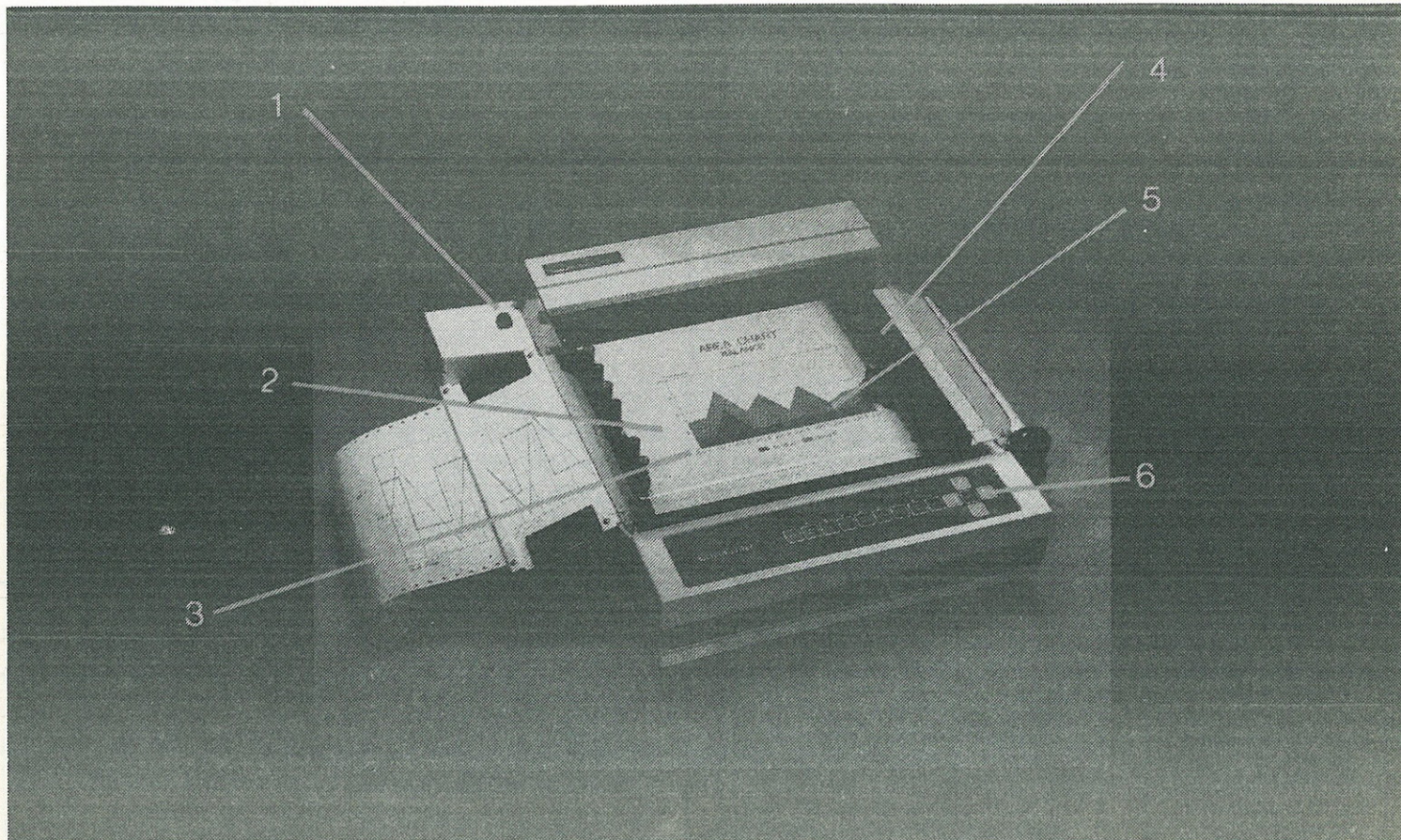
2. kép

1. kép

A 6100 sorozat A4, A3 méretű rajzokat készíthet. Ennek megfelelően szerényebb célú és árú készülék (3. kép). Mivel Centronics csatlakozójú, ezért párhuzamos csatornán is kezelhető. Kompatibilis például a Lotus 1–2–3 és a Symphony programmal. A megjegyzések a képhez: 1 — kéttollas; 2 — beépített tollváltó/tároló rendszer; 3 — 0,05 mm-es felbontás, 20 cm/s írási sebesség; 4 — a porvédő egyúttal zajcsökkentő is; 5 — igen kisméretű; 6 — minden lényeges funkció billentyűvezérelt.

A 6300 sorozat lefutó regisztrátumok készítésére is alkalmas (4. kép), vagyis rollnit is használhat. Mivel ezzel ipari regisztrátum készítésére jó, ezért ellátták a mérőműszerek ipari szabványos csatlakozójával, az IEEE 488 szabványúval. Szoftverkompatibilis az 1–2–3-mal és az AutoCaddel. Se-

4. kép

bessége eléri a 6600 sorozatét. A megjegyzések: 1 — 50 egymást követő rajzpéldányt képes rajzolni; 2 — maximum tíz toll lehet; 3 — 0,025 mm felbontás, folytonos vonal rajzolása; 4 — HPGL (Hewlett—Packard Graphic Language) kompatibilis; 5 — A3 méretig; 6 — számos beépített funkció (például rajzforgatás, hibakeresés).

A Unique 2000 fotoplotter egy A3 méretű eszköz, amivel fényérzékeny filmekre lehet fénytollal rajzolni. Csak a filmet kell behelyezni sötétszobában, a rajzoltatás már világosban történhet. A cég szerint ez az első olcsó fotoplotter.

2. táblázat

Rajzméret	ISO A4—A0+ (952 x 2057 mm)
Tollszám	20
Felbontás	0,025 mm
Mechanikus felbontás	0,025 mm
Ismételhetőség	0,063 mm
Sebesség	71 cm/s
Illesztő	RS232C
Átviteli sebesség	300—9600 baud
Beégetett program	DM/PL
Puffertároló	14 k (opcionális 1 M)
Egyéb	Beállítható rajzforgatás, rajzterület, origó, önteszt, pontosság-teszt

3. táblázat

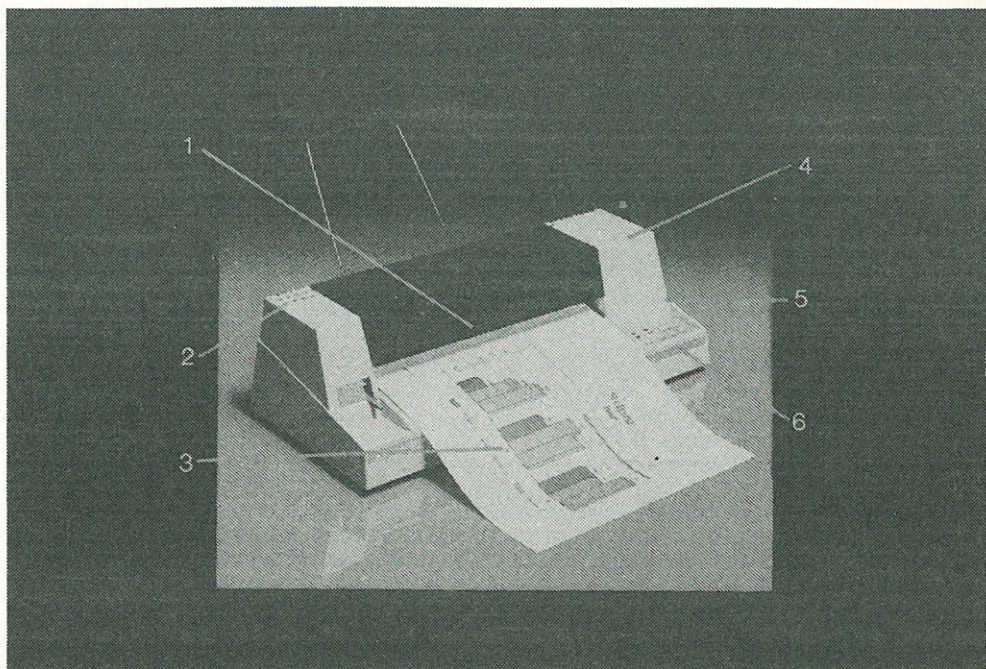
Rajzterület	ANSI C—D ISO A2—A1
Tollszám	8
Tollváltás	0,1 s
Felbontás	0,025 mm
Mechanikai felbontás	0,013 mm
Ismételhetőség	0,1 mm
Pontosság	0,2%
Sebesség (toll fel)	40 cm/s
Sebesség (toll le)	50 cm/s
Gyorsulás	2 g
Illesztő	RS232C, IEEE 488
Puffertároló	7448 bájt

Hewlett—Packard

A mérés- és számítástechnika talán leginkább a minőségre, a teljes rendszerek kialakítására törekvő cége a névadó két alapító oszcillátorával indult ötven éve. A folytatás a pH-mérő volt, aztán mindenfajta kémiai laboratóriumi műszer következett, majd ezek kiegészítése számítástechnikai háttérrel: először számológépekkel, végül számítógépekkel. Később a kiegészítékből főtermék lett. Jelenleg a számítógéprendszerek — a perifériákat is beleértve — uralják a cég termékskáláját. (Egyébként ez a cég adta Bill Hewlett személyében az első milliárdost is a számítástechnikának.) Ők dolgozták ki az IEEE 488 mérővonal szabványt, a plotterek gyakorlatilag szabvánnyá vált nyelvét, a HPGL-t, a legismertebb lézernyomatót stb.

A DraftPro típust (3. táblázat) a különlegesen nagy (20) karakterkészlet és a jó átlagos paraméterértékek jellemzik.

SIMONYI ENDRE

3. kép

OKTATÁSI IRODÁJA

**az 1988/89-es tanévben a következő
mikrogépes tanfolyamokat indítja:**

MIKROGÉPES MŰSZAKI TANFOLYAMOK

A tanfolyam(ok) megnevezése	Tartama (nap)	Ára (Ft)	Időpontok 1988/1989
IBM PC/XT áramköri elemek	5	5500	szeptember 12-16. december 12-16.
XT/AT elemkészletének eltérései	2	2300	szeptember 19-20. december 19-20.
IBM XT felépítése és karbantartása	5	7500	szeptember 26-30. november 14-18. január 02-06.
IBM AT felépítése és karbantartása	5	7500	október 10-14. november 21-25. január 16-20.
IBM XT hibakeresési és javítási módszerek	5	9000	október 03-07. nov. 28.-dec. 02. január 09-13.
IBM AT hibakeresési és javítási módszerek ÚJ	3	6500	november 08-10. január 23-25.
16 és 32 bites szuper-mikroprocesszorok	5	5500	október 17-21.
Az INTEL mikroprocesszor-család új elemei	5	5500	november 14-18.

Tanfolyamszervező: Gombos Péter, tel.: 853-111/154, 237.
Tanfolyamfelelős: Gerő Judit, tel.: 851-294, 853-111/238.

MIKROGÉPES GÉPKÉZELÉSI ISMERETEK

A tanfolyam(ok) megnevezése	Tartama (nap)	Ára (Ft)	Időpont(ok) 1988/1989
IBM XT és kompatibilis gépek (MIKROSZTÁR 16, CONTROLL MC86, P-16, COMODORE PC10/20, stb.)	5	7450	szeptember 12-16. november 14-18. január 09-13.
IBM AT és kompatibilis gépek (MIKROSZTÁR AT, CONTROLL MC87, P-16M, VICTOR V286 stb.)	5	7450	október 10-14. december 05-09. február 06-10.

Tanfolyamszervező: Dembroski Erzsébet, tel.: 853-111/154, 237.
Tanfolyamfelelős: Gerő Judit, tel.: 851-294, 853-111/238.

**Cím: Számítástechnika-alkalmazási Vállalat
OKTATÁSI IRODA
Budapest XI., Szakasits Árpád út 68.
Levél cím: Budapest 112. Pf. 146. 1502
Telex: 22-4498**

A Mikroszámítógép Magazin

1983 decemberében jelent meg először. Ha Ön csak a közelmúltban csatlakozott olvasóink táborához és szereti a lapot, biztosan szívesen beszerezne régi számait. Erre már kizárólag a laptulajdonos Neumann Társaságnál van lehetőség.

Sajnos, hiánytalan sorozat összeállítására már nincs mód, de jó néhány szám példányai korlátozott számban még megvásárolhatók nálunk.

Kaphatók: 1984. 4. szám
1985. 2., 4., 5. szám
1986. febr., márc., máj., júl., aug., okt., nov., dec.
1987. 1., 2., 5., 7., 8., 9., 10., 11. szám
1988. 1., 3., 4., 5., 6. szám

Címünk: Budapest V., Báthori u. 16. 1054

Vidéki olvasóinkat kérjük, hogy levélben rendeljék meg a kért számokat. Csekket küldünk részükre, amelynek beérkezése után postázzuk a lapot.

NJSZT Titkárság

BEHARANGOZÓ

Napjaink igen kedvelt témája a számítástechnika, nagyon sok rendezvény foglalkozik vele. Ezekhez csatlakozik a II. Nyíregyházi Szervezési és Számítás-technikai szimpózium is, garantáltan izgalmas témákkal. Az eszmecegerére mintegy hatvan előadót hívtak meg.

Három szekció lesz:

- Az adattárolás és kommunikációs technikák szekció dr. Majtényi György vezetésével dolgozik;
- A termelési informatikai rendszerek csoportot dr. Tóth Tibor irányítja;
- A számítógépes műszaki technológiák szekciót dr. Horváth Imre fogja össze.

Az előkészítő bizottság úgy tervezi, hogy évente egy alkalommal ezekben a témákban fórumot teremtsen az érdeklődőknek az SZVT és NJSZT támogatásával. **1988-ban november 9-12. között várják a résztvevőket.**

Részletes információt, névre szóló jelentkezési lapot Koltai Magdolnától lehet kérni a 06 42 13 474 telefonon. Bemutató kiállítás tartásához a rendezők területet adnak.

A KLUBLAPOK ÍRJÁK

A program segítséget nyújt a „Trójai faló” (más néven vírus) típusú programok ellen, amelyek a merevlemezen lévő programokat törlik, felülírják vagy akár formattálják is. A HD- (hard disk = merevlemez) védelem program — futtatása után — csak fájlok futtatását és betöltését engedélyezi, de minden merevlemezre vonatkozó író, formattáló utasítást megghiúsít. Hibaüzenetet jelenít meg a képernyőn, illetve az aktuális kimeneti eszközön, és mintha a parancsot tökéletesen végrehajtották volna, a parancs visszatér. Így láthatóvá válik a „gyilkoló program” üzenete, miután a program azt hiszi, hogy a formattálás vagy írás kész.

Indítás után a program átírja a DOS megszakításvektorát, ami ezek után magára mutat, az eredeti mutatókat pedig elmenti. Ha olvasási utasítás volt, ezekre ugrik, ha nem, hibaüzenet után visszatér a felhasználói programra. Eképpen lehetővé teszi azon programok elleni védelmet, amelyek egyenesen a megszakításvektor által mutatott helyre ugranak. Nemcsak a DOS normál megszakításvektorát, és a közvetlen szektoríró rutinjának megszakítóvektorát is felülírja, ami által a bonyolultabb speciális programok is hatástalanok.

A program indításától kezdve a DOS következő betöltéséig működik. Ajánlatos egy külön lemezre ezt a programot

```
DUMMY PROC FAR
SUB AX, AX ; 0 legyen AX-ben
RET
DUMMY ENDP
```

; Ez a rutin állítja át a megszakításvektorokat,
; ez menti el a régít

```
INIT PROC
SHOW COPR: MOV AH, 9
LEA DX, COPYRIGHT
INT

21H
GET INT 13: MOV AX, 3513H
INT
MOV WORD PTR OLD 13, BX
MOV WORD PTR OLD 13+2, ES

SET INT 13: MOV AX, 2513H
LEA DX, SENTRY
INT 21H

SET INT 26: MOV AX, 2526H
LEA DX, SENTRY
INT 21H
RET
INIT ENDP
```

```
CSEG ENDS
END 60
```

TITTLE TITTLE — HARD DISK VÉDELEM

```
CSEC SEGMENT BYTE PUBLIC
PUBLIC MAINCODE, GO, COPYRIGHT, ALERT MSG, OLD 13
PUBLIC OLD 26, INSTALL, TSR, SENTRY, WICH DISK, OK
```

VÉDELEM A „GYILKOS” ELLEN

MEREVLEMEZ-VÉDELEM PC-RE

felvenni, és a lemez AUTOEXEC.BAT fájljában erre a programra ugrani. Így új, ismeretlen programok indítása előtt csak ezt a lemezt kell indításkor behelyezni, és az ismeretlen program már nem teheti tönkre a merevlemezt.

A program assemblerben íródott, betöltését egy assembler editor segítségével végezhetjük el.

(Megjelent a Valley Computer Club Newsletter 1987. 8. számában.)

KARUCZKA GÁBOR

```
PUBLIC ABORT, DUMMY, INIT, SHOW COPR, GET INT 13
PUBLIC SET INT 13, SET INT 26
MAINCODE PROC FAR
ASSUME CS:CSEG
ORG 100H ; .COM program
GO: DB
COPYRIGHT DB
ALBERT MSG DB 13, 10, 07,
OLD 13 DD 0
OLD 26 DD 0

CS: CSEG
INSTALL
13, 10
HARD DISK SENTRY
(C) Andrew M. Fried
Működés alatt a HD-t
károsítani nem lehet
/// FIGYELEM /// A lemezre
írás megakadályozva! $
; Az eredeti interrupt 13H
; Az eredeti interrupt 26H
```

```
INSTALL: CALL INIT ; Program inicializálás
TSR: LEA DX, INIT
MOV CX, 4
SHR DX, CL
INC DX
MOV AX, 3100H
MAINCODE: ENDP
```

; Ez az új INT 13H rutin . Ha nem a HD-re
; vonatkozik az utasítás , vagy pedig megen-
; gedett utasítás érkezik , akkor az eredeti
; kezelő rutint indítja . Ha a HD-re vonatkozó
; író vagy formattáló utasítást talál , kiírja
; a hibaüzenetet , majd visszatér az eredeti
; programra a hibakód törlése után .

```
SENTRY WHICH DISK: PROC
CMP DL, 80H ; HD-re vonatkozik?
JB OK ; ha nem vissza
CMP AH, 3 ; ez egy írás kód?
JE ABORT ; ha igen megállítani
CMP AH, 5 ; ez egy format kód?
JE ABQRT ; ha igen megállítani
CMP AH, 0BH ; ez egy FD kód?
JE ABORT ; ha igen megállítani
OK: JMP DWORD PTR OLD 13
; eredeti kezelő rutinra ugrás
ABORT: PUSH AX ; regiszterek elment.
PUSH DX
PUSH DS
MOV AH, 9 ; DOS print kód
PUSH CS ; DS reg = CS reg
POP DS
LEA DX, ALERT MSG ; hibaüzenet címe
INT 21H ; print rutin hívás
POP DS ; regiszterek vissza
POP DX
POP AX
SUB AH, AH ; ne legyen hibakód
IRET ; visszatérés
SENTRY ENDP
```

; Ez az új INT 26H. Hívása esetén
; törli az AX regisztert, ami a hibakódot
; jelenené és visszatér

ADOM A MAGYARÁZATOT!

Az előző havinál kissé részletesebb, példával is alátámasztott magyarázatot küldött egy olvasónk:

A b változó dupla pontosságú definiálása még nem jelenti azt, hogy a funkció is — ebben az esetben exp(1) — dupla pontossággal lesz kiszámítva. Joggal merül fel a kérdés, vajon miért? A probléma gyökere a számábrázolásban keresendő. A GW—BASIC kétféle módon dolgozza fel a számokat, mégpedig aszerint, hogy miként definiáltuk. Az alábbi ábra segítséget nyújt ennek megértéséhez:

```
Egyszeres pontosságnál
Bájt 0 Bájt 1 Bájt 2 Bájt 3
loman S:himan exp
```

```
Kétszeres pontosságnál
Bájt 0 Bájt 1 Bájt 2 Bájt 3 Bájt 4 Bájt 5 Bájt 6 Bájt 7
loman S:himan exp
```

ahol: loman a mantissza alsó bájtját,
S az előjelet,
himan a mantissza felső bájtját,
exp a kitevőt jelenti.

Rögtön világos, hogy eredményünk miért hibás. A szám nem dupla pontossággal volt megadva, és így a dupla széles változó csak egy egyszerű számábrázolású számot kapott. A megoldás: B = EXP(1 #).

Érdeemes még kipróbálni a következő példát, ami igazolni fogja a fenti állításokat:

```
10a # = 6 # / 7.1 # : b # = 6 # / 7.1 : print a # , b #
```

KOVÁCS ANDOR GYŐZŐ
NSZK

KI AD MAGYARÁZATOT?

ISMERETLEN 6500 KÓDOK

Melyik utasítás mit csinál, és milyen regisztereket érint, valamint hogyan állítja a jelzőbitekét?

Az itt felsorolt nevek (mnemonikok) az F—MON 1541, az operandusok a lap 1986. augusztusi számának 24—25. oldalán közölt táblázat formátumában lettek lejegyezve. A zárójelben szereplő értékek decimális számot jelentenek!

- 1, \$93 (147) AX Y (zp), y
- 2, \$0B (11) ANN zp (E két kód azonos funkciójú az F—MON 1541 szerint.)
- 3, \$2B (43) ANN zp (Ez az AND # op LSR A programmal egyenértékű, ez tehát nem feladat, csak tájékoztatás.)

- 4, \$4B (75) ANL#
- 5, \$6B (107) DAR#
- 6, \$8B (139) TAN#
- 7, \$9B (155) AXS absz, y
- 8, \$9C (156) YXA absz, x
- 9, \$9E (158) XYA absz, y

Az utóbbi két utasításról a RAT—MON 64 azt állítja, hogy egyenértékűek az STY absz,y utasításokkal, tapasztalat szerint azonban ez nem igaz.

- 10, \$9F (159) AYY absz, y
- 11, \$AB (171) ??? (#) (Ez az egyetlen kód, amelyre az F—MON is kérdőjellel válaszol, azonban a disassemblerben kutatva — a címzés-mód táblázatban — az F—MON mégsem az egybájtos

utasításokhoz sorolja, hanem a közvetlen címzésűekhez. Ez igaz lehet, lásd később.)

- 12, \$BB (187) TSA absz, y (Környezetét tekintve nagyon valószínű, hogy a veremmu-tatóval — is — operál.)

- 13, \$CB (203) XAS#
- Ugyancsak megjegyzésként említem a
- 14, \$EB (235) SBC #-t. (Ez az utasítás teljesen egyenértékű a \$E9 kódú utasítással.)

Azt, hogy a címzés-módot helyesen állapította meg az F—MON 1541 két szerzője, onnan lehet — többé-kevésbé — biztosan megállapítani, hogy az S—MON (nem az S—MON+) lépésenkénti üzemmódban az általa definiálatlannak ítélt utasításhoz érve végrehajtja azt, a szükséges értékkel növelve a programszámlálót, megfelelő értékre állítva a jelzőbitekét. X-szel, ill. Y-nal létrehozott ciklusokkal kísérletezve az F—MON címzés-módjai jók. Így például az \$AB kódú utasítás elérésekor is kettőt lépett a programszámláló.

Kérdés továbbá, hogy a 8502-es processzoron nem mások-e az új utasítások? Az a tapasztalat, hogy például egy alkalommal az Y-nal képzett ciklust a gép összehasonlíthatatlanul lassabban hajtotta végre definiálatlan utasítással, mint a „hagyományos” utasítással. Miért? Az új utasítások nevei esetleg támpontot adhatnak megértésükhöz.

Pápai Ákos

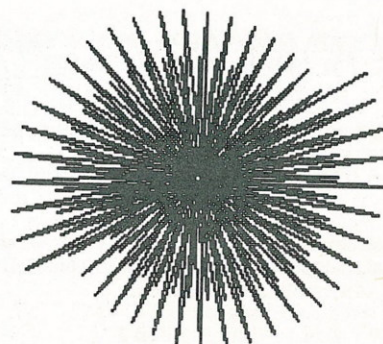
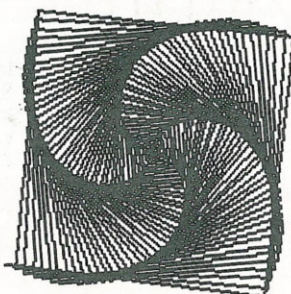
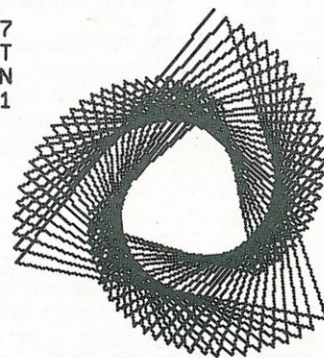
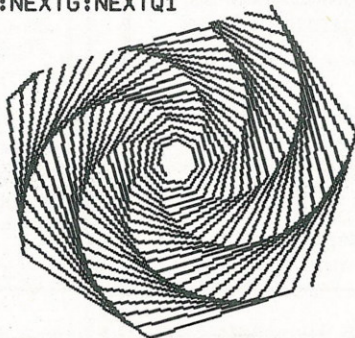
A RAINBOW® nevű amerikai szaklap minden számában közli az olvasók által beküldött legérdekesebb egy- és kétsoros programokat. Ezek a programozók valódi ügyességpróbái, hiszen legfeljebb 255 karakternyi helyet kell a lehető legjobban kihasználniuk (a lap a Tandy cég CoCo típusú számítógépeivel foglalkozik, és az ezekre írt Microsoft BASIC változat ennyi karaktert fogad el egy sorban). Az már szinte ráadás, hogy ezek a programok gyakran még jól használhatók is.

A bemutatott rajzokat nézve az olvasók bizonyára úgy gondolják, hogy ilyeneket bármikor elő tudnak állítani. Mégis mi akkor ebben az érdekes? Két dolog. Az egyik az, hogy ezeket — és összesen százféle hasonlót — egyetlen program állította elő. A másik, hogy a program a listában közölt nyúlfarknyi volt.

Azoknak, akik a programot saját gépükön kívánják megvalósítani, közöljük az átíráshoz szükséges tudnivalókat. A LINE(X1,Y1)—(X2,Y2), PSET utasítás jelentése: húzz egyenest az (X1,Y1) koordinátájú ponttól az (X2,Y2) koordinátájú pontig. A PMODE4 utasítás a legnagyobb felbontású grafika bekapcsolója. A PCLS letörli a bekapcsolt grafikának megfelelő tárterületet. A SCREEN1,1 a képernyőre viszi a grafikus képet. A LINE—(X2,Y2),PSET utasítás annyiban különbözik az imént ismertetett egyenest rajzolótól, hogy a korábbi egyenesek utolsó felrajzolt végpontját veszi kiindulási pontnak. S.E.

EGYSOROSOK

```
0 V=2.6:FORQ1=1TO100:P=90:LINE(79,15)-(79,15),PSET:PMODE4:PCLS:SCREEN1,1:FORX=1T0881STEPV:P=P-.5:K=128-COS(X)*P:L=92-SIN(X)*P:LINE-(K,L),PSET:NEXT:V=V+.1:FORG=1TO2000:NEXTG:NEXTQ1
```


UINFORM

Rovatunkban az Apple, Atari, Commodore és Sinclair mikrók tulajdonosait feltehetően érdeklő, angol és német nyelvű cikkekről informáljuk olvasóinkat egy tartalomeleírő szőlánc segítségével.

A forráshely karaktersorozatát nyíl vezeti be, ezt a / jelig a folyóirat kódja követi (lásd táblázat). A két / jel között a megjelenési adatokat (év, hó), illetve a cikk kezdő oldalszámát szerepeltetjük. A második / jel után pedig - az esetleges másolatkerést megkönnyítő - a cikk teljes oldalterjedelmét közöljük.

A folyóiratok megtekinthetők a SZÁMALK (Bp. XI. Szakasits Á. u. 68.), illetve - a x-gal jelzettek - az OMIKK

(Bp. VIII. Múzeum u. 17.) szakkönyvtárában. (A másolás díja oldalanként 8 Ft.)

A Magazin helyhiány miatt mindössze egyetlen címszó, a programlista közzétételére vállalkozhatott a folyamatosan bővített adatbázisból. A kedvező visszhang alapján az OMIKK háromhavi bontásban kiadja a tartalomeleírő szőláncok permutálásával és alfabetikus rendezésével szerkesztett teljes anyagot. Az "APACS Mikroindex" első füzeté már megjelent, ára 54,- Ft.

Több példány vásárlása/rendelése esetén 10 darabonként 2 tiszteletpéldányt térítésmentesen ajándékozik a terjesztőknek az OMIKK vevőszolgálat (Bp. Pf.: 12. 1428).

```
PROGRAMLISTA
amiga animacio kepe definialo fajlok k
onvertalasa data sorokkal demo
->cute/87.07-74/2
PROGRAMLISTA
amiga atari st apple i atari xl/xell
c64 meteorologia idojaras elorejelze
s beirando valtozokalapijan
->cute/87.07-36/3
PROGRAMLISTA
amiga jatek helvetia-game
->run2/87.07-78/7
PROGRAMLISTA
animacio atari xl/xell jatekprogram ke
szites 2.resz karaktermozgatas
->anti/87.07-28/7
PROGRAMLISTA
apple i grafika keprajzolas hires f
ajlok lepcsozetas megjelenitese
->cute/87.07-100/4
PROGRAMLISTA
apple i grafika print shop konverta
las apple hires modushoz
->cute/87.07-93/5
PROGRAMLISTA
atari st jatek quadromania
->happ/87.07-65/2
PROGRAMLISTA
atari xl/xell lathatatlan uzenetek f
elvallantasa ghost writer
->anti/87.07-36/6
PROGRAMLISTA
atari xl/xell jatek chicken xl
->anti/87.07-35/3
PROGRAMLISTA
atari xl/xell jatek jump
->happ/87.07-101/4
PROGRAMLISTA
atari xl/xell jatek red white and blu
e a honap legjobb jateka
->anti/87.07-31/4
PROGRAMLISTA
atari xl/xell jatekprogram keszites sh
ape vezeres basicbol
->cute/87.07-60/7
PROGRAMLISTA
atari xl/xell nyomtatasi hires keprajo
las karakterekkel ascii art convert
er ->anti/87.07-20/5
```

```
PROGRAMLISTA
c128 filekezes lemezegység(1571) x
elativ fajlok tesztelese
->cute/87.07-109/4
PROGRAMLISTA
c128 grafika jatekprogram keszites paintmaster
->run2/87.07-108/3
PROGRAMLISTA
c128 programfajlok osszekapcsolasa a
hiangyo append parancs potlasi
->run/87.07-72/3
PROGRAMLISTA
c168 intelligens irogepkent valo muko
dtetes ->chip/87.07-134/1
PROGRAMLISTA
c64 epromba egetheto pr.tomorito
->happ/87.07-52/5
PROGRAMLISTA
c64 hibaturu input rutin jelzes a
kiakadas helyett alkalmazasi utmutat
o ->run/87.07-76/4
PROGRAMLISTA
c64 jatek krieg der sterne
->run2/87.07-127/6
PROGRAMLISTA
c64 jatek motocrash
->happ/87.07-51/1
PROGRAMLISTA
c64 jatek tri-solitair
->run/87.07-56/3
PROGRAMLISTA
c64 lemeztar katalogusnyomtatasi leme
zboritokra ->run2/87.07-119/4
PROGRAMLISTA
c64 oktatasi matematika alapuvelete
k gyakorlasi ->run/87.07-81/3
PROGRAMLISTA
c64 programiras basic 7.0 funckioiok b
eepitese ->cute/87.07-67/7
PROGRAMLISTA
c64 programiras basic-sor atszamozasi
->64er/87.07-61/1
PROGRAMLISTA
c64 programiras forraslista formatal
as ->run2/87.07-101/2
```

A folyóirat neve	Kódja
x 64'er Magazin	64er
Antics	anti
x Chip Magazin	chip
x Compute!	cute
x Dr. Dobb's Journal	dobb
Elektronic Electronics	etor
Happy Computer	happ
x mc - Zeitschrift	mc
Run (USA)	run
Run (NSZK)	run2
x Your Computer	your
x ZX Computing Monthly	ZXCM
PROGRAMLISTA	c64 programiras szovegsor-gorgetes
	->run2/87.07-107/1
PROGRAMLISTA	c64 szines nagybetus szovegsor gorge
	tesel utmutato a szovegbeirashoz
	->cute/87.07-105/3
PROGRAMLISTA	spectrum felhasznaloi karakterkeszle
	t generalasa ->chip/87.07-120/5
PROGRAMLISTA	sprite c64 jatekprogram keszites saj
	at sprite/karakter beepitese idegen
	programokba ->run2/87.07-111/7
PROGRAMLISTA	sprite c64 jatekprogram keszites ter
	vezes kepnyon billentyukkel sprit
	e designer ->cute/87.07-76/6
PROGRAMLISTA	statisztika c128 grafikonkeszites ko
	rszeletkeszito rutin
	->run/87.07-92/2
PROGRAMLISTA	statisztika c64 oszlopdigram keszit
	es ->64er/87.07-69/1
PROGRAMLISTA	szovegfeldolgozas adatszerel c64 hete
	rogen halozati filekonverzio c64/ibm
	llasd magyar elektronika 88/1 szam
	(teljes forditas) ->64er/87.07-47/7
PROGRAMLISTA	szovegfeldolgozas atari xl/xell basicb
	a illesztetho szubrutin 80 oszlopos
	modushoz ->anti/87.07-24/5
PROGRAMLISTA	szovegkezes adatvitel atari xl/x
	ell text file splitter
	->cute/87.07-91/2
PROGRAMLISTA	szovegkezes c64 uzenetkeszites lem
	ezre sys 49152-vel indithato zenemod
	ulok hasznalata ->64er/87.07-62/4
PROGRAMLISTA	visszamentes c64 renew generator
	->happ/87.07-57/1
PROGRAMLISTA	zene c64 jatekprogram keszites soun
	dmaker ->run2/87.07-103/4

A Fővárosi IV. és XV. kerületi Ingatlankezelő Vállalat

felvesz

VI-160 PC IBM kompatibilis mikroszámítógépeihez

programozókat.

Jelentkezni lehet: részletes önéletrajzzal, személyesen a vállalat Személyzeti és Oktatási Osztályán.

Cím: 1042 Budapest Munkásotthon u. 66-68. II. 212.

Minden kedden 17-től 20 óráig
HCC ENTERPRISE klub
a VSZM
Közösségi Házban
(Bp. XI., Fehérvári út 120.)
Klubvezető: Romvári Gábor
Telefon: 810-950/473

„Jóirodalom” a Mikroszámítógép Magazinban

Az ötlet jó egy éve merült fel egy szerkesztőségi beszélgetésen. Valamennyien egyetértettünk abban, hogy sem az olvasók jelentős részétől, sem a laptól nem lenne idegen, ha a lap — mértékkel — nemcsak (vagy nem teljesen) műszaki jellegű, jó írásokat is közölné. Bár e rovat írója nem ragaszkodott volna mereven ahhoz, hogy minden ilyen cikkben legyen valami *műszaki* jelleg is, végül (majdnem) beadta a derekát. Első lépésben elkészült egy válogatás J. Updike magyarul még, tudomásunk szerint, nem publikált, rövid írásából. A közlés jogát megszereztük. Ennek eredményeképpen nyújtunk át most olvasóinknak egy újabb novellát. Fogadják szeretettel. Előbb azonban egy „szakmaibb” kitérőt teszünk.

Ki vagyok én?

A számítástechnikával behatóan foglalkozók (is) előbb-utóbb szembe találják magukat ma (még?) megválaszolhatatlannak látszó kérdésekkel: mi az, hogy „gondolkodni”, mi az, hogy „tanulni”, mi a *személyiség*” stb.? A számítógépek kapcsán azért merülnek fel ezek a kérdések gyakrabban, mint más gépek — például a mosógépek, a lemezjátszó „gépek” stb. — kapcsán, mert a számítógépekben szinte korlátozás nélkül *modellezni* tudjuk a világot (a tárgyakat, a fogalmakat, a világban lezajló folyamatokat) — úgy is mondhatjuk, a gépek belsejében *tükrözteni* tudjuk a világot a maga szinte teljes komplexitásában. Mondhatnánk-e a korlátlan lehetőségek képzetével a fejünkben, hogy gépeink akár önálló, saját *személyiséggel* is rendelkezhetnek. A válaszhoz persze először azt kellene tudni, mi az, hogy *személyiség*. Douglas R. Hofstadter számítógép-kutató és Daniel C. Dennett filozófus 1980-ban összetalálkozott Palo Altóban. Beszélgetésükből egy szép könyv született: „The Mind’s I” (Bantam Books 1981., 501 oldal), amely alcíme szerint: „Fantáziálások és tünődések a személyiségről és a létéről”. A könyv részben neves írók, tudósok (Borges, Turing, Lem, Dawkins és mások) témába vágó, válogatott írásainak gyűjteménye. A két szerző ezekhez fűzi saját gondolatait az emberi (a természetes) és mesterséges intelligenciáról.

E rovat gyakorlatához híven a könyvre egy gondolat felvillantásával kívánjuk felhívni olvasóink figyelmét. Ezt úgy választottuk meg, hogy valamennyire rimeljen a cikkünk második részében teljes egészében közreadott Updike-írásra.

Szóval következze kedvcsinálónak egy gondolat kísérlet ismertetése és a hozzá kapcsolódó tünődés Hofstadter és Dennett könyvének előszavából: Úrhajónk szerencsésen landolt a Mars gyilkos klímájú felszínén. Közben megrongálódott, hazatérésre alkalmatlanná vált. Kész, vége: „Isten veled, család, Isten veletek, barátok”. De mégis, van valami remény. Az úrhajón van egy Teleclone Mark IV típusú *átvivő szerkezet*, meg egy hozzá való használati utasítás is. Ha bekapcsolod ezt a gépet és ráirányzod a földi Teleclone-vevőre, majd belépsz a Teleclone-adó kamrájába, akkor ez gyorsan és fájdalommentesen molekuláidra szed szét téged, és a molekuláid részletes és pontos „térképét” a földre sugározza. A földi Teleclone-vevőnek hatalmas atom- és molekulakészlete van. Ezekből a földre sugárzott „térkép” alapján azonnal (mondjuk stílusosan: real time) rekonstruál téged. Ha fénysebességgel hazaérkeztél, kilépsz a Teleclone-vevő kamrájából — egyenesen szeretted karjai közé, akik nemsokára ámulva fogják hallgatni úrutazásod fantasztikus történetét.

Szóval egyszerűen kilépsz a földi Teleclone-vevő kamrájából a kellemes földi atmoszférába. Megállapítod, hogy az eltelt három év alatt mindenki megváltozott egy kicsit. Lányod időközben kamasz lett. Lehetséges-e, hogy ő az, aki még nem is olyan rég az öledben üldögélt? De tényleg, azóta, hogy utoljára láttad a lányt, szinte minden egyes sejtje, atomja, molekulája kicserélődött, elmozdult eredeti helyéről, de az is kétségtelen, hogy a drámai kicserélődések ellenére ő mégis ugyanaz a személy, akitől annak idején elbúcsúztál. Ekkor eszedbe ötlük: és te, vajon te is ugyanaz a személy vagy-e, aki ettől a kislánytól elbúcsúzott? Talán, bár *valaki* meghalt ott a Marson, a Teleclone-adó „szétszerelő” kamrájában. Te vagy-e az, aki a Teleclone segítségével túlélted a Mars-beli kalandot, vagy valaki más? És a

lányod mit gondol majd, amikor megtudja, mi is történt valójában? Elfogad-e téged szülőjének továbbra is a „teleclonozás” után?

Kicsit általánosabban: mitől marad meg valaki az összes alkotórészének kicserélődése után is ugyanannak a *személyiségnek*? Hol „székel” a személyiség? Az agyban? És ha egyszer az orvostudomány képes lesz *agyátültetésre*? Más testtel te ugyanaz a személyiség maradnál-e, aki voltál? Az alábbi két mondat közül vajon melyik az „igazibb”?

Nekem agyam van.

Én tulajdonképpen az agyam vagyok. (Az énem az agyam.)

Mellesleg: az emberek nem mindig tudták, mi célt szolgál az agy. Azt mondják, Arisztotelész még azt hitte, az agy arra való, hogy lehűtse a vért.

Igaz-e, hogy minden, ami bennünket körülvesz, teljesen azonos az alkotórészek összességével? Tétélezünk fel, hogy tökéletesítik a Teleclone-t és a Teleclone V — mondjuk — már úgy el tudja készíteni a „molekulatérképünket” (összeszerelési utasításunkat), hogy nem semmisít meg közben bennünket: aki belép az adó kamrájába, azt csak „átvilágítja”, „letapogatja”. Ekkor mi lenne? Előáll talán ugyanaz a személyiség két példányban. És meddig lenne azonosnak tekinthető a kettő? Nyilván nem sokáig. Memóriájuk hamarosan más-más információkkal töltődne fel.

Mi jön ki abból, ha két tudós (egy számítógépes és egy filozófus) — segítségül hívva mások munkáit — nekiáll a személyiségről és a lélekről gondolkodni, beszélgetni, tünődni? Egy szép és érdekes könyv.

—KE—

J. Updike Az ártatlanság bolygója

Valamikor, úgy 1999-ben a kutatók felfedezték, hogy a Jupiter félig cseppfolyós, óriás, meleg, gomolygó ködében egy minden szempontból kellemes kis bolygó sodródik argon égboltjával és csillogó, olvadt berilliumtengercekkével. Az új világ partjaira érkező első földlakókat megdöbbenette az ott lakók minden szegyen nélküli meztelensége. Nemcsak hogy mezítelenek voltak — testük hosszirányban barázdált, enyhén domborodó, gyöngyszínű, eloxált konzervdobozszerű henger volt, melyből, helyváltoztatás céljából, hat fogpiszkáló vékonyságú végtag állt ki, meg még egy folyhoszomponos hetedik is (az idegi funkciók ebben koncentrálódtak) —, de úgy látszott, nincs különbség a nemek között sem. Valójában nem is volt. Valamiféle szórakozott, futólagos eljárással szaporodtak, melyet „bimbózás”-nak neveztek és a Minerva lakói (a Kínai—Amerikai Űrhajózási Hivatal — a Sino—American Space Agencyből képzett betűszóval: a SASA, klasszikusokon nevelkedett hivatalnokai ezt a nevet adták a bolygónak) nem sokat törődtek az egésszel. Nyilvánvaló volt, hogy valahányszor a lábnyomok (vagy inkább a lyukak, mert a helyváltoztatás olyan nyomokat hagyott, mint a sítobok a ropogós hóban) matematikailag elégséges mértékben átlapolódva mélyedtek be a nikkelt és azbeszt keverékéből álló talajba, egy új kis konzervdobozocskára sarjadtak vagy „bimbóztak” ki. Ez az új lény — híjával minden szülői vagy fajfenntartói gondoskodásnak — mindössze három Minerva-év (ez öt földi hétnél felel meg) alatt érte el végleges méreteit (körülbelül tizennyolc földi hüvelyknek megfelelő magasságot), akkor türelmetlenül lerázta gyökereiről a nikkelt, és elfoglalta helyét a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem, a kormányzás valamelyikének gyümölcsöző rutinjában, mivel — akárcsak a földünkön — nagyjából ott is ezek uralták a létet.

A felfedezőik erotikus érdeklődése — de ahogy az argonlégző-készülékek tökéletesedtek, a nagyköveteké, a mindenféle vizsgálatokat végző kutatóké, a kalmárlelkű gyarmatosítóké is — elképedést váltott ki és félreértésekre adott alkalmat a Minerva-béliek között. A nemi erőszakra irányuló kezdeti kísérletek alig voltak sikeresebbek mondhatók, mint az új világ anyagilag peremhelyzetben levő egyes bennszülöttjeinek későbbi kísérletei, hogy prostituálják magukat. A kielégítő kontaktusok hiánya azonban nem akadályozta meg a szülőhazájuktól elszakadt földlakókat abban, hogy a Minerva-béliekkel szerelembe ne essenek és ennek következtében ne produkálják a szonettek, az álmatlan éjszakák, a kimerítő levelek, a féltékeny lelkiállapotok és a fülledt álmok szokásos romhalmazát. Ezek a kis kon-

és ha önök is olvasták ezt a rovatot, akkor észrevették, hogy a C64-es, a BASIC-es, a Pascalos, a sakkfeladványos, a számítógépek lényegén filozófalgató, a Modula-2-es és hasonló témák után elkezdünk „jóirodalmi” fordításokat is közölni.

zervdoboz lények, bár nem hasonlítottak a néhai bátor hajóskapitányokat megmentő, az új földre lépő felfedezőkhöz hevült vágyait kielégíteni méltó bennszülött hercegnőkre, odavoltak a kíváncsiságtól: hogyan képes egy rövidke, mechanikus aktus (mely, ahogy tudósai megfigyelték, nem tér el olyan nagyon attól, ahogy ők a talajt előkészítik a „bimbóztatásra”) olyan hatalmas erőfeszítéseket és idegi-szellemi energiákat mozgósítani. „Úrhajóink, felhőkarcolóink, tőzsdéink nem egyebek, mint ennek az alapvető, mindent mozgató készletnek a levezetései. Ruháink, ételeink, művésztünk, szállítóeszközeink, még háborúink is a szerelmet szolgálják. Földi újszülötteink az első szoptatáskor a szerelmet szívják magukba, és a haldokló utolsó mozdulatát is ennek a szenvedélynek a köde burkolja be. Minden más álságos, nem egyéb, mint álca, járulékos elem.”

A földi kolónia lassan nőssel is kiegészült. A földieknek ez az alfaja lágyabb, gömbölydedebb volt, agresszivitásuk áttételesebb, jobban körülvette őket az önelégültség aurája: a Minerva-béliek nem voltak képesek legyőzni ellenérzésüket a nőssel szemben, csontnélkülieknek látták őket, ilyet áradt belőlük, élszöködőknek tünnek a csillogó alumíniumfólia öltözetükkel ragyogó benyomást keltő első úrhajósok után. Ezek a nőnemű lények még mélyebben hódoltak a szerelem hatalmának: „egyetlen igaz pillanatát megér egy egész életet. Adj szerelmet, vagy adj halált. Halálunk csak egy csöpp folt lesz Erosz mindent átható, mindent legyőző állandó birodalmán. A szerelem mozgítja a csillagokat, amiket ti nem láthattok. Miatta énekelnek a madarak, melyek nálatok nincsenek.” A Minerva-béliek csak álmélkodtak: örvénylő argónszín egük alatt nem tudtak elképzelni mindenhatóbb erőt a halálnál, melyre ugyanaz a szavuk volt, mint a „csönd”-re. Ilyenkor a földi nőszemélyek, eléggé el nem ítélhető és rájuk jellemző módon, meg szokták cserélni a szerepeket. „És ti?”, szokták visszakérdezni. „Mi az, ami benneteket mozgat? Mondjátok csak. Valami rejtett dolognak csak kell lennie, ha Freud nem volt csupán holmi kis vidéki bölcselőcske. Mondjátok szépen el, miről szoktatok álmodni, amikor behunyjátok azt a hat szép szemecskéteket.” Ilyenkor kékeszöld „pír” szokott átfutni a Minerva-béliek barázdált, bibircsókás felületén, vihogni kezdtek, összesűgtak-bűgtak, akár a nyárfa levelei a szélben, és karcsú, merev lábaikon hirtelen kereket oldottak, és a mindent jótékonyan leplező éjszaka beköszöntött előtt elő sem bűjtak gondosan kiépített föld alatti üregeikből — az előtt az éjszaka előtt, mely a földiek érzéke számára olyan rövid és olyan futólagos volt, mint egy kontakthibás lámpa pislánása.

Az első árulkodó nyom egy szonett kapcsán merült fel, amelyet egy epekedő úrhajós szavalt rendszerint konzervdoboz-szerelmeinek. A szavak — bárhogyan is fordították le őket — nem álltak össze értelmes szöveggé, a szavakat mégis felkeltette a Minerva-béliek érdeklődését. Úgy látszott, a ritmus izgatta őket. Azok pedig, akik az első, úttörő újságok példányait tanulmányozták, felfigyeltek arra, hogy még mielőtt a prostitúcióval, mint kivitellezhetetlennel felhagytak volna, több beszámoló is született arról, hogy a leendő kurtizánok testük mélyéből bizonytalan, folytott dudorászást préselnek elő, valamiféle csicsérgő beszédet — hasonlóan a kínaihoz. Ekkorra már a robot tévékamerák méreteit olyanra tudták kicsinyíteni, hogy azokat be lehetett manőverezni a Minerva-béliek bonyolult föld alatti üregeibe. A felszín alól visszasugárzott halvány, remegő képek (a nikkeltől ugyanis baj volt a statikus feltöltődésekkel) nagyjából hosszúság szerint sorba rendezett rudakat mutattak, meg más rudakat, valószínűleg üregeseket, melyek az egyik végükön kiszélesedtek, és végül olyanok is, melyek oldalán lyukak voltak. A kamera — mint kiderült — egy felszín alatti nyilvánosházba botlott. A tárgyak: a xilofon, a trombita és a fuvola durva, Minerva-béli másainak tünnek. Sok magánüreg mélye is rejtett hasonló tárgyakat, amiket a frissen bimbóztottak elől tapintatosan oda dugtak. Találtak hárfakezdeményeket, kvázi-hegedűket és olyan szerkezeteket is, melyeket — céljukat tekintve — valószínűleg ütőhangszerként használhattak. Amikor a kúszó tévékamerákat akusztikus érzékelőkkel is felszerelték, fény derült arra is, hogy a lakóalagutakban, sőt még a kereskedelmi komplexumok egyes szobáiban is, állandóan dühödött zene szól. Valami olyasféle, melyre a Minerva-béliek nyelvénél egyetlen szava illett: ugyanaz, mellyel az „élet”-et is jelölték.

Ezzel a felfedezéssel egy időben a SASA elmeorvosainak egy csoportja rá-

beszélt egy csomó Minerva-bélit, hogy vesse alá magát pszichoanalízisnek. Az álommunka patternjeinek elemzése, a másodlagos jelentéssel telített álombeli létrák, a szimbolikus értékű billentyűk, szinuszgörbék, fényes, üreges formák, továbbá a vizsgálati alanyok hajlama arra, hogy drogok hatására beszédjük dallamosba csúszson át, valamint egy rögeszmés dudorászás betegségében szenvedő Minerva-béli (akit a pszichoanalitikai kutatócsoport csak Dórának becézett) kritikusa arra utalt, amire a tévékamerák képei is: nevezetesen, hogy a Minerva-béliek — ezek a nem nélküli lények — bebütyölyölt bolygójukon a zenének éltek, melyről csak a lehető legprimitívebb elképzeléseik voltak.

Abban a kizsákmányoló rohamban, ami ezután következett, a nikkelt tonnái cseréltek gazdát egy dalért. Kémeiket lehetett a földi szolgálatba beszervezni egyetlen műanyag harmonikáért; egész igazgatótanácsokat lehetett korrumpálni egy klarinét fogástáblázatára vethető pillantásért vagy egy régi, 78-as fordulatú lemez egyszeri lejátszásáért.

Az első nyilvános zenei rádióadás alkalmából, amikor Brahms negyedik, E-moll szimfóniája volt műsoron, a Minerva-bélieken eksztatikus rohamok törtek ki, amikor az oboa átvette a vonósoktól a dallamvezetést, és tömegesen el is pusztultak volna, ha a hangmérnök meg nem szánja őket és könyörületesen le nem veszi a tűt a lemeztől és át nem vált egy vidéki fűvészenek felvételére. A megzavart ártatlanság eme állapotában még így is sok Minerva-béli halt meg zene-túladagolásban, sokan írtak vallomások cikkeit vagy alakítottak felszabadító célzatú politikai pártokat. Mások meg — néha elkedvetlenítő eredménnyel ugyan — csoportos zenehallgatásokat szerveztek.

Hogy mit jelentett a Minerva-bélieknek a zene, az meghaladta a földiek felfogóképességét. Olyan ismétlődő puffanások, nyikkanások, csilingelések — olyasmik, melyek legjobb darabjait Mozart akár két biliárdlökés között papírra tudta volna firkantani — mintha mind olyasmi lett volna számukra, mint minden lehetséges vibrálás legtökéletesebbike, létük legbelsőbb elmentmondásainak feloldása, mint valami átfogó, szintézist teremtő kapcsolatot „földjük” szigetelő azbesztje és argonegének jó elektromos vezetőképessége között. A Minerva-béliek muzikalitásában még azután is maradt valami kényesen kiegyensúlyozott és óvatos vonás, hogy a földiek durván kizsákmányolták és pénzéhesen rájátszottak a dologra. A zene valami zavaros, régi mítosz miatt még mindig őrzött valami tiltott ízt. Mennyorságukban a zene hangszere nélkül szólt, mintha hallhatatlan lenne. Egy előrehaladott korú Minerva-béli — életére visszaemlékezve — szinte csak a meghallgatott vagy általa játszott zenékben volt képes gondolkodni.

Mikor az első Minerva-bélieket elrakatztatták a Földre (ez az Odüsszeia megérné a maga külön eposzát: az indulás és a kezdeti utazás a Jupiter vastag pipkáját alkotó híg, folyékony hidrogén ezer mérföldjein át; kitörés a világűrbe, az első csillagok megpillantása, az univerzum sötétje; visszapillantás a gázcsíkokra és a mögöttük őrzöngve kavargó vörösségre, a parabolikus zuhanás a naprendszeren keresztül, miközben a Minerva-bélieket elkábította a Vénusz ragyogása és azt hitték, ez lesz az úticél, betolakodóik hazája, ahelyett a vízesen barnás szféra helyett, mely végül is kitarukozott alattuk, és melyen hosszú zuhanások után jól párnázottan kikötöttek), ahol a látogatókat megdöbbenetette a mindenhol folyamatosan áradó, mindenütt jelenlévő zene. Ez szivárgott a vendéglők falaiból, ezt sugározták a repülőgépek utasterében, amikor azok földet értek, az autókban, amikor egymásba rohantak, ez zúgott, csengett-bongott a templomok tornyában, ez dübörgött a felvonulási tereken, ez szűrődött át a lakások falain, ezt cipelték magukkal kis dobozokban a földlakók, megzavarva még a sivatagok, az erdőek békéjét is, ahol autós muzikában bánatos musicaleket játszottak. A zene először elárasztotta-elbűvölte őket, aztán elégük lett belőle, megunták. Kivették a dugót a fülükből, melyet kezdetben azért raktak oda, hogy a gyönyör túl heves dózisaival megóvják magukat; megundorodtak a zenétől, többé már nem is hallották. S így lőn, hogy a Minerva-béliek megtapasztalták az impotenciát.

(Fordította: K. E.)

From the book *Hugging the Shore* by John Updike. Copyright © 1971, 1972, 1975, 1983 by John Updike.

„The Chaste Planet” originally appeared in *The New Yorker*.

Dap Hartman, holland egyetemi hallgató megpróbálta statisztikai adatok feldolgozásával a sakkjáték törvényszerűségeit feltárni. Ehhez 832 játszma adatait dolgozta fel, amelyeket a következő versenyeken játszottak:

- Hoogovens 1984 nagymesterverseny, 13 forduló
- Hoogovens 1984 mesterverseny, 9 forduló
- Hoogovens 1985 nagymesterverseny, 13 forduló
- Hoogovens 1985 mesterverseny, 11 forduló

- Hoogovens 1986 nagymesterverseny, 13 forduló
- Hoogovens 1986 mesterverseny, 11 forduló
- OHRA 1984 nagymesterverseny, svájci rendszerben, 9 forduló
- OHRA 1985 mesterverseny, svájci rendszerben, 9 forduló
- OHRA 1985 külön csoport, visszavágóval, 5 forduló
- OHRA 1985 nagymesterverseny, svájci rendszerben, 9 forduló
- Timman—Juszupov páros mérkőzés 1986

A 832 játszma közül 450-et vittek döntésre. Ebből 278-at világos, 172-t sötét nyert meg, 382 parti pedig döntetlenül végződött.

A sakkprogramozókat segítő statisztikai adatok

Sötét gyalog

Megnyitás	Középjáték	Végjáték
00 00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00 00
95 95 75 40 35 10085 95	65 65 45 00 05 75 45 45	35 35 10 00 05 35 35 25
05 05 10 35 45 00 10 05	25 20 15 55 55 10 50 45	35 35 10 20 35 20 35 25
00 00 15 25 20 00 00 00	10 10 15 35 25 15 05 10	20 20 30 20 35 25 25 25
00 00 00 00 00 00 00 00	00 05 10 10 10 00 00 00	05 05 15 05 05 05 05 05
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	05 05 05 00 00 00 00 05
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00

Világos gyalog

Megnyitás	Középjáték	Végjáték
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00
00 00 00 05 05 00 00 00	05 05 05 20 20 05 05 05	05 05 05 15 15 05 05 10
00 05 25 75 45 20 00 00	20 20 20 35 45 25 05 15	35 25 35 20 20 25 20 25
05 05 05 10 15 00 25 10	30 20 20 05 20 20 45 40	30 35 20 05 15 25 35 35
90 95 70 10 25 75 75 90	30 45 35 00 05 45 45 40	35 30 20 00 00 35 35 30
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00

Sötét huszár

Megnyitás	Középjáték	Végjáték
00 45 00 00 00 00 20 00	00 05 05 05 05 15 05 00	00 00 00 00 10 20 05 00
00 00 00 15 10 00 00 00	00 00 05 35 20 05 05 05	05 05 10 25 25 10 05 05
05 00 35 00 00 55 00 05	10 10 35 05 10 35 10 00	00 10 15 15 25 25 15 00
00 00 00 05 00 00 00 00	05 05 10 10 10 05 05 10	10 10 25 25 25 10 10 05
00 00 00 00 00 00 00 00	05 10 05 05 10 05 05 00	05 10 10 10 10 10 05 05
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 05 05 10 05 05 05 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 05 05 05 00 05 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00

Világos huszár

Megnyitás	Középjáték	Végjáték
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 05 00 00 00 00 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 00 00 00 00 00	05 00 05 05 00 05 00 00
00 00 00 00 00 00 00 00	00 00 00 05 00 00 00 00	00 05 10 10 10 10 00 00
00 00 00 00 00 00 00 00	05 05 05 05 10 05 05 00	10 10 10 10 20 10 10 00
00 00 00 05 00 00 00 00	05 00 10 10 10 10 00 05	00 10 20 20 20 15 10 10
00 00 40 00 00 40 00 00	00 10 20 05 10 20 10 00	10 10 20 20 15 20 10 00
00 00 00 10 05 00 00 00	00 00 00 15 10 05 00 05	00 00 10 20 15 10 10 00
00 40 00 00 00 00 40 00	00 05 00 05 05 00 00 00	00 00 00 00 10 00 00 00

A játszmákban 62 965 különböző pozíció jött létre, és ezek közül 2788-ban állt valamelyik fél királya sakkban.

Az ANALYSE nevű program a játszmák betáplálása után különböző szempontok szerint elemezte azokat, és létrehozta a statisztikai adatbankot. Az adatbank többek között tartalmazta minden játszma minden lépése után — azaz 69 965 pozícióban — az illető állás mozgékonyságának, centrumértékének, anyagi értékének nagyságát, a legális lépések számát, a királybiztonságot, királytámadást és számos más tényező pontértékét.

Vizsgálva az értékeléseket, nagyon érdekes és tanulságos az, ahogyan az egyes figurák elhelyezkednek a játék különböző fázisaiban. Kiderül például, hogy a sötét g8 huszár szinte kivétel nélkül az f6 mezőt foglalja el, és azt a legtöbbször csak a középjáték vége felé hagyja el. Ugyanez mondható el a világos g3 huszárjáról is, ami az f3 mezőn van. A sáncolásban részt nem vevő bástyák pedig csak ritkán kerülnek el az alaponról.

A következőkben azt elemezzük, hogy a különböző figurák hány százalékos valószínűséggel találhatók meg az egyes mezőkön a játszma három szakaszában: a megnyitásban, a középjátékban és a végjátékban. Az egyszerűség kedvéért a program a harmincadik fellépésig tekinti az állást megnyitásnak, középjátéknak pedig azokat a pozíciókat számítja, amelyekben a tisztek száma, a királyokat nem tekintve, nagyobb hatnál. Ellenkező esetben az állást mint végjátékot dolgozza fel az értékelő algoritmus.

Mindezek figyelembevételével a szerző a gyalogok és a huszárak elhelyezkedési valószínűségére a bemutatott táblázatokat adja világos és sötét színnel a megnyitásban, a középjátékban és a végjátékban. A táblázatokban ötszázalékos pontossággal, kerekítve tüntettük fel az adatokat.

A táblázatokban, ha a vonalak mentén összeadjuk az elhelyezkedési valószínűségek százalékban kifejezett értékeit, megfigyelhetjük, hogy nem mindenkor kapjuk meg a várt 100 százalékat. Vannak olyan esetek, amikor már bizonyos gyalogok lecserelődtek, ekkor a 100 százaléknál kevesebbet kapunk, és vannak olyanok is, amikor ütés következtében kettős gyalog keletkezik egy vonalon, ekkor pedig 100 százaléknál nagyobb értéket kapunk.

A táblázatok jól mutatják, hogy melyek a népszerű megnyitások, hogyan alakul a megnyitásban és a középjátékban a világos és a sötét gyalogstruktúra, mennyire szeretnek a versenyzők nyílt, illetve zárt állásban játszani. Azt is leolvashatjuk, hogy milyen mértékben aktivizálják a játékosok a huszárt a középjátékban. Szembetűnő, hogy a megnyitásban a középjátékkal és a végjátékkal ellentétben sokkal kevesebb mezőnek van zérushál nagyobb pontértéke, ami azt mutatja, hogy a jó sakkozók a megnyitásban ritkán lépnek ugyanazzal a figurával többször, és ezáltal több mezőt érintenek. A középjátékban és még inkább a végjátékban megfigyelhetjük, hogy az egyes mezőknek nincs olyan nagy értékük, viszont sokkal több mezőn fordul ugyanaz a figura, azaz sokkal több mezőnek van nullától eltérő értéke.

Az 1988/7. számban, Az olvasó írja rovatban Négyesi Károly és Négyesi Pál panasolja, hogy a nyomtatókba friss festékszalagot kell tenni. Tény és való, hogy a programlisták nehezen olvashatók az újságban. Az is igaz, hogy friss festékszalaggal ez javítható. Ez viszont drága. S mi van akkor, ha program van, de nincs nyomtató?

Erre szeretnék egy javaslatot tenni. Az író-gép manapság eléggé elterjedt dolog. Ha nem is minden lakásban van, azért hozzá lehet jutni. Akad a szomszédnak vagy a munkahelyen, az irodákban. A programokat úgy, ahogy a képernyőn látjuk, le lehet gépelni. Tovább tart, ezt belátom, viszont olcsóbb és a nyomtatás minősége is jobb.

A megoldás nem lenne rossz, ha az írógépen lennének olyan karakterek, amelyeket a forrásprogram leírására használni kell. De hát sajnos nincsenek, az pedig nagyon felemás megoldás lenne, ha a szerzők a betűket és a számokat gépelik, a speciális karaktereket pedig kézzel írják a szövegbe. Vagyis változtatlanul az egyetlen elfogadható megoldás, hogy a programot jó festékszalaggal nyomtatjuk ki.

Frank Parkanyi, Hillcrest, NY 11432 USA

Örömmel és meglepetéssel kaptam kézhez a Mikromagazin 1988/6. számát, amit kérésre mintapéldányként a Kultúra küldött meg. Tudtam, hogy Magyarországon a számítástechnika és a tudomány igen fejlett, de hogy ilyen színvonalú magazin is létezik, az meglepett.

A fiam munkahelyén számítógéppel dolgozik — nagyon szereti —, és már több „nyelven beszél”. Azt mondta: „Dady, tanulj meg számítógépen dolgozni, nagyon fogod szeretni, és nem fogsz unatkozni a nyugdíjas idődben.” Igen ám, de én hiába élek Amerikában, csak magyarul értek mindent jól, tehát csak magyar leckéket vehetek a tanuláshoz. Így történt, hogy kértem a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat levelezőjét, küldjön magazint és könyvet, amiből a bázist megismerem. Kérem, segítsenek, milyen könyvből tanulhatom meg az alapismereteket. Persze csak nagyon alacsony fokú anyag jó, mert a 67 éves fejem már lassabban fog. Ismételtelen gratulálok a magazinhoz, és várom szíves válaszukat.

Nem is tudom, hogyan köszönjem meg az elismerő szavakat szerkesztőségünk valamennyi tagja nevében, és persze a Kultúra munkatársának, Fekete Ilonának, hogy a Mikromagazint elküldte Párkányi úrnak. Kérésének megpróbálunk eleget tenni, és a kért könyvet, illetve anyagokat el fogjuk küldeni.

Szabó Krisztián, Siklós

Kérem, hogy közölje le ezt a levelet. Négy éve kaptam egy ZX—Spectrumot. Ezen BASIC-ben és gépi kódban készítettem kisebb-nagyobb programokat. Az újságból hiányolom a Spectrummal foglalkozó cikkeket (nem a programokat), de ezzel a kis hibával is a legjobb hazai számítástechnikai lapnak tartom. Néhány Spectrum klub címét és a foglalkozások idejét szeretném megtudni Pécsset, esetleg Budapesten.

Mi részben a Magazinhoz küldött cikkekből tudunk válogatni (ezt már sokszor megírtam), részben saját szerzőinket kérjük fel egy-egy aktuális téma feldolgozására.

Az Olvasó írja

A Spectrumról szóló cikkek az előbbieket és nem az utóbbiak közé tartoznak. Ha kapunk ilyen színvonalas írásokat, akkor azokat szívesen közöljük.

A budapesti Spectrum klub a HCC keretében működik, a vezetője Hivessy Ferenc, a foglalkozásokat minden hétfőn 18 órától a Szellőző Műveknél (XI., Építész u. 8/12.) tartják és minden hónap második szerdáján 18 órától a Ganz Villamossági Művek MHSZ Rádióklubjában (II., Fény u. 11.). Ami a pécsi klubot illeti, azt tanácsolom, hogy forduljon az NJSZT Baranya megyei szervezetéhez (Gyöngyösi László elnökhöz vagy Gyimesi László titkárhoz: SZÜV, Pécs, Szántó Kovács János u. 3.).

Siklósi Tamás, Székesfehérvár

Lapjuk rendszeres olvasója vagyok. Mindig elolvasom ezt a rovatot. Most is itt találtam egy levélrészletet, amely felkeltette az érdeklődésemet. Ezzel kapcsolatban szeretnék néhány információhoz jutni. A Mérszáros Gyula levelében említett nyomtató érdekelné, mivel már régóta szeretnék egyet. Ezzel kapcsolatban az a kérés, ha egy mód van rá, szeretném megkapni Mérszáros Gyula vagy az Angström Gmk címét. Örömmel vettem továbbá a lapjamban indult új cikksorozat, amely hardverrel foglalkozik. A legnagyobb öröm számomra, hogy úgy látszik, a cikksorozat az alapoknál kezd. Remélem, a folytatás is hasonlóan érdekes lesz.

Az Angström Gmk címe: Budapest, Zsiroshegy u. 110. 1020. Telefon: 699-499. Reméljük, hogy nemcsak a hardversorozatot, de a többi írásunkat is örömmel olvassa.

Nagy József, Kunszentmárton

Közel két éve vagyok boldog (?) TV-Computer tulajdonos. A gépet, így ahogy van, hibáival, erőnyeivel együtt szeretem. Megbízható, jó segítő társ tanulásban, munkában egyaránt. A tulajdonképpeni gondom: lakóhelyemen és környékén erre a géptípusra szinte semmi sem kapható! Hosszas utánjárással sikerült megszereznem az O. S. kézikönyvet, aminek tanulmányozása nagyban segítette fejlődésemet. Kérésre a következő: amennyiben mód van rá, küldje el levelemet egy TVC klubnak (ha létezik ilyen). Szívesen lennék tagja egy ilyen közösségnek. Minden érdekel, ami a géppel kapcsolatos. Kicsit szűkítve: Pascal, LOGO, FORTH-grafika, felhasználói programok, bővítési lehetőségek.

A HCC tervezte TVC klub megalakítását. A TVC-hez eddig két könyv jelent meg, mindkettő a Novotrade kiadásában, és meg is vásárolhatók a Novotrade Áruházban. Garai Géza: TVC operációs rendszer. Ára 190,— Ft. Bazics Bernadett—Balogh László: TVC Basic. Ára 99,— Ft.

Köszönöm a leveleket.

KOVÁCS GYÖZŐ

A

Helyközi Távbeszélő Igazgatóság

Számítóközpontja felvételekre keres:

- TPA 1148-as számítógépre gyakorlott rendszerprogramozót, orosz és angol nyelvtudással előnyben,
- érettségizett, gépelni tudó, ügyintézésben jártas adminisztrátort,
- középiskolai végzettséggel rendelkező, TPA 1148 nagygépes, illetve IBM kompatibilis PC-s ismeretekkel bíró futtatási felelőst.

Egyéves munkaviszony után 33%-os vasúti utazási igazolvány, sokféle üdülési kedvezmény, postai kedvezmények. Bérezés kollektív szerződés alapján.

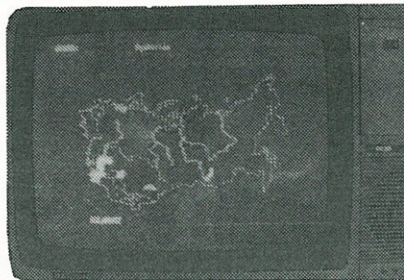
Jelentkezni lehet:

Helyközi Távbeszélő Igazgatóság Számítóközpontja

Budapest VIII., Horváth Mihály tér 17-19.
Telefon: 340-797

TII
SZELVÉNY
MIKROSZÁMITÓGÉP
MAGAZIN
1988.
OKTÓBER

Egy sarokkal olcsóbb!

„Városnézés” a Szovjetunió programmal

vétellel szállítjuk, amire 6 hónap garanciát vállalunk.

Az e havi kedvezmény

Matematikához a Számelmélet, Egyenlet, Kombinatorika, Függvényábrázolás és -transzformáció, Gyökkereső, Galton Prim programokat, fizikához a Soros RC körben lejátszódó folyamatok modellezése, Mágneses mező, kémiához a Mend, biológiához a Növényhatározás, idegen nyelv-tanuláshoz az Úrcsata, Magyar— orosz szótár, Interaktív magyar—angol és magyar—német szótárprogramokat, földrajz tanulásához a Magyarország-, Szovjetunió- és USA-, s mindezeket kívül a Ki mit tud? és az Unifel programot ajánljuk.

Kínálatunkból, ha választotok, programként 10 százalékos, tiznél több program vásárlásakor 20 százalékos árengedményt adunk.

Egy program ára 313 forint.

A Kombinatorika segít megoldani az ismétlés nélküli vagy ismétléses permutációkat; kombinációkat, variációkat állít elő, lottószámokat generál, s többhasábos totószelvény kitöltésére is alkalmas, fix mérkőzéseknél.

A Függvényábrázolás és transzformáció a gimnáziumi alaptanterv tíz, leglényegesebb függvényének ábrázolására, transzformáltjainak bemutatására alkalmas (lineáris, másodfokú tört, gyök, exponenciális, logaritmus és trigonometrikus). A program egyszerre több görbét is ábrázolhat a koordináta-rendszerben.

A Soros RC körben lejátszódó folyamatok modellezése program igazából a harmadikos gimnazistáknak szól. Célja, hogy a sorosan kapcsolt kondenzátort és ellenállást tartalmazó áramkörökben lejátszódó folyamatokat bemutassa, és szemléltesse, hogyan befolyásolják az áramkörü paraméterek az áramerősség, illetve a kondenzátor feszültségének időbeli változását.

A Mend az első gimnazistáknak íródott. A Mengyelejev-féle periódusos rendszerben uralkodó törvényszerűségek felismerését, alkalmazását mutatja be az adatok becslése alapján.

Az Úrcsata program játékos formában segíti az orosz nyelvű főnevek nemének gyakorlását. Cirill betűkkel írja ki a szöveget. Gimnáziumban és szakközépiskolában tanuló elsőököknek ajánljuk a nyelvtanulást könnyítésére. Egyébként a program folyamatosan regisztrálja a helyes és helytelen válaszokat, értékeli a nekirugaszkodás teljesítményét, és az eredményt a végén százalékosan összesíti.

A Szovjetunió program a hatalmas ország 15 szövetségi köztársaságának fővárosait, jelentősebb városait ismerteti, gyakorlatolja, s befejezésül elárulja, mi volt jó és mi nem. Végül ajánljuk az Unifel programot, mellyel bármilyen tantárgyból maximum 40-50 kérdést és választ lehet faggatósdiként gépbe vinni.

Lányok, fiúk! Még kedvenc tantárgyaitok is olykor-olykor kifognak rajtatok. De ne csüggedjétek, ne búsuljatok. A Tudományszervezési és Informatikai Intézet Videoton TV Computeren futtatható, kedvezményesen megvásárolható oktató-programjaival megkönnyíti az otthoni fejtárgítást. A programok jobban „súgnak”, mint a legügyesebb padtárs. Tábla híján a monitoron mutatják érzékletesen a tananyagot, és addig nyúzhatjátok magotokat példákkal, amíg ki nem okosodtatok. Ráadásul a bonyolult számokkal, szerkesztésekkel sem kell papíron bajlódnotok. Ennyi segítséggel a szigorú szülői ki-kérdés már igazán csak gyerekjáték!

Aki tehát (szülő is lehet) a lapunkból kivágott sarokszelvényt a TII-ben (Budapest XI., Egy József u. 1—9. BME „E” épület XI. em. 111. Postacím: 1372 Bp. Pf. 454) átadja, vagy megrendelésével együtt elküldi oda, havonta húsz oktató-program közül válogathat, olcsóbban juthat hozzájuk. A kedvezmény a szelvényen feltüntetett hónapban érvényes.

Postai megrendeléskor (a megrendelő-lapon legyen rajta a név, pontos cím, személyi szám, dátum) programjainkat után-

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI KUTATÓ INTÉZET
ÉS INNOVÁCIÓS KÖZPONT
1015 Budapest, Donáti u. 35—45.

... HA KINÖTTE
az eddigi PC-k nyújtotta
lehetőségeket

AKKOR

VEGYE FEL...

a kapcsolatot szakembereinkkel!

KÉSZTERMÉKEINKKEL,
VÁLLALKOZÁSAINKKAL
az Ön rendelkezésére állunk!

PROPER—132 számítógép

IBM PC/AT-kompatibilitás
Feldolgozó teljesítmény: PC-nél 18-szor, PC/AT-nál
5-ször nagyobb

Szolgáltatások kiterjesztése

- EGA-szintű, nagy felbontású grafika
- gyors RAM-BIOS

Rendszerváltó opciók

- 2 megabájt EXRAM
- matematikai társprocesszor stb.

Tipikus alkalmazások

- hálózati SERVER állomás
- nagy teljesítményű adatfeldolgozás
- grafikus és CAD/CAE alkalmazás
- szakértői rendszerek

A 32 bites architektúrát kihasználó szoftvertermékek: TOOLBOX—386, PRO—X

PRONET 3.10 hálózat

IBM PC—PC/XT—PC/AT-kompatibilis számítógépekkel ki-
alakítható hálózati rendszer

- adatátviteli sebesség: 1 Mbit/s
- adatátviteli közeg: egyszerű csavart érpár

Nemzetközi LAN-szabványokkal, szoftvermegoldásokkal

- kompatibilis
- MS—DOS 3.x
- IBM PC NETWORK, IBM PC LAN
- NETBIOS

Egyenrangú vagy dedikált szolgáltatások

- dedikált FILE SERVER
(2—8 megabájt EXRAM, gyorsított állomány-
rendszer, nem dedikált használat is lehetséges)
- dBASE—NETPLUS
(dBASE III LAN PACK-kal kompatibilis)
- GATEWAY család
(X. 25 TPA/DEC, BSC 3270)
- FAX-szolgáltatás

VÁLLALKOZUNK:

- Grafikus alkalmazói rendszer kialakítására (1024 x 1024 felbontással, VDI és GKS csatlóval az AutoCAD V. 9 bázisán)
- Grafikus és szöveges adatbázisokat együttesen kezelő rendszerek kialakítására (videokamerás képbevitel, dBASE III Plus adatbázis-kezelés)
- PRONET-bázisú komplex hálózati alkalmazások létrehozására, telepítésére

További információk:

Hardware Rendszertechnikai Laboratórium
Telefon: 150-269

PROGRAMTERMÉK

GENERÁCIÓK

Már megint egy újabb cikk a fiatalok és az idősebbek viszonyáról? Vagy a számítógép-generációk lerágott csontjain próbál még valaki rágódni? Nem. Ígérem, hogy aktuálisnak tűnő témát feszegetek: az oktatóprogramok generációit próbálom rendszerezni, hátha ezzel sikerül körvonalazni a közeljövő ilyen jellegű teendőit. Aztán helyet szorítok még egy „második generációs” földrajz témájú program elemzésének is.

Kezembe kerültek régi oktatóprogram-katalógusok. Kicsit bajba kerültem, amikor időrendben sorba akartam rakni őket. Szinte alig találtam bennük születési időpontra utaló adatokat. Ahhoz azért mindenesetre elegendőnek bizonyultak, hogy megfigyeljem az oktatási szoftver generációváltásait.

A „nulladik generációs” programok azok, amelyek a piaci szervezetlenség ellenére bukkantak fel. Az első százas széria az ABC 80-ra született. A programokat a szerzők saját indíttatásból ajánlották fel annak, akitől a gépet kapták, vagyis a Tudomány-szervezési és Informatikai Intézetnek, hogy próbálja meg forgalmazni azokat. Erre a korszakra mégis inkább a cserekereskedelem volt a jellemző.

Az „első generáció” a TII iskolaszámítógép programpályázata kapcsán keletkezett. Ezek a programok HT-1080Z iskolaszámítógépre készültek. A programokat a TII, majd a Novotrade és a TII közösen forgalmazta. A Novotrade hovatovább úgy döntött, hogy önállóan is beszáll ebbe az üzletbe. Két irodája is elkezdett oktatási programok írásának menedzselésével foglalkozni: a Deltasoft iroda és a Játékstúdióból szerveződött Octasoft iroda. A piacon mások is hozzáláttak oktatóprogramok írásához, akik közül kiemelkedik az International House.

Közben az iskolákban hirtelen újabb számítógépek jelentek meg: a Videotonok és a Commodore-ok. Ezekre persze sürgősen programok kellek. Kézenfekvő volt, hogy a HT-re készült programokat gyorsan át kell írni az új gépekre. Az így születő programok többnyire az első generáció egyszerű másolatai voltak. Mindenesetre az adaptálásokat nevezhetjük „második generációs”-nak.

A „harmadik generáció” alapjellemezője, hogy nem a „népi kohó” mozgalom keretében keletkezik, hanem tervszerű, tudatos tevékenységként jön létre. A programokat nem amatőrök, hanem profik tervezik, bár a megírást ráhagyhatják a témákban szakértő tanárookra is. Ezzel azonban még mindig nem mondhatjuk el, hogy „itt van már a Kánaán”, mert a harmadik generációs csak a meglévő tananyagokat segíti, és célja is csak ez lehet. Ez nem ugyanaz, mintha egy tananyagot eleve úgy tervezünk meg, hogy a számítógépet az alkalmazott oktatási eszközök egyikeként eleve feltételezzük. Ha majd idáig jutunk, akkor feltétlenül egy újabb, „negyedik generáció”-ról beszélhetünk. (Valószínűleg még sokáig kell várunk erre.)

A TII új programjai is várhatóan csak a harmadik generáció szintjét ütik majd meg, hiszen a tananyagok készítéséért, fejlesztéséért hivatalból nem az intézet a felelős.

Amivel a TII előbbre viheti a dolgot, az az esetleg a szerzőknek nyújtandó, egységes szabványokon alapuló szoftvertechnológia.

Az eddig született, ezernél valamivel kevesebb oktatóprogram egy-két nagyságrenddel elmarad a szükséges mennyiségtől. Sajnos, az iskolaszámítógép-program beruházásait nálunk ma is a gépár uralja. Ha ez hosszabb távon így marad, akkor a számítógépek nem integrálhatók az oktatásba, megmaradnak a hobbisták privilégiumainak.

ÖSSZEFOGLALÓ ADATOK

Forgalmazó:	Tudomány-szervezési és Informatikai Intézet
Terméknév:	A SZU és az USA városai
Szerző:	Hodász Attila
Géptípus:	HT, C Plus/4, TVC
Hordozó:	kazetta vagy lemez
Dokumentáció:	rövid, a célnak megfelelő
Ár:	600 Ft körüli (gépfüggő)

MINŐSÍTŐ ADATOK

Kezelhetőség:	kiváló
Teljesség:	jó
Dokumentáltság:	közepes (jelenleg)
Használhatóság:	jó
Ár/teljesítmény:	jó
Összbenyomás:	jó

Attól félek, hogy az itt mondottak pénzigénye sokkal nagyobb, mint amit az oktatásért felelősök szoftverberuházásra bármikor is terveztek.

Ilyen bevezető után nehéz átváltani valamilyen program elemzésére. Bár a piacon vannak már harmadik generációs programcsomagok is, egy-két átirásból származó, második generációs oktatóprogram is megérdemli, hogy szót ejtsünk róla.

A TII katalógusaiban szerepelnek olyan programok, amelyek láthatóan több gépen is használhatók, de az újabb géptípusokra már úgy kerültek át, hogy a szerzők figyelembe vették az új gép adta lehetőségeket, és az időközben megnövekedett számítástechnikai tudást is kamatoztatták az átirásakor. A most elemzendő földrajzi program ilyen (lásd az összefoglaló adatokat).

Kezdjük az árral. Ezt mi nem azért közöljük, hogy pontos piaci információkat szolgáltatassunk, hanem az ár/teljesítmény viszony értékeléséhez keresünk alapot. Folytathatjuk a dokumentációval. A prog-

ramleírás elég vékonyka, de figyelembe vehető, hogy utal az ide tartozó tananyagokra, és az új TVC-s változathoz új, szövegszerkesztővel szerkesztett dokumentációt is ígér.

A program TVC-re írt, modernizált változatait láttam, két programra bontva a témát, és alaposan kihasználva a géptípus adta grafikai lehetőségeket. Az USA program az Egyesült Államok egybefüggő elhelyezkedésű, 45 tagállamának fővárosait gyakoroltatja vagy kérdezi ki. A SZU program a Szovjetunió 15 köztársaságának fővárosát és 16 nagyvárosát gyakoroltatja és kérdezi ki. A két program teljesen azonos elven működik. A városok helyét elég nehéz pontosan eltalálni, a programok tehát elég szigorúak. Az ellenőrző menetben választani lehet, hogy hány kérdést adjon fel a program. Külön menetben kell kérni az értékelést. Van olyan kombinált menet, amikor egy-egy állam vagy köztársaság nevét és helyét is megkérdezi a program, két kérdésként értékelve — külön-külön a pozíció és a városnév eltalálását — az eredményt.

A program rosszul beállított tévén nem jól érvényesül! A grafikus lehetőségeket alaposan kihasználó programoknál ez törvényszerű. Vigyázni kell tehát az állomás — fekete-fehér tévéken a megfelelő kontraszt és fényerő —, a színes tévéken pedig még a kontrasztbeállításra is. Ez olykor-olykor elég aprólékos munkát igényel, de megéri. Rossz szerszámmal nem szabad dolgozni! Demoralizáló.

A programokat egy apró hibán csíptem rajta. A SZU program ugyanazt a köztársaságot egy menetben kétszer is feladta kikérdezéskor, ráadásul a véletlen ördögének köszönhetően pontosan egymás után. Így kaptam egy potyákérdést. Köszönöm. Az elért százalékokkal így sem szívesen dicsekszem. A programot a táblázatban összefoglaltak szerint minősítettem.

Bár az első-második generációs pályázati programok — szerteágazó stílusuk folytán — nem oldják meg az „oktatásiszoftver-kriszt”, figyelembe kell venni a pedagógusok számítógépes tudását is. Merthogy valamilyen módon mihamarabb kifizetődő lehet bevonni őket nagyobb mennyiségű, harmadik generációs programcsomagok írásába.

A pályázati szoftver korszaka legalább segített feltérképezni a felhasználható szakemberállományt. Ehhez kell még megtalálni a helyes célokat és nem utolsósorban „pénzt, paripát, fegyvert”.

ZSADÁNYI PÁL

Minden számunkban két feladatot közlünk: az első logikai, matematikai tudást, a második számítástechnikai alapismereteket is igényel.

A feladatok után közöljük az elérhető maximális pontszámot. A rész megoldásokat is pontozzuk.

A pontgyűjtést, vagyis a pontvadászatot az esztendő végén zárjuk. A legjobb tíz versenyző nevét magazinunkban közzé is tesszük, ők lesznek azok, akik könyvtalványt is kapnak.

A helyes megoldások a feladatok közreadása után két lapszámmal később jelennek meg, így a pontvadászoknak jut idejük a gondolkodásra.

Beküldési határidő: 1988. november 15.

Címünk: Mikroszámítógép Magazin Szerkesztősége, 1371 Budapest, Pf. 433.

Az 1988/4. szám 1. feladatára 11, a 2. feladatára 10 megfejtés érkezett be. Ezek közül az 1. feladat megfejtési százaléka — a maximális 5 pontot véve 100 százaléknak — 84,6 százalék, a 2. feladatnál szintén a maximális 5 pontot véve 100 százaléknak, 84 százalék.

Az 1988/4. szám 1. feladatára sok olyan megfejtés érkezett be, amely részletes taglalással a bizonyítandó oszthatóságot meg nem lévőnek találta, ezt ellenpéldákkal is bizonyítva. Megfelelő indoklásukkal ezeket is elfogadtuk, minthogy a feladat pontatlan megfogalmazása hozzájárult ehhez. Itt ugyanis az $n(n+1)$ -gyel való oszthatóság helyett azt kellett volna — mint ahogy az egyik megfejtő is javasolta — írni, hogy azt állítjuk: az illető szummának $n(n+1)$ tényezője. Így ugyanis kihangsúlyoztuk volna, hogy nem az egész számú oszthatóságot kívánjuk vizsgálni, amibe a kifejezés nevezője is belejátszik, hanem az $n(n+1)$ tényező jelenlétét.

Jó vadászatot kíván a feladatok összeállítója:

Dr. Hoffman Tibor

1. feladat

Mint ismeretes, az idén bevezetett személyi jövedelemadó rendszerében, ha az adóalap meghatározott, az adó százalékát sávosan határozzák meg, mégpedig a következőképpen.

0 és 48 000 Ft közötti jövedelemrész után	0%
48 001 és 70 000 Ft közötti jövedelemrész után	20%
70 001 és 90 000 Ft közötti jövedelemrész után	25%
90 001 és 120 000 Ft közötti jövedelemrész után	30%
120 001 és 150 000 Ft közötti jövedelemrész után	35%
150 001 és 180 000 Ft közötti jövedelemrész után	39%
180 001 és 240 000 Ft közötti jövedelemrész után	44%
240 001 és 360 000 Ft közötti jövedelemrész után	48%
360 001 és 600 000 Ft közötti jövedelemrész után	52%
600 001 és 800 000 Ft közötti jövedelemrész után	56%
800 001 Ft feletti jövedelemrész után	60%

Adjuk meg zárt formulában az a adóalap függvényében a fizetendő adó p százalékát. A zárt formulában az abszolútérték-jelölés is használható. (5 pont)

2. feladat

Egy digitális jeleket továbbító vagy tároló rendszerben előfordulhatnak hibák. A legegyszerűbb hiba az, ha egy bitben lép fel hiba, tehát 0 helyett 1 áll vagy fordítva. Az ilyen egyetlen bitben fellépő hibát ki lehet védeni hibajelzéssel vagy hibakorrekcióval. Az egyetlen hiba észlelését azzal tehetjük a legegyszerűbbé, hogy egy n bites rendszerhez még egy $n+1$ -edik ellenőrző bitet adunk hozzá, és előírjuk például azt az ellenőrzést, hogy az 1-es értékű bitek száma mindig legyen páros. Egy páratlan számú 1-es bittel leírható bináris számhoz ekkor az ellenőrző bit 1 lesz, míg a páros számú 1-es bittel leírható bináris számnál ez az el-

lenőrző bit 0 lesz. Ha most ebben a rendszerben a továbbításnál vagy tárolásnál egyetlen bit hibádzik, a páros bitszámösszeg páratlanra változik és ez hibajelzést ad.

Hogyan lehet egyszerűen egy hibajavító kódot létrehozni, amely nemcsak jelzi, hanem ki is javítja a hibát? (8 pont)

Az 1988/8. szám feladatainak megoldása

1. feladat

Ha a háromszoros gyököt y -nak jelöljük, akkor az egyenletnek $ax^3 - 3ayx^2 + 3ay^2x - ay^3 = 0$

alakúnak kell lennie, vagyis

$$-3ay = -(a^2 + 3a - 1),$$

$$3ay^2 = b + 3a^2 - a,$$

$$-ay^3 = -ab.$$

Ebből, mivel $a \neq 0$,

$$b = y^3 \text{ és } y = \frac{a^2 + 3a - 1}{3a}$$

adódik. Ezeket a második egyenletbe visszahelyettesítve

$$\frac{(a^2 + 3a - 1)^2}{3a} = \frac{(a^2 + 3a - 1)^3}{27a^3} + 3a^2 - a,$$

vagy polinom alakra hozva

$$8a^6 - 36a^5 + 66a^4 - 63a^3 + 33a^2 - 9a + 1 = 0$$

A váltakozó előjelek miatt ennek a valós gyökei mind pozitívak. Racionális gyökei így $1, \frac{1}{2}, \frac{1}{4}$ vagy $\frac{1}{8}$ lehetnek. Behelyettesítéssel látható, hogy

$$a = 1 \text{ és } a = \frac{1}{2}$$

kielégíti ezt a hatodfokú egyenletet, és ezek mindegyike háromszoros gyök. Így nincs más gyök. Ezekhez

$$b = 1, \text{ illetve } b = \frac{1}{8}$$

értékek tartoznak. Az egyenlet gyökei ekkor

$$x = 1, \text{ illetve } x = \frac{1}{2} \quad (3 \text{ pont})$$

2. feladat

Az első lépésként mindenképpen a tetszőleges módon kiválasztott ötjegyű próbaszámra kérdezzük meg a gép kiértékelő válaszát. Ha ez a válasz 55, akkor szerencsénk volt, rögtön eltaláltuk a tárolt számot. Ha a válasz 44-nél nagyobb, akkor a számok már megvannak, csak az elhelyezésükre kell permutációs programot készíteni.

Ha a válasz nem nagyobb 44-nél, akkor a következőképpen járhatunk el. A válasz értékének a tárolása mellett most a kiválasztott ötjegyű szám egyes jegyeit változtatjuk meg rendre egymás után és kérdezzük meg a gép válaszát. Ha egy ilyen változtatással a gép válasza kisebb a tárolt első válasznál, akkor a megváltoztatott számjegy változtatás előtti értéke már azonosítva van, mint a keresett szám számjegye, és azt is tudjuk, hogy a változtatásra felhasznált számjegy nincs a tárolt szám számjegyei között.

Ha a gép válaszában első számjegye megegyezik a tárolt első válasz első számjegyével, akkor tudjuk, hogy az eredeti és a cserélt számjegy is szerepel a tárolt szám számjegyei között. Viszont ha a gép válasza nagyobb, mint a tárolt első válasz, akkor az újonnan beadott csereszámjegy a tárolt szám számjegyei között van, míg a megváltoztatott számjegy nincs. Ily módon lépésenként eljuthatunk egy olyan kétjegyű számhoz, melynek az első jegye 5, tehát így ismerjük az 5 kívánt számjegyet. Most már csak permutációs lépések szükségesek a számjegyek helyes elhelyezéséhez.

Ezt a következőképpen végezhetjük el. Az $50+k$ alakú válaszban k azt jelenti, hogy hány számjegy van a helyén. $k \neq 5$ esetén ($k=5$ a megoldást jelenti), a válasz tárolása mellett sorban felcserélünk 2-2 számjegyet a számból és megkérdezzük a gép válaszát. Ha az új válasz kisebb a tárolt előző válasznál, akkor a felcserélt két számjegy közül a felcserélés előtt legalább egyik már a helyén volt. Ha az új válasz 2-vel kisebb az előzőnél, akkor mindkét számjegy a helyén volt. Ha 1-gyel kisebb, akkor további számcserevel állapíthatjuk meg, hogy melyik volt a helyén. Ha az új válasz megegyezik a tárolt előző válasszal, akkor a felcserélt két számjegy közül egyik sem volt a helyén és a csere után sincsenek a he-

lyükön. Ha az új válasz nagyobb a tárolt előző válasznál: ha 2-vel nagyobb, akkor a felcserélés után mindkét számjegy a helyére került. Ha csak 1-gyel nagyobb, akkor az egyik a helyére került, a másik pedig biztosan nincs a helyén. Azt, hogy melyik van a helyén, egy további szám-cserével állapíthatjuk meg.

Ezzel a stratégiával viszonylag kevés lépéssel eljuthatunk a megoldáshoz. (8 pont)

Az 1988/6. szám 2. feladatának az 1988/8. számban megadott megoldásában lévő szubrutinokon kívül még célszerű két szubrutint szerkeszteni. Az egyik egy olyan, amely két, már kitalált számjegy egymás közötti cseréjénél határozza meg a gép választát, rögzítve a csere előtti helyzetet. A másik szubrutin olyan, amely egy új szám bevezetésekor határozza meg a gép választát, rögzítve az előző helyzetet is.

Nevezzük az első szubrutint ICSRE-nek és ez legyen egy olyan függvény, amely az I-edik és J-edik számjegy felcserélésével, rögzítve a régi helyzetet, az új választ adja. A másik legyen IUSZM, mely valamely régi helyett egy új számjegy bevezetésekor, rögzítve a régi helyzetet, az új választ adja meg. Legyen az első:

```
FUNCTION ICSRE (I,J,IC)
```

```
C AZ I-EDIK ES J-EDIK ELEM CSEREJE UTAN IC-BEN VAN
```

```
C A CSERE ELOTTI JELZOSZAM
```

```
C ES ICSRE-BEN A CSERE UTANI
```

```
IC = KERD(IA,IB)
```

```
IH = IB(I)
```

```
IB(I) = IB(J)
```

```
ICSRE = KERD(IA,IB)
```

```
RETURN
```

```
END
```

A másik szubrutin, az IUSZM, mely az I-edik helyen lévő számjegyet helyettesíti egy még fél nem használt számjeggyel. Hatásosabb a keresés, ha még az IA és IB tömbökön kívül felhasználunk egy szintén 5 elemű IE(5) tömböt, mely azokat a számjegyeket tartalmazza az 1-től 5-ig megnevezett elemeiben, melyek biztosan nem szerepelnek a keresett tárolt számban, egy szintén 5 elemű IV(5) tömböt, mely a már biztosan megtalált számjegyeket tartalmazza 1-től 5-ig, és egy szintén 5 elemű IVV(5) tömböt, mely azoknak a számjegyeknek az IA tömbben való helyét adja, melyek a próbaszámban már biztosan a helyükön vannak. Ezeket a tömböket a főszubrutinban definiáljuk.

Az IUSZM szubrutin tehát:

```
C FUNCTION IUSZM(I,JJ,IH)
```

```
C A MEG FEL NEM HASZNALT I SZAMMAL HELYETTESITI A
```

```
C PROBASZAM JJ-EDIK ELEMET ES IUSZM A FELCSERELES
```

```
C UTANI JELZOSZAM. A FELCSERELES ELOTTI JELZOSZAM
```

```
C IC-BEN VAN
```

```
C IH TARTALMAZZA A JJ HELYEN LEVO REGI SZAMOT
```

```
IC = KERD(IA,IB)
```

```
IH = IB(JJ)
```

```
DO 6 J = 1,9
```

```
DO 7 K = 1,5
```

```
IF(JJ.EQ.K)GOTO 7
```

```
IF(J.EQ.IB(K))GOTO 6
```

```
7 CONTINUE
```

```
DO 8 II = 1,L
```

```
IF(J.EQ.IE(II))GOTO 6
```

```
8 CONTINUE
```

```
IB(JJ) = J
```

```
IUSZM = KERD(IA,IB)
```

```
I = J
```

```
RETURN
```

```
6 CONTINUE
```

```
END
```

A főszubrutint e szubrutinok felhasználásával az alábbi módon írhatjuk fel. Itt a keresett számot M-mel, a próbaszámot N-nel jelöljük.

```
FUNCTION KRSTT(M,N)
```

```
DIMENSION IA(5),IB(5),IE(5),IV(5),IVV(5)
```

```
C AZ M SZAM SZAMJEGYEIT AZ IA TOMBEN, AZ
```

```
C N-EIT AZ IB TOMBEN HELYEZZUK EL.
```

```
C AZ IE TOMB ELSO L ELEME AZ M-BEN BIZTOSAN
```

```
C NEM SZEREPLŐ SZAMJEGYEKET ADJA.
```

```
C AZ IV TOMB ELSO LV ELEME AZ M-BEN BIZTOSAN
```

```
C SZEREPLŐ SZAMJEGYEKET ADJA.
```

```
C AZ IVV TOMB ELSO LVV ELEME ADJA AZOKNAK A
```

```
C SZAMJEGYEKNEK AZ IA TOMBEN VALO HELYET,
```

```
C MELYEK A PROBASZAMBAN BIZTOSAN A HELYUKON
```

```
C VANNAK.
```

```
CALL BONT(M,IA)
```

```
CALL BONT(N,IB)
```

```
L = 0
```

```
LV = 0
```

```
LVV = 0
```

```
27 IC = KERD(IA,IB)
```

```
IF(IC.LT.50)GOTO 11
```

```
IF(IC.NE.55)GOTO 12
```

```
17 KRSTT = IPSZM(IB)
```

```
RETURN
```

```
12 IF(IC.LE.52)GOTO 13
```

```
C INNEN 14-IG IC = 53
```

```
DO 14 I = 1,5
```

```
DO 15 J = 1,LVV
```

```
IF(IVV(J).EQ.I)GOTO 14
```

```
15 CONTINUE
```

```
DO 14 J = I + 1,5
```

```
DO 16 II = 1,LVV
```

```
IF(IVV(II).EQ.J)GOTO 14
```

```
16 CONTINUE
```

```
ID = ICSRE(I,J,IC)
```

```
C ID CSAK 51,52, VAGY 55 LEHET
```

```
IF(ID.EQ.55)GOTO 17
```

```
IF(ID.EQ.51)GOTO 18
```

```
C INNEN 19-IG ID = 52
```

```
DO 19 JJ = J + 1,5
```

```
DO 20 II = 1,LVV
```

```
IF(IVV(II).EQ.JJ)GOTO 19
```

```
20 CONTINUE
```

```
IC = ICSRE(I,J,ID)
```

```
IG = ICSRE(I,JJ,IC)
```

```
C IG CSAK 51,52, VAGY 55 LEHET
```

```
IF(IG.EQ.55)GOTO 17
```

```
IF(IG.EQ.51)GOTO 21
```

```
IC = ICSRE(I,JJ,IG)
```

```
IM = ICSRE(J,JJ,IC)
```

```
IF = (IM.EQ.55)GOTO 17
```

```
IC = ICSRE(J,JJ,IM)
```

```
IVV(LVV + 1) = J
```

```
IVV(LVV + 2) = JJ
```

```
LVV = LVV + 2
```

```
GOTO 14
```

```
21 IVV(LVV + 1) = I
```

```
IVV(LVV + 2) = JJ
```

```
LVV = LVV + 2
```

```
GOTO 14
```

```
19 CONTINUE
```

```
GOTO 14
```

```
18 IVV(LVV + 1) = I
```

```
IVV(LVV + 2) = J
```

```
LVV = LVV + 2
```

```
14 CONTINUE
```

```
13 IF(IC.EQ.50)GOTO 22
```

```
C INNEN IC = 51, VAGY 52
```

```
DO 23 I = 1,5
```

```
DO 24 J = 1,LVV
```

```
IF(IVV(J).EQ.I)GOTO 23
```

```
24 CONTINUE
```

```
DO 25 J = I + 1,5
```

```
DO 26 II = 1,LVV
```

```
IF(IVV(II).EQ.J)GOTO 25
```

```
26 CONTINUE
```

```
ID = ICSRE(I,J,IC)
```

```
IF = (ID.EQ.53)GOTO 27
```

```
IC = ICSRE(I,J,ID)
```

```
25 CONTINUE
```

```
23 CONTINUE
```

```
22 DO 28 I = 1,5
```

```
DO 29 J = 1,LVV
```

```
IF(IVV(J).EQ.I)GOTO 28
```

```
29 CONTINUE
```

```
DO 30 J = I + 1,5
```

```
DO 31 II = 1,LVV
```

```
IF(IVV(II).EQ.J)GOTO 30
```

```
31 CONTINUE
```

```
ID = ICSRE(I,J,IC)
```

```
IF(ID.GE.52)GOTO 27
```

```
IC = ICSRE(I,J,ID)
```

```
30 CONTINUE
```

```
28 CONTINUE
```

```
11 DO 32 I = 0,9
```

```
DO 32 JJ = 1,5
```

```
ID = IUSZM(I,JJ,IM)
```

```
IDD = INT(ID/10)
```

```
ICC = INT(IC/10)
```

```
IF(IDD.LE.ICC)GOTO 33
```

```
IV(LV + 1) = I
```

```
LV = LV + 1
```

```
IE(L + 1) = IH
```

```
L = L + 1
```

```
GOTO 27
```

```
33 IF(IDD.EQ.ICC)GOTO 32
```

```
IE(L + 1) = I
```

```
L = L + 1
```

```
IV = (LV + 1) = IH
```

```
LV = LV + 1
```

```
IC = IUSZM(IH,JJ,I)
```

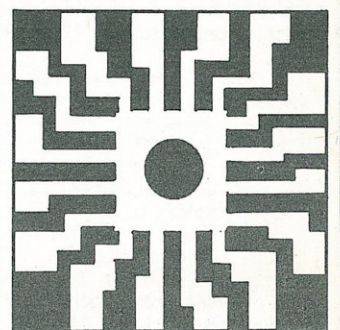
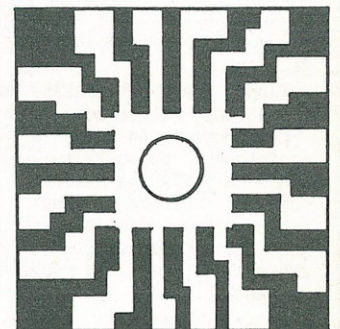
```
GOTO 27
```

```
32 CONTINUE
```

```
RETURN
```

```
END
```

(10 pont)

10 Gigabájt

Az IBM kaliforniai kutatóközpontjában kifejlesztettek egy kísérleti mag-neslemezt, amelyen a tervek szerint 10 milliárd bitet lehet tárolni. A rögzítési sűrűség ötvenszer nagyobb, mint eddig. A barázdákat hasonló fotolitografikus módszerrel állítják elő, mint amilyet a félvezető morzsák előállításánál alkalmaznak. A lemez felületére először kobalttövezetet, majd filmet visznek fel, ezután elektronsugárral barázdát húznak rá. Előhívással és maratással távolítják el a felesleges anyagot, míg végül a lemezen csak a kobaltcsíkok maradnak.

AKNA-BIZTONSÁG

Elektronikus vezérlésű bányabiztosító berendezést szereltek fel a Veszprémi Szénbányák ajkai üzemében. Ennek a bányabiztosítónak nagy előnye, hogy nem kell lebontani és áttelepíteni, mert hidraulikus szerkezetekkel tettség szerint mozgatható a vágatban. Legújabbán pedig számítógép vette át a gépkezelőktől a vágatokat védő önjáró acélszerkezetek mozgásának irányítását, ellenőrzését. Hangos jelzéssel figyelmeztet, ha rendellenességet észlel a berendezés működésében vagy az acélszerkezet anyagában. Az Ármin-aknában üzembe helyezett elektronikus vezérlésű pajzsberendezéshez csak feleannyi kezelőre van szükség, mint korábban, ugyanakkor növekedett a biztonság és a termelékenység. A korszerűsítés egyben a leendő Ajka II. bánya műszaki főpróbája is, mert azt majdan ilyen eszközökkel kívánják felszerelni.

KÖNYVEK

1001/2 játék
C64/128 GEOS, NEWSROOM, GAME MAKER, PRINT SHOP, MUSIC MAKER
 (Budapest, 1988. LSI ATSZ, 133 oldal.
 Ára: 99,— Ft.)

Az 1001 játék és a Graphic BASIC 64-en című könyvek folytatása ez a kötet. Utalva a korábban szerzett tapasztalatokra, az olvasó kevesebb, de részletesebb leírást tartalmazó játékprogramokat és játéki POKE-okat próbálhat ki. A szövegben előforduló szakkifejezéseket a kötet végén található minilexikon magyarázza meg. A gyűjteményben 16 játék leírása olvasható.

1001/1 játék
C64/128 Graphics BASIC
 (Budapest, 1988. LSI ATSZ, 115 oldal.
 Ára: 100,— Ft.)

A kötetben található számítógépes játékok fő elemei: a grafikus ábrázolás, az animáció, a reagálási sebesség, a hangeffektus, a zene, a beszéd szintetizálására bizonyos esetekben a szöveg. Ezeket az elemeket a különböző játékprogramok különböző fokon valósítják meg. Az ügyességi játékok fontos szerepet játszanak a kézügyesség és a helyzetfelismerő képesség fejlesztésében, a stratégiai játékok a logikus gondolkodásra nevelnek.

ADOK—VESZÉK—CSERÉLEK

Ebben a rovatban rövid, szöveges, a mikroszámítógépekkel kapcsolatos hirdetések közlünk. A díjszabás: közületeknek gépelt soronként (60 karakter) 100,- Ft, magánszemélyeknek az első sor 50,- Ft, minden további sor 20,- Ft. Az NJSZT tagjainak az első három sor ingyenes. Hirdetéseiket a szerkesztőség címére várjuk.

ADOK

ATARI 130 XE számítógép (128 k), Diszk drávj, Interfész 850, Assembler cartridge és egyéb tartozékok eladó. Tel.: 653-582

Floppy diszk kétoldalas, dupla sűrűségű, 48 tpi, MD2D eladó. Tel.: 425-242

Commodore 64-hez **GYORS-HÁTTÉRTÁR** cartridge. Kapacitása 2-31 kb-át. A GYORS-HÁTTÉRTÁR-ba maximum 7 db, gyakran használt program vihető be. A gép bekapcsolása után menüvel jelentkezik be, és gombnyomásra a kiválasztott program azonnal fut. Javasolt program-csomagok: Turbo tape, Assembler, Monitor, Supergrafik, Help plus, Turbo másoló. File másoló 1699 Ft és Turbo tape 699 Ft.

Hozott programok elhelyezése a GYORS-HÁTTÉRTÁR-ban. Trompler László, Budapest, Attila u. 22. 1201. Tel.: 287-493 este.

C64-re "Super" játékprogramokat adok-veszek és cserélek - kazettán. Filetőth Attila, Budapest, Sárfű u. 13. VI/20. 1156

C64-re programokat adok és cserélek. Választ listával kérek! Krajncics Attila, Szűgy, Rákóczi u. 71. 2699

C64, floppy, printer, monitor eladó külön is + tartozékok. Szabó József, Karcag, Kossuth tér 7-9. 5300

C Plus/4 számítógép magnóval, programokkal eladó. Tel.: 143-031, 330-345 15-17 óra között

C Plus/4 magnóval, 150 db programmal és 10 db szakkönyvvel eladó. Árajánlato-

kat a következő címre kérem: Lantos András, Székesfehérvár, Palotai u. 71. IV/96. 8000

C128, C64, C Plus/4, C16-os programokat eladok, veszek, cserélek nagy választékból - elsősorban lemezen, de lehet kazettán is. Listát kérek és küldök. Keresztfalvi János, Budapest, Doberdó u. 4. 1034

Schneider 64 k Color Personal Computer CPC 464 személyi számítógépmagnóval, monitorral, joystickkal, játékprogramokkal sürgősen eladó. Bodó Péter, Harta, Arany J. u. 115. 6326

Seikosha GP 50-es, 127 mm-es szalaggal üzemelő printer eladó. Sinclair géphez közvetlenül csatlakoztatható. Bézi Ferenc, Szeged, Gáspár Z. u. 9/A. 6723

Spectrumhoz eladó: Beta 128/5-03 VER. floppy illesztő, MOM MF: 900/1800 floppy (a lemez megfordítható), Commodore soros nyomtatóhoz varázsgombos illesztő, Multiface I interfész. Steiner Erzsébet, Veszprém, Cserhát 4/C. IV/19. 8200

Spectrum 48-ra program eladó: 15 Ft/db. Devecz László, Lenti, Átkötő u. 5/d. 8960

Spectrum (48/128 k-s) programkazetták a legújabb angol slágerlistákról eladók. Tájékoztatót választólistákból küldök. Horváth Péter, Siklós, Pf.: 129. 7800

ZX-Spectrum (48 k) + II. interfész, joystick, 2 magyar nyelvű könyvvel, programokkal eladó. Varga Szabolcs Viktor, Budapest, Tóalmás u. 97. 1172 (17 órától)

CSERÉLEK

C64-es programokat cserélek kazettán, lemezen. Tekintélyes, színvonalas cserealap! Az egyes programkategóriák klaszszikusai és újdonságai egyaránt érdekelnek. Porosz Péter, Budapest, Rácz Aladár u. 30-32. 1121

C64-es felhasználói- és játékprogramokat cserélek lemezen és kazettán. Több

mint kétezer programom van(!). Szabó Csaba, Ócsa, Üllői u. 28. 2364

C64-es programokat, programleírásokat, hardverötleteket cserélek. Minden program érdekel, de csak lemezen. Cserealapom kb. 800 program. Keresem a Desktop 1 programot. A válaszokat listával kérem: Filep Róbert, Budapest, Szakasits Á. u. 65. IV/33. 1119

C Plus/4, C16 tulajdonosok figyelm! Elcserélném teljesen új 1551-es floppy-mat 1541/II-esre vagy 1541-esre, esetleg elcserélném. Több mint háromszoros sebesség, párhuzamos adatátvitel! 1541-essel teljesen szoftverkompatibilis. TVC 64 k jó állapotban, olcsón eladó. Kiss Zoltán, Lánycsók, Petőfi u. 28. 7759

C16, Plus/4 programokat cserélek. Kovács Arthur, Szeged, Engels u. 11. 6771

C128, CCP/M, C64 üzemdókból működő játék- és felhasználói programokat cserélek, veszek. Leírások is érdekelnek. Mészáros Károly, Pécs, Semmelweis u. 36. 7623

Enterprise programokat cserélek (kazettán). Varga Zoltán, Székesfehérvár, Lövéde u. 9/C. IV/2. 8000

Enterprise programokat cserélek. Horváth Gábor, Pécs, Egri Gy. u. 100. 7632

Enterprise magnóval, 22 db gyári programmal vagy C Plus/4 számítógépet magnóval elcserélném Spectrum 48 k + interfész + joystick + magnóra, vagy eladnám. Horváth András, Badacsony, Park u. 35. 8261

Spectrumhoz játékprogramokat cserélek. Listát kérek! Sándor János, Kaposvár, Hársfa u. 4. 7400

Spectrum 48-as felhasználói és színvonalas játékprogramokat cserélek. Listát kérek! Horváth Miklós, Pápa, Csokonai u. 14. 8500

Ez a rovatunk **KODEX 2000** szövegszerkesztővel készült.

EPSON®

Az EPSON RX—80-as típusú mátrixnyomtatót nem azért ajánljuk Önöknek, mert világbajnok volt a tartós nyomtatásban (2904 órát megszakítás nélkül nyomtatott), még csak azért sem, mert csupán három gomb is elegendő a kezeléséhez, vagy csak hozzá kell illeszteni személyi számítógépéhez, és egy megfelelő programmal máris üzemképes lesz, hanem azért:

- mert **megbízható,**
- mert **nagy teljesítményű** (100 karakter/s),
- mert **könnyű** (5 kilogramm),
- mert a **nyomtatófej és festékszalag-kazetta hosszú élettartamú,**
- mert egykártyás felépítésű és **könnyen javítható,**
- mert karakterkészlete tartalmazza a **magyar ábécét** is,
- mert **53 vezérlőparanccsal** rendelkezik,
- mert **96 ASCII karaktert, 32 grafikus karaktert és 11 nemzeti karaktert tartalmaz,**
- mert a cég a **nyomtatópiac 35,5 százalékát uralja,**
- mert **12 hónapig garanciális,**
- mert az EPSON nyomtató **más, mint a többi . . .**

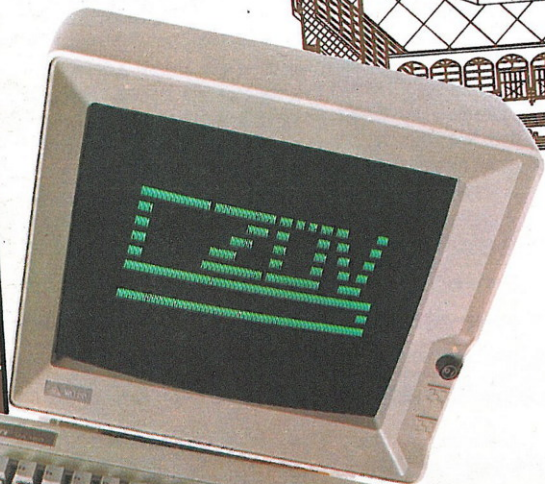
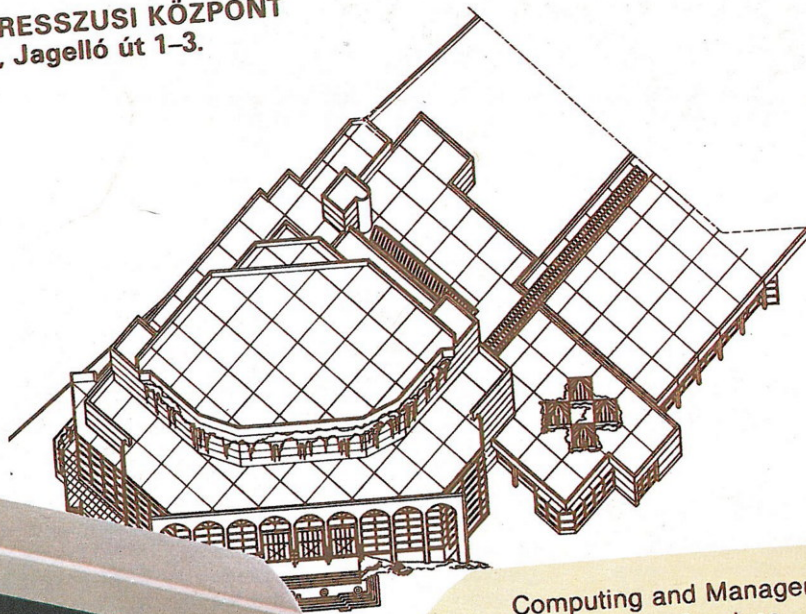
Folyamatosan kapható valamennyi Centrum Áruház Műszaki Osztályán!

	Fogy. ár:
EPSON RX—80 mátrixnyomtató	56 400,— Ft
Ékezetes magyar ABC E—PROM BŐVÍTŐ	2 030,— Ft
Centronics PC kábelcsomag	4 730,— Ft
Enterprise—128 kábelcsomag	4 730,— Ft
Commodore soros interface kábel- és softwarecsomag	18 000,— Ft
Commodore 600/700 PIC printer interface chain, kábel- és softwarecsomag	20 800,— Ft
TV computer nyomtatókábelcsomag	1 630,— Ft

Figyelem! Valamennyi kábelcsomag mellé díjtalanul adjuk a Data Becker sorozat Az EPSON nyomtatók című könyvét.

**KERESSE ÁRUHÁZAINKBAN
AZ EPSON RX—80-as típusú
mátrixnyomtató részletes
műszaki tájékoztatóját!**

BUDAPEST KONGRESSZUSI KÖZPONT
1123 Budapest XII., Jagelló út 1-3.

Computing and Management
Organization Services

Rechentechnisches und
Leitungsorganisatorisches
Unternehmen des Zentralen
Amtes für Statistik

Предприятие по
вычислительной
технике и
организации
делопроизводства

KSH Számítástechnikai és
Ügyvitelszervező Vállalat

1145 Budapest, Szugló u. 9-15.

1140 Budapest 70, Pf.: 4

Telefon: 642-000 Telex: 22-6216

Újdonságainkkal várjuk Önt

az Orgtechnik-Compfair '88 kiállításon.